

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost – Opis predmeta

Svrha izučavanja predmeta Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost jeste da se učenici osposobljavaju za jasnu, pravilnu, tečnu i svrsishodnu upotrebu standardnog jezika, kao i drugih jezičkih idioma na svim upotrebnim razinama u skladu s određenom komunikacijskom situacijom. Primjenom specifičnih komunikacijskih strategija učenicima se omogućuje razumijevanje, vrednovanje i kreiranje različitih govornih i pisanih tekstova. Na taj način učenici primjenjuju usvojena ortoepska, ortografska, gramatička, leksička i stilistička pravila standardnog jezika.

U nastavi Bosanskog jezika i književnosti, Hrvatskog jezika i književnosti, Srpskog jezika i književnosti učenici usvajaju fonetsko-fonološka, gramatička, leksička i stilistička znanja i vještine, razvijaju analitičke, interpretativne, ocjenjivačke i kreativne vještine, čitalačke navike, pozitivan stav prema književnosti i kulturi određenog jezika.

Učenici se osposobljavaju da u skladu sa svojim stepenom jezičkog i općeg razvoja znaju izdvojiti bitne podatke, prepoznati suodnose u tekstu, prepoznati vrste teksta, jezičke stilove i zakonitosti, zakonitosti određenih medijskih i umjetničkih vrsta i oblika, da se samostalno koriste različitim medijima i izvorima podataka, procijene sadržaj i namjeru napisanog ili izgovorenog primjenom strategija slušanja, usmenog izražavanja, čitanja i pisanja. Čitanjem književnosti učenici obogaćuju vlastito iskustvo, razvijaju umjetnički doživljaj kroz estetsku funkciju jezika.

U skladu sa Ustavom BiH u upotrebi su tri zvanična / službena jezika i dva pisma. Jezici koji su u ravnopravnoj upotrebi u BiH su: bosanski, hrvatski i srpski, a zvanična pisma su latinica i ćirilica.

U tom smislu učenici razvijaju svijest o ravnopravnoj upotrebi triju standardnih jezika u BiH, te im se omogućuje razumijevanje i prihvatanje međukulturnih razlika i potiče uvažavanje standardnojezičke norme drugih opredjeljenja. Pritom se razvija vlastiti jezički, kulturni i tradicijski identitet, kao i osjećaj pripadnosti višekulturnoj i višejezičkoj zajednici.

Jedna od ključnih uloga škole ogleda se u razvijanju jezičko-komunikacijske kompetencije i višestruke pismenosti kod učenika, a jezička djelatnost jedan je od oblika sveukupne komunikacijske prakse.

Učenici od najranijeg uzrasta stječu znanja, razvijaju vještine i sposobnosti usmenog, pismenog i vizuelnog komuniciranja u različitim situacijama i interkulturalnim sferama privatnog i javnog života.

Poželjno je raditi na temelju komunikacijsko-humanističkog modela, koji podrazumijeva učenje jezika u konkretnim upotrebnim situacijama i uz primjenu humanističke edukacije. To znači da se jezik upoznaje u funkciji i usvaja u skladu s kognitivnim i komunikacijskim potrebama učenika, te se prilagođava njegovom emocionalnom i sociokulturnom iskustvu.

Ovladavanje standardnim jezikom učenicima omogućava razvijanje lingvističko-komunikacijske kompetencije, koja je također potrebna za učenje drugih nastavnih predmeta, pri čemu se ostvaruje korelacija s drugim predmetima i oblastima, npr. učenjem stranih jezika, historijom, muzikom, slikarstvom, baletom, pozorištem, filmom i sl. Pritom se razvijaju socijalne i kreativno-produktivne kompetencije i vještine kritičkog mišljenja. Posvećuje se pažnja cjelokupnom razvoju ličnosti i kulturne svijesti kod učenika, što im pomaže da u budućnosti preuzmu aktivnu ulogu u društvenom i profesionalnom životu.

Predmet Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost izučava se na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj odgojno-obrazovnoj razini, čime se stvara bolja osnovica za cjeloživotno učenje. Između ostalih, naglašeni su principi razvoja svih aspekata ličnosti djeteta, princip efektivne saradnje učenika, nastavnika i roditelja, kao i dostupnosti kvalitetnog obrazovanja svakom djetetu s ciljem uspješnog nastavka daljeg školovanja, konkurentnosti na polju znanja i tržištu rada.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost – Ciljevi učenja i podučavanja

1. Razvoj lingvističko-komunikacijskih vještina

To podrazumijeva da će učenici ovladati temeljnim vještinama, sposobnostima i pojmovima vezanim za slušanje, usmeno izražavanje, čitanje i pisanje i njihovim međusobnim vezama i odnosima, kao i jezičkim znanjem standardnog jezika. To podrazumijeva i intelektualne aktivnosti, proces mišljenja, logičkog zaključivanja te razvoj konceptualnog znanja kroz učenje sadržaja drugih predmeta, a posebno njegovu primjenu u kontekstu učenikove svakodnevnice u školi i van nje.

2. Osposobljavanje za samostalno čitanje, razumijevanje, objašnjavanje i interpretaciju tekstova iz bošnjačke, hrvatske, srpske, bosanskohercegovačke, južnoslavenske, evropske i svjetske književnosti

Učenici stječu naviku i potrebu za čitanjem različitih vrsta tekstova. Pritom se razvija estetska funkcija jezika, potiče se želja za čitanjem književnih tekstova i doživljavanjem užitka u čitanju, te stvaraju pretpostavke da učenici postanu samostalni čitaoci koji vrednuju književna djela i sebe doživljavaju aktivnim čitaocem. Razvija se kritičko mišljenje i literarni ukus i otkrivaju različiti načini čitanja i razumijevanja pročitano, što razvija vještinu prepoznavanja značaja čitanja za bolje razumijevanje svakodnevnog života i međuljudskih odnosa u njemu.

3. Osposobljavanje za pisanje različitih tekstova uz ovladavanje pravilima standardnojezičke norme

U pisanom obliku argumentuju i dokazuju tvrdnjama svoje stavove i promišljanja o analizi poznatih (obrađenih) tema ili tekstova prilagođenih određenoj razvojnoj dobi, koristeći validno objašnjenje i dokaze u skladu sa standardnojezičkom normom te koristeći informacijsko-komunikacijske tehnologije i različite izvore znanja.

4. Razvoj sposobnosti pravilnog i jasnog izražavanja

Učenici shvataju suštinsku vrijednost slobode izražavanja, načine preuzimanja inicijative izražavanja svoga mišljenja, postavljanja jednostavnih pitanja i pažljivog slušanja, u skladu sa pravilima pismenog i usmenog izražavanja na standardnom jeziku.

5. Razvoj vlastitog jezičko-kulturnog identiteta

Učenici jačaju vlastiti jezičko-kulturni identitet komunikacijom na maternjem jeziku, čitanjem književnih tekstova iz vlastitog nacionalnog i kulturnog korpusa, poštivanjem različitosti u jezičkoj i kulturnoj zajednici i razumijevaju njihove vrijednosti i međusobnu usmjerenost govornika u okviru bosanskohercegovačke kulturne zajednice. Također spoznaju važnost odnosa međusobnog uvažavanja govornika.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost – Oblasna struktura

ČITANJE

A

Čitanje je najprije fiziološka, potom komunikacijska, pedagoško-metodička, psihološka i na kraju umjetnička djelatnost. Za oblast *Čitanja* učenici se počinju zanimati još u predškolskom razdoblju, a posebno putem slikovnica i ilustriranih knjiga, te je važno što ranije poticati pretčitačke vještine tako što se što češće čita s djecom. Kasnije u razrednoj nastavi oni se susreću s književnim tekstovima koji razvijaju maštu, ali i s neknjiževnim tekstovima koji potiču komunikaciju ili diskusiju, a proširuju znanja i vidike. U predmetnoj nastavi čitanje postaje kompleksnije jer se teži međupredmetnoj korelaciji sadržaja, a vremenom se učenici upoznaju i sa spoznajnim, analitičkim, kritičkim, problemskim i stvaralačkim čitanjem.

Čitanje književnog teksta definirano je na osnovu sljedećih pojmova: umijeće čitanja ili slušanja teksta, shvatanje književnosti kao duhovne i stvaralačke djelatnosti, proširivanje rječnika, razumijevanje složenosti teksta te iznošenje vlastitog mišljenja. Ova oblast doprinosi razvijanju kritičkog mišljenja i estetskih kriterija, razmišljanju o svijetu, socijalizaciji učenika putem dijeljenja vlastitog iskustva i mišljenja, stjecanju iskustva o svojoj kulturi i naslijeđu te spoznaji o drugačijim kulturama. Posebno se naglašava važnost stjecanja navike i umijeća čitanja iz potrebe i užitka, stoga je važno učenike potaknuti na slobodan izbor tekstova za čitanje.

Čitanje informativnih tekstova podrazumijeva čitanje, slušanje, razumijevanje različitih sadržaja te upoređivanje tekstova koji na svojevrsan način obrađuju istu temu. U ovom području potiče se istraživačka djelatnost kod učenika, razumijevanje i usvajanje različitih pojmova u određenom društvenom ili kulturnom kontekstu, donošenje logičkih zaključaka, citiranje navoda kojima se argumentiraju zaključci iz informativnog teksta.

Oblast *Pisanje* odnosi se na složenu produktivnu djelatnost koja zahtijeva poznavanje grafijskog sistema i usvajanje gramatičko-pravopisnih pravila i normi određenog jezika. Pisanje podrazumijeva sposobnost kreiranja tekstova različitih vrsta i namjene, razumijevanje i upotrebu gramatičkih i pravopisnih pravila te izbor jezičkih sredstava u skladu s različitim situacijskim kontekstima. Oblast pisanja neraskidivo je povezana s čitanjem, jer se čitanjem različitih tekstova unapređuje i vještina pisanja. Čitanjem se razvija mašta, a samo istraživanje već napisanih tekstova potiče kreativnost i samostalno oblikovanje vlastitog jezičkog izričaja. Stoga je važno svakodnevno pisati, jer se kontinuiranom vježbom pisanja razvijaju spisateljske vještine.

Sposobnost kreiranja tekstova podrazumijeva upotrebu činjenica, objašnjenja i citata (informativni tekstovi), odnosno jezičko-stilskih sredstava (pripovjedni tekstovi) i savremene tehnologije (objavljivanje tekstova). Ova oblast ima zadatak osposobljavanja učenika za samostalno pisanje tekstova prilagođenih određenim situacijskim kontekstima i s jasnom kompozicionom strukturom uz primjenu pravopisnih, gramatičkih, leksičkih i stilističkih pravila standardnojezičke norme.

Pisanje podrazumijeva i istraživačke projekte, prikupljanje informacija iz različitih tekstova s ciljem obogaćivanja rječnika, pronalaska dokaza/činjenica radi izgradnje i prezentacije znanja, uočavanje i prepoznavanje tačnosti određenog teksta. Značaj tehnologije u današnjem društvu (interneta, sveopće informatizacije, medija) ima veliku ulogu u nastanku informativnog teksta jer se u najkraćem mogućem vremenskom intervalu mogu istražiti informacije dostupne širom svijeta.

Predmetna oblast *Usmeno izražavanje i slušanje* temelji se najprije na usvajanju fonetsko-fonološkog sistema određenog jezika. Usmeno izražavanje obuhvata aspekte slušanja kao auditivne receptivne djelatnosti (slušanje i razumijevanje slušanog) i govorenja kao proizvodne jezičke djelatnosti u određenom komunikacijskom činu. Cilj rada na oblastima slušanja i govorenja je jačanje komunikativne kompetencije kod učenika. Govor od učesnika u komunikaciji ne zahtijeva samo poznavanje jezičke strukture, jezičkih razina i pravila upotrebe određenih jezičkih sredstava (lingvistička kompetencija), nego i ciljeva i okolnosti u kojima se komunikacijski čin odvija (sociolingvistička, komunikacijska kompetencija). Ovladavanje sposobnostima usmenog izražavanja pretpostavlja razumijevanje teksta, formiranje govornog iskaza u skladu s ortoepskim i gramatičkim pravilima, s potpunom rečenicom, slikovito i maštovito izražavanje, dobru informiranost o temi, međupredmetno povezivanje, te kritički stav prema pročitanoj tekstu. Usmeno izražavanje obuhvata stjecanje vještina socijalizacije kod učenika, odnosno njihovu sposobnost slušanja i govora u različitim situacijama, učešćem u konstruktivnom i kritičkom dijalogu te svijesti o sebi kao osobi s povjerenjem i empatijom prema drugima.

Prije početka korištenja čitanja s ciljem učenja učenici trebaju naučiti pravilno čitati. Poučavanje učenika kako da čitaju zahtijeva razvoj osnovnih sposobnosti pismenosti. Učenici trebaju imati dovoljno vremena za vježbu usvajanja vještina i koncepata povezanih sa svakom od tih sposobnosti da bi postali uspješni čitaoci. Program opismenjavanja posvećen je stvaranju povjerenja u sposobnost čitanja i pisanja.

Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja izučavaju se od predškolskog uzrasta, nastavljaju se i prožimaju komponentama do kraja sedmog razreda osnovne škole (pojam velikih i malih slova latinice i ćirilice, tečno čitanje i fonološka osviještenost).

Bosanski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost – Odgojno-obrazovni ishodi

Odgojno-obrazovni nivo i razred

- Osnovno
- 1

Godine učenja i podučavanja predmeta: 1

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.1.1	B.1.1	C.1.1	D.1.1
A.1.2	B.1.2	C.1.2	D.1.2
A.1.3	B.1.3	C.1.3	D.1.3
A.1.4		C.1.4	
A.1.5			
A.1.6			

A Čitanje	A.1.1	A.1.2	A.1.3
	Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.	Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.	Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.
	JZK-1.1.1 JZK-2.1.1	JZK-1.1.2 JZK-1.1.3 JZK-2.1.2	JZK-1.2.2 JZK-2.2.2
	Učestvuje u razgovoru (pitanje – odgovor) vezanom za pročitane književne i/ili informativne tekstove.	Prepričava kratke tekstove uključujući i važne detalje priče. Imenuje likove, događaje (povezivanje ilustracija sa dijelovima teksta), vrijeme i mjesto radnje.	Prepoznaje pojmove vezane za dijelove jednostavnih tekstova (početak, kraj, strofa).

A.1.4

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Imenuje značenje manje poznatih riječi u temama koje se obrađuju.

Otkriva značenje novih riječi kroz igru.

Koristi riječi i izraze usvojene slušanjem i tokom razgovora o tekstu.

A.1.5

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

Objašnjava riječi i značenje riječi na primjerima iz svakodnevnog života.

Definira jednostavne pojmove povezivanjem i razvrstavanjem u kategorije.

Koristi suprotna značenja riječi.

A.1.6

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

Prepoznaje vezu između teksta i slika koje ilustruju segment priče (npr. koji trenutak u priči prikazuje neka ilustracija).

KLJUČNI SADRŽAJI

Priča, pjesma, priča sa slikama, kratki igrokaz, zagonetka, bajka, basna, kraći informativni tekst.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Zadatak nastavnika je da postupno i sistematično uvede učenike prvog razreda u svijet književnosti poštujući princip adekvatnosti. Tekstovi u nastavi su nezamjenjivo odgojno-obrazovno sredstvo koje nudi informacije, ideje, motive, likove i njihove postupke, poruke i pouke. U prvom razredu, u pripremi za početno čitanje i pisanje, učitelj/ica izražajno čita tekst. Aktivnost učenika je usmjerena na slušanje, razumijevanje, doživljavanje i pamćenje ispričanog i pročitano iz narodne, umjetničke književnosti i informativnih tekstova za djecu. Učitelj tekstem potiče govornu reakciju kod učenika i misaoni angažman. Učenici prvog razreda su skromnijeg životnog iskustva, pa je tekstualni predložak snažan poticaj za razgovor, promišljanje, uočavanje relacijskih odnosa, uzroka i posljedica. Jednako važna je i umjetnička vrijednost tekstualnog predloška koji bogatstvom asocijacija i estetikom djeluje na misao i maštu. Formirati malu biblioteku: slikovnice, priče koje su kratke i razumljive učenicima te pogodne za analitičko-sintetički pristup, bajke, basne, albumi, narodne umotvorine, dječiji listovi. Po mogućnosti u učionici treba napraviti ugodan kutak za čitanje i razgovor.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Navedenu oblast moguće je tematski povezati s ostalim predmetima razredne nastave: Moja okolina – teme pojedinih književnih i jednostavnih informativnih tekstova vezuju se za sadržaje iz Moje okoline (godišnja doba, bića...), Likovna kultura – tematski povezati sadržaje sa temama likovnih radova, Tjelesni i zdravstveni odgoj – tematski povezati igre, govor tijela..., Muzička kultura – pjesme, brojalice, muzičke igre. Tematski je moguće povezati i s Engleskim jezikom.

Učenik učestvuje u stvaralačkim igrolikim aktivnostima nakon pročitano književnog teksta: dramatizacija, ilustriranje, igre, pokreti i sl.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ostvajući ishode ove oblasti, u prvom razredu razvijamo sljedeće ključne kompetencije:

Komunikacijska kompetencija – učenik/ca uči da čita i sluša riječi, rečenice i jednostavne tekstove radi prenosa informacija u različitim situacijama. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju.

Učiti kako učiti – učenik/ca uči da pokaže upornost i traži prilike za podršku i pomoć pri učenju. Radi samostalno, u paru i grupi.

Društvena i građanska kompetencija – Prihvata postavljene norme i pravila ponašanja. Uči da komunicira konstruktivno s poštovanjem u različitim situacijama. Izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima. Razvija vještine grupnog rada.

B
Pisanje

B.1.1

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

B.1.2

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

B.1.3

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Primjenjuje pravila o slaganju riječi u jednostavnim rečenicama.

Izražava se u pisanju jasnim i potpunim rečenicama.

Piše veliko slovo na početku rečenice i na kraju tačka.

Piše veliko početno slovo u imenima i prezimenima ljudi i u imenima životinja.

Piše štampana latinična slova u riječima bez obzira na poziciju u strukturi riječi.

Učestvuje u zajedničkim istraživačkim projektima uz poticaj i podršku odraslih (npr. istraži / predstavi crtežom / tema pjesme, priče, knjige slikovnice / glavnog junaka...).

KLJUČNI SADRŽAJI

Glas – slovo – riječ – rečenica, veliko slovo i tačka, priča, pjesma, slikovnica – projekat.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Učenik piše malim i velikim štampanim slovima latinice i počinje uviđati pisanje kao novo iskustvo koje je složenija aktivnost od čitanja. U prvom planu je perceptivno motorno učenje mnoštva pojedinosti: grafička pravilnost strukture slova u bezlinijskom i linijski ograničenom prostoru, ujednačenost slova po veličini, ujednačen razmak od slova do slova, od riječi do riječi, od rečenice do rečenice. U središtu pažnje je usavršavanje tehnike pisanja štampanih slova, razumijevanja smisla napisanog. Važna je preciznost u koordinaciji pokreta ruke i pokreta očiju. To se postiže razvijanjem pažnje i vježbanjem motorike šake i prstiju. Potrebno je jačati sve aspekte dobre pismenosti i urednosti od samog početka pisanja.

Prilikom samostalnog oblikovanja kratkog teksta učenici mogu pisati nekoliko rečenica velikim i malim štampanim slovima u skladu s individualnim sposobnostima svakog učenika. Zadatke pripremati prema razinama složenosti, postepeno i bez žurbe navikavati učenike savladavanju sadržaja početnog čitanja i pisanja, jer se ova faza pisanja završava tek krajem prve trijade devetogodišnjeg obrazovanja. Kontinuiranom vježbom i pedagoškim optimizmom treba jačati sposobnosti učenika u pravilnom pisanju i estetskoj strani rukopisa.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Pisanje je moguće tematski povezati s ostalim predmetima razredne nastave: Moja okolina – teme pojedinih književnih i jednostavnih informativnih tekstova vezuju se za sadržaje iz Moje okoline (godišnja doba, bića...), Likovna kultura – tematski povezati sadržaje sa temama likovnih radova, Tjelesni i zdravstveni odgoj – tematski povezati igre, govor tijela, Muzička kultura – pjesme, brojalice, muzičke igre je također moguće tematski povezati.

Učenik učestvuje u stvaralačkim igrolikim aktivnostima nakon pročitanooga književnog teksta: dramatizacija, ilustriranje, igre, pokreti i sl.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ostvarujući ishode ove oblasti, u prvom razredu razvijamo sljedeće ključne kompetencije:

Komunikacijska kompetencija– učenik/ca uči da piše riječi, rečenice i kraće tekstove. Kritički ocjenjuje vlastiti rad.

Učiti kako učiti – učenik/ca uči da pokaže upornost pri učenju. Traži prilike za podršku i pomoć pri učenju. Radi samostalno, u paru i grupi.

Informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka) – organizuje i uređuje vlastite radove. Postepeno otkriva prednosti tehnologije kroz različite igre za vježbe pisanja.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.1.1 Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	C.1.2 Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	C.1.3 Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.
	<p>JZK-5.1.1</p> <p>Učestvuje u razgovorima o različitim školskim temama s različitim sagovornicima, u malim i većim grupama ili u paru, prateći dogovorena pravila u razgovoru.</p>	<p>JZK-5.2.1</p> <p>Opisuje poznate ljude, mjesta, stvari i navodi dodatne pojedinosti.</p>	<p>JZK-5.2.2</p> <p>Dodaje crteže ili druga vizuelna izlaganja opisima kako bi se time osiguralo više pojedinosti.</p>
	<p>C.1.4</p> <p>Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.</p>		
	<p>JZK-5.2.3</p> <p>Izražava se govorom i glasovnim kvalitetima govora kao što su visina, tempo i boja glasa kako bi se osjećaji, misli i ideje jasno izrazili.</p> <p>KLJUČNI SADRŽAJI</p> <p>Pričanje, razgovor, opis, dramatizacija, slika događaja kao poticaj, niz slika.</p>		

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Dijete će govorom u usmenoj formi izražavati misli osjećaje, raspoloženja, poručivati. Posredstvom govora ono traži mjesto u grupi i načine integriranja, odobrava ili se suprotstavlja. Govorom jednostavno komunicira. U oblikovanju komunikacijskog sadržaja važni su: pravilnost, jasnoća, fluentnost, ali i efektnost izražavanja. Vježbe posmatranja, slušanja i oponašanja realizirat će se metodičko-didaktičkim aktivnostima u učionici, školskom dvorištu, u manjim grupama, paru i individualno. Smisao ovih vježbi je osposobljavanje učenika da slušaju korektan govor, pravilno formuliraju pitanje, smisljeno odgovaraju na pitanje i da govore u skladu sa situacionim kontekstom. Treba poticati na primjenu jezičkog bontona (individualne osobine govornika – poštovanje i uvažavanje sagovornika, kultura slušanja, izbjegavanje upadanja u riječ, nadvikivanja, svađanja, izrugivanja i sl.)

Potrebno je organizirati posjete kinu, pozorištu, izložbi, biblioteci, razgovarati o viđenom i doživljenom, vježbati pažnju kod učenika, strpljenje i uvažavanje govornika, te funkcionalnost i zanimljivost u izražavanju.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Teme govornih vježbi kroz tematsko planiranje moguće je povezati s temama iz svih ostalih nastavnih predmeta. Učenike treba poticati da se izražavaju pravilno, potpunim i jasnim rečenicama i na svim ostalim časovima.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenik/ca učestvuje u nizu razgovora kroz različite oblike rada i primjenom raznovrsnih strategija. Priča, sluša radi prenosa i razumijevanja informacija.

Društvena i građanska kompetencija – poznaje općeprihvaćena pravila jezičkog bontona. Komunicira konstruktivno i uči da izražava frustracije na konstruktivan način.

D
Temeljne
spособnosti
čitanja i
pisanja

D.1.1

Objašnjava razliku na relaciji glas, slog, riječ.

[JZK-3.2.1](#)

Određuje položaj glasa u riječi.
Dodaje / zamjenjuje pojedinačne glasove (foneme) u jednostavnim, jednosložnim riječima kako bi napravio/la nove riječi.
Razvrstava i povezuje glasove i slogove u riječima.

D.1.2

Prepoznaje organizaciju i osnovne osobine malih i velikih slova latinice i ćirilice pri čitanju i pisanju.

[JZK-3.1.1](#)

Prati riječi slijeva nadesno, od vrha do dna, lista stranicu po stranicu pri čitanju.
Pravi razmak pri pisanju pokazujući razumijevanje da su riječi razdvojene razmacima (među riječima i u rečenicama).
Piše velika i mala štampana slova latinice, riječi i kraće rečenice.

D.1.3

Čita tekstove pisane štampanim slovima latinice i ćirilice.

[JZK-3.4.1](#)

Ščitava / čita naglas riječi i kraće rečenice.

Slovo – glas / predmet – slika – riječ / slog – glas / grafem kao znak za glas / riječ – rečenica – kraći tekst / velika i mala štampana slova latinice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Učenju slova, čitanju i pisanju prethodi priprema za početno čitanje i pisanje koja podrazumijeva planiranje i realizaciju aktivnosti koje se odnose na adaptacionu fazu, informativno-formativnu (glasovna, ortoepska i grafomotorna) i funkcionalnu. Potom učenici prvog razreda usvajaju velika i mala štampana slova latinice, vježbaju i razvijaju tehniku čitanja i pisanja slova, kraćih riječi i rečenica. Aktivno učestvuju u različitim nastavnim aktivnostima kojima dominiraju analitičko-sintetičke misaone operacije. Analiza podrazumijeva uočavanje i rastavljanje cjeline (teksta, rečenice, riječi, sloga) na dijelove. Pojmovi rečenica, riječ, slog, glas se usvajaju i primjenjuju auditivno i/ili vizuelno (slovo kao grafički znak za glas) i bez definicija. Glasovna analiza podrazumijeva i auditivno uočavanje i izgovaranje glasa ili glasova u strukturi slogova, riječi, uočavanje inicijalne, medijalne i finalne pozicije određenog glasa u riječima, te bogaćenje fonematskog sluha i fonematskog kapaciteta. Sinteza podrazumijeva uočavanje relacije glas slovo, pokazivanje i pisanje grafičke strukture velikog i malog štampanog slova, sastavljanje riječi od prethodno naučenih slova u kombinaciji s novonaučenim slovom, sastavljanje rečenica, ščitavanje, čitanje, razmišljanje o pročitanom, reprodukcija i razumijevanje pročitanog. Rečenice su kratke, do pet riječi. Smjenjuju se kraće i duže riječi u rečenici, duže i kraće rečenice. Broj riječi u rečenici i broj rečenica se povećava u skladu s povećanjem broja naučenih slova, ne više od pet riječi u rečenici i do pet rečenica na jednom nastavnom času. Aktivnosti prati upotreba adekvatnih nastavnih pomagala: oblikovanje slova od različitog materijala, sastavljanje riječi od zadatih slova i rečenica korištenjem razredne slovarice (digitalna izdanja prema mogućnostima i opremljenosti škole), jezičke igre na individualnim slovaricama.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Tematski se može povezati sa Mojom okolinom, Tjelesnim i zdravstvenim odgojem, Muzičkom i Likovnom kulturom, informatičkim sadržajima.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ostvarujući ishode ove oblasti, u prvom razredu razvijamo sljedeće ključne kompetencije:

Komunikacijska kompetencija – učenik/ca uči da čita i sluša riječi, rečenice i jednostavne tekstove radi prenosa informacija u različitim situacijama. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju.

Učiti kako učiti – učenik/ca uči da pokaže upornost pri učenju. Traži prilike za podršku i pomoć pri učenju. Radi samostalno, u paru i grupi.

Društvena i građanska kompetencija – prihvata postavljene norme i pravila ponašanja. Uči da komunicira konstruktivno s poštovanjem u različitim situacijama. Izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima.

- Osnovno
- 2

Godine učenja i podučavanja predmeta: 2

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.2.1	B.2.1	C.2.1	D.2.1
A.2.2	B.2.2	C.2.2	D.2.2
A.2.3	B.2.3	C.2.3	D.2.3
A.2.4	B.2.4	C.2.4	
A.2.5		C.2.5	
A.2.6		C.2.6	
A.2.7			

A Čitanje	A.2.1	A.2.2	A.2.3
	Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.	Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.	Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.
	JZK-1.1.1 JZK-2.1.1	JZK-1.1.2 JZK-1.1.3 JZK-2.1.2	JZK-1.2.1 JZK-2.2.1
	Čita jednostavne književne i/ili informativne tekstove pokazujući razumijevanje pročitano.	Prepričava tekstove uključujući i važne detalje (događaje, vrijeme i mjesto radnje) određujući poruku. Opisuje likove i njihove osobine.	Uočava osnovno značenje riječi i izraza iz teksta.

A.2.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Prepoznaje pojmove koji su u vezi sa dijelovima teksta (zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju, strofa i stih u pjesmi).

A.2.5

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Imenuje značenje nepoznatih i manje poznatih riječi u sadržaju.

Otkriva značenja riječi nastalih dodavanjem afiksa poznatoj riječi (ugodno – neugodno).

A.2.6

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

Prepoznaje osnovno i preneseno značenje riječi i izraza u tekstu.

Prepoznaje nijanse značenja među srodnim riječima (npr. ljutnja, bijes, srdžba, maštati, sanjariti, dobrodušan, plemenit).

A.2.7

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

Uspostavlja vezu između teksta i slika koje ilustruju segmente priče (npr. stvara atmosferu, naglašava mjesto radnje ...).

KLJUČNI SADRŽAJI

Priča, pjesma, bajka, basna, igrokaz, crtani/lutkarski film, informativni tekst.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

U drugom razredu akcentat je na doživljaju književnog teksta kroz dominantna obilježja spontanog i slobodnog razgovora sa učenicima o relevantnim pojedinostima u cilju provjere razumijevanja pročitano. Inventivnim motiviranjima, podsticanjima i usmjerenjima (ko, gdje, kada, zašto, kako, čime, zbog čega, šta je radosno, tužno, smiješno, zanimljivo, neobično i sl.) učenicima se omogućava da uočavaju, zapažaju, otkrivaju, upoređuju, objašnjavaju i obrazlažu pročitani tekst. Ne treba zaboraviti da stepen razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stepen lingvističkog razvoja utječu na percepciju i recepciju književnog djela. Osposobljavanje učenika za čitanje informativnih tekstova u razrednoj nastavi složen je zahtjev, treba birati jednostavnije tekstove sa temama bliskim svakodnevnom životu, iskoristiti mogućnost primjene crtanog i lutkarskog filma kao sredstva bliskog djeci ovog uzrasta (crtež ili lutka u funkciji pričanja priče, istraživanja i sl.). Također, preporučuje se da se ova oblast realizira krajem drugog polugodišta kada učenici dobro savladaju čitanje i razumijevanje pročitano.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

U ostvarivanju ishoda ove oblasti učenik izražava doživljaje o pročitanoj tekstu crtežom, slikom, pokretom; stvaralačkim igrolikim aktivnostima, improvizacijama, dramatizacijama, tako da se može povezivati sa Likovnom i Muzičkom kulturom, kao i sa časovima Tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Teme informativnih tekstova moguće je povezati sa temama iz predmeta Moja okolina.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i izražava doživljaj književnih tekstova primjerenih uzrastu.

Učiti kako učiti – pokazuje upornost i samoprocjenu pri učenju. Traži prilike za pomoć, podršku u učenju.

Društvena i građanska kompetencija – poznaje norme ponašanja. Komunicira konstruktivno i s poštovanjem. Izražava frustracije na konstruktivan način.

B
Pisanje

B.2.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

B.2.2

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

B.2.3

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.1.1](#)

Piše osnovne informacije o poznatim temama.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje pravila o slaganju riječi u rečenicama.

Upotrebljava pri pisanju smislene proste neproširene i proste proširene rečenice.

Razlikuje rečenice po značenju.

Razlikuje rečenice po obliku.

[JZK-4.3.2](#)

Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju koristeći osnovne znakove interpunkcije (tačka, zarez, dvotačka, upitnik i uzvičnik).

Piše pisana latinična slova povezujući ih u riječima bez obzira na poziciju u strukturi riječi.

B.2.4

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Učestvuje u zajedničkim istraživačkim projektima prikupljajući informacije iz više različitih izvora.

KLJUČNI SADRŽAJI

Pričanje događaja, prepričavanje teksta, opis predmeta; veliko početno slovo na početku i tačka na kraju rečenice; upotreba dvotačke i zareza u nabranju; rečenice po ciljnoj usmjerenosti (izjavna, upitna, uzvična); znaci interpunkcije; rečenice po obliku (potvrdne i odrične); veliko slovo u pisanju imena gradova i sela; imena životinja; pisanje naziva praznika; skupovi je/je u učestalim riječima; glasovi i slova č, ć, dž, đ, h u izgovorenim, napisanim rečenicama i bliskim riječima.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Navikavanje učenika da misli i osjećanja artikuliraju tačno i tečno. Rečenice postepeno treba proširivati. Apstraktnije sadržaje potrebno je približiti učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Učitelj/ica stvara i organizira okruženje koje je poticajno za pisanje, tj. u kojem su smještene brojne knjige, časopisi, plakati, poruke i sl. Učitelj/ica svojim primjerom pokazuje potrebu za svakodnevnim pisanjem.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Teme u pisanju moguće je birati prema temama koje se obrađuju u svim ostalim predmetima. Integracijskim pristupom u svim predmetima razredne nastave potrebno je godišnje izvesti bar jedan kraći istraživački projekat.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše raznovrsne tekstove sa različitim temama i namjenom. Informatička pismenost (informatička, medijska, tehnološka) – uz pomoć i podršku odraslih koristi različite medije za prikupljanje informacija. Koristi osnove kompjuterske pismenosti za oblikovanje radova.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – uz poticaj i podršku odraslih bira teme za manje istraživačke projekte u manjim i većim grupama. Radi u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Učiti kako učiti – pokazuje upornost i samoprocjenu pri učenju. Traži prilike za pomoć, podršku u učenju.

Društvena i građanska kompetencija – poznaje norme ponašanja. Komunicira konstruktivno i sa poštovanjem. Izražava frustracije na konstruktivan način.

C
Usmeno
izražavanje i
slušanje

C.2.1

Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.1](#)

Učestvuje u razgovorima o temama i tekstovima na nivou razreda s različitim sagovornicima (u grupama, jedan na jedan ili u paru) izražavajući vlastite ideje

Prati dogovorena pravila za dijalog i diskusiju (npr. slušanje drugih, naizmjenično pričanje...).

C.2.2

Integriše i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.2](#)

Otkriva glavne ideje i ključne detalje u tekstu ili informacijama prezentiranim u različitim medijima.

C.2.3

Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.3](#)

Postavlja pitanja i odgovara na pitanja tražeći pomoć, informaciju ili pojašnjenje u cilju boljeg razumijevanja prezentiranog.

C.2.4

Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.

C.2.5

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

C.2.6

Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

[JZK-5.2.1](#)

Izvještava o temi ili tekstu uz odgovarajuće činjenice govoreći jasno.

Preporučava priču ili iskustvo uz odgovarajuće činjenice i detalje govoreći jasno odgovarajućim ritmom.

[JZK-5.2.2](#)

Dodaje vizuelne efekte (slika, boja, animacija) gdje je potrebno naglašavajući određene činjenice ili pojedinosti.

[JZK-5.2.3](#)

Izražava se potpunim rečenicama prilagođavajući govor različitim kontekstima i zadacima primjerenim uzrastu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prepričavanje teksta, pričanje događaja predstavljenih slikom, dopunjavanjem rečenica, pričanje sa stanovišta ličnog učešća (Ja u priči), situacioni razgovor – telefonski razgovor, opisivanje poznatih mjesta, ljudi, stvari...

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Usmeno izražavanje obuhvata aspekte slušanja i govora. Oni se odnose na receptivnu (slušanje i razumijevanje slušanog) i produktivnu stranu (govor) usmene komunikacije. Time se posebno skreće pažnja na činjenicu da podsticanje slušanja igra jednako važnu ulogu u razvoju komunikacijskih kompetencija. Rad u oblasti usmenog izražavanja podrazumijeva poštovanje vlastitih pravila, ali se ne odvija nezavisno od podsticanja pismenosti. Naprotiv, međusobni odnos tih dviju velikih oblasti može se opisati kao cirkularan: ono što se učilo u oblasti usmenog izražavanja vježba se i u pismenom izražavanju, kao što je i obrnuto, dobro razvijeno pismeno izražavanje ima utjecaja na diferenciranost usmenog izraza. Potrebno je da nastavnik, s jedne strane, umije slušati i da razumije učenike, a s druge strane, treba posjedovati različite produktivne sposobnosti u oblasti usmenog izražavanja i primjenjivati jezički bonton.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Igra, aktivnost i govorni izraz – podvrgavanje govora zahtjevima igre, besmislenim transformacijama, literarno i likovno stvaralaštvo, opisivanje na osnovu dodira, opisivanje na osnovu zvučnih efekata (Muzička kultura), prikazivanje stanja i situacija pokretom (Tjelesni i zdravstveni odgoj).

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – izražava pozitivne stavove i pokušava pokazati vještine za efikasnu komunikaciju.

Društvena i građanska kompetencija – izražava osjećanja na konstruktivan način. Razvija vještine rada u grupi, timu.

Kulturna svijest – usvaja jezički bonton.

Kreativno-produktivna kompetencija – proizvodnja i povezivanje ideja; zamišljanje i vizualizacija rješenja; kritičko razmišljanje pri rješavanju problema; efikasno izražavanje ideja.

D
Temeljne
spособnosti
čitanja i
pisanja

D.2.1

**Objašnjava razliku na
relaciji glas, slog, riječ.**

D.2.2

**Prepoznaje organizaciju i
osnovne osobine malih i
velikih slova latinice i
ćirilice pri čitanju i pisanju.**

D.2.3

**Čita tekstove pisane
štampanim slovima latinice
i ćirilice.**

[JZK-3.2.1](#)

Određuje položaj glasa u riječi.

Dodaje / zamjenjuje pojedinačne glasove (foneme) u dvosložnim riječima kako bi napravio/la nove riječi.

Razvrstava i povezuje glasove i slogove u riječima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Rečenica – riječ – slog, pisana slova latiničnog pisma.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma: razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova, mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi. Pojedinačno pisanje slova treba ograničiti na jedan do dva reda, a posebnu pažnju posvetiti i vježbama analize pojedinih dijelova slova, redosljedu pisanja elemenata i povezivanju slova. Rukopis treba da je individualan, čitak, grafički pravilan i estetski uredan. Ovo je oblast u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Integracijskim pristupom moguće je povezati sa svim ostalim predmetima razredne nastave.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše raznovrsne tekstove sa različitim temama i namjenom.

Informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka) – uz pomoć i podršku odraslih koristi različite medije za prikupljanje informacija. Koristi osnove kompjuterske pismenosti za oblikovanje radova.

[JZK-3.1.1](#)

Piše velika i mala pisana slova latinice, riječi i i rečenice.

Povezuje pisana slova u riječima.

[JZK-3.4.1](#)

Čita tačno i tečno tekstove prilagođene uzrastu.

Koristi kontekst u svrhu korigovanja prepoznate riječi i njenog razumijevanja.

- Osnovno
- 3

Godine učenja i podučavanja predmeta: 3

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.3.1	B.3.1	C.3.1	D.3.1
A.3.2	B.3.2	C.3.2	D.3.2
A.3.3	B.3.3	C.3.3	
A.3.4	B.3.4	C.3.4	
A.3.5	B.3.5	C.3.5	
A.3.6	B.3.6	C.3.6	
A.3.7	B.3.7		
A.3.8	B.3.8		
A.3.9	B.3.9		

A
Čitanje

A.3.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Čita književne i/ili informativne tekstove pokazujući razumijevanje pročitanog pozivajući se na tekst.

A.3.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Prepričava tekstove (tok događaja, vrijeme i mjesto radnje) utvrđujući poruku.

Otkriva karakteristike likova (njihove osjećaje, motivacije, osobine) na osnovu njihovih postupaka.

A.3.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Otkriva osnovno značenje riječi i izraza iz teksta.

A.3.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Povezuje pojmove koji su u vezi sa dijelovima teksta (zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju; strofa i stih u pjesmi).

A.3.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Razlikuje vlastiti stav od stava autora i/ili likova.

A.3.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Objašnjava značenje nepoznatih i manje poznatih riječi u sadržaju.

Koristi kontekst rečenice za prepoznavanje značenja riječi i izraza.

A.3.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

Otkriva osnovno i preneseno značenje riječi i izraza u tekstu.

Pronalazi odnose između riječi u svakodnevnom životu i njihovu upotrebu u rečenici.

Opisuje razlike u nijansama značenja među srodnim riječima (npr. ljutnja, bijes, srdžba, maštati, sanjariti, dobrodušan, plemenit).

A.3.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

Objašnjava vezu između teksta i slika / predstave / filma koji ilustruju segmente teksta (npr. stvara atmosferu, naglašava mjesto radnje ...).

A.3.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Upoređuje najvažnije tačke (tema, poruka, likovi) u ključnim detaljima predstavljene u dvama različitim tekstovima na istu temu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Proza, igrokaz, poezija, lektira, informativni tekst, film, predstava.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Pristup oblasti čitanja, književnosti i informativnim tekstovima u trećem razredu gotovo je isti kao i u drugom razredu, samo što su zahtjevi uvećani, a programski sadržaji adekvatno dopunjeni. Postepeno se počinju navikavati na uopćavanje, pa određuju i podnaslove dijelovima teksta. Još uvijek učenike ne treba opteretiti složenijim pojmovima. Čitanje će ih obogatiti, pa će kasnije i pojmove bez teškoća razumjeti. Potrebno je da prođe određeni vremenski period da bi se uočila spremnost učenika (u psihološkom smislu) za recepciju sadržaja koji su suviše uopćeni. Izbor informativnih tekstova podrazumijeva ne samo tekstove iz čitanke već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija, internet i sl.). Treba upućivati učenike na čitanje enciklopedija, dječijih knjiga informativnog karaktera, časopisa, stripova, poticati učenike da samostalno izaberu informativne tekstove edukativnog karaktera, da istražuju i nalaze različite izvore informacija, da informacije traže u školskoj ili gradskoj biblioteci, te da upoređuju i provjeravaju informacije. To je presudno u razvoju čitalačke samostalnosti i otvorenosti prema novim informacijama.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Likovna kultura, Muzička kultura, Tjelesni i zdravstveni odgoj, Moja okolina, Informatika, Engleski jezik

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici će kroz čitanje različitih književnih i/ili informativnih tekstova razvijati sposobnost da na lakši način izražavaju svoje misli, osjećanja, činjenice i mišljenje, jer stalno čitanje s akcentom na njegovom razumijevanju rezultira bogaćenjem rječnika i usvajanjem pojmova koji će učenicima olakšati komunikaciju primjerenu njihovom uzrastu.

Učiti kako učiti – s obzirom da se učenici u trećem razredu susreću sa složenijim i obimnijim tekstovima, potrebno ih je educirati o različitim tehnikama koje će biti u funkciji lakšeg učenja i razumijevanja usvojenog znanja. Može se očekivati da će učenici izabrati jednu od tehnika koja im najviše odgovara i uz nastavnikovo vođenje i njihovo interesovanje primjenjivati je u procesu učenja i proširivanja usvojenog znanja.

Društveno-gradanska kompetencija – čitajući različite književne i/ili informativne tekstove, a posebno književna djela koja su u opusu lektira, učenici će biti u prilici razvijati svijest o različitim događajima koji su dio njihovog svakodnevnog života, o različitim kulturama, kao i svijest o značaju pravde, demokratije i jednakosti u društvu u kojem žive.

Kulturna svijest – analizom pročitanih tekstova kod učenika se indirektno podstiče svijest o razumijevanju i očuvanju kulturne i jezičke raznolikosti u Bosni i Hercegovini..

B
Pisanje

B.3.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

Piše svoje mišljenje o poznatim temama koristeći specifične riječi i izraze (npr. zato, zato što, naprimjer).

B.3.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativni tekst kako bi prenio informaciju u formi obavijesti (Ko? Šta? Gdje? Kada?).

Piše informativni tekst u formi pisma.

B.3.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima slijedeći tok radnje i opisujući važne detalje.

B.3.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

[JZK-4.2.1](#)

Piše radove uz pomoć pitanja u kojem su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i uzrastu učenika.

B.3.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.2](#)

Piše rad dopunjavajući ga detaljima uz pomoć vršnjaka i odraslih.

B.3.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju da prikaže radove.

B.3.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

B.3.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

B.3.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Primjenjuje gramatička pravila u govoru i pisanju (imenice, glagoli, zamjenice, subjekat i predikat).

Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju u često korištenim riječima, nazivima i rečenicama, pravilno koristi znakove interpunkcije.

Provodi jednostavne istraživačke projekte s namjerom da odgovori na postavljena pitanja prikupljajući informacije iz više različitih izvora u saradnji sa vršnjacima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Informativni tekst, obavijest, pismo, prepričavanje, pričanje, opisivanje; samoglasnici i suglasnici; vrste riječi: i m e n i c e – vlastite i zajedničke; u manjenice i uvećanice; g l a g o l i - prošlo, sadašnje, buduće vrijeme (prezent, perfekt, futur – uvoditi pojmove informativno zbog korištenja vremena u stranim jezicima); zamjenice (lične zamjenice); veliko i malo slovo – pisanje imena planina, polja, rijeka, pisanje odrične riječice ne uz glagole, pisanje upitne riječice li u upitnim rečenicama; glasovi i glasovni skupovi: č, ć, dž, đ, h, je/ije u izgovorenim i napisanim riječima, pisanje glasova č i ć u imenicama za označavanje zanimanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja – metodičke smjernice

U pisanju latiničnim pismom treba realizirati vježbe primjerene učenicima trećeg razreda koje su

navedene uz programske sadržaje. Potrebno je raditi na estetskoj strani rukopisa i istovremeno ne zaboraviti da u trećem razredu učenički rukopis počinje poprimati obilježje njegove osobnosti. U drugom polugodištu usvajaju se štampana slova ćirilice, ščitava se i čita. Prestaje potreba oponašanja tuđeg pisanja. Dijete formira vlastiti i prepoznatljiv rukopis. Pri vježbanju pisanja trebalo bi slijediti faze procesa pisanja: pripremna faza (pripremanje za pisanje sastava), faza pisanja po planu, faza redigovanja (prepravljjanje, ispravljanje, dorada), te faza predstavljanja sastava javnosti (objavljivanje radova, autorska stolica, mape uma i slične strategije).

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Teme u pisanju moguće je birati prema temama koje se obrađuju na svim ostalim predmetima. Integracijskim pristupom u svim predmetima razredne nastave godišnje treba izvesti bar jedan kraći istraživački projekat.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše raznovrsne tekstove sa različitim temama i namjenom.

Informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka) – uz pomoć i podršku odraslih koristi različite medije za prikupljanje informacija. Koristi osnove kompjuterske pismenosti za oblikovanje radova.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – uz poticaj i podršku odraslih bira teme za manje istraživačke projekte u manjim i većim grupama. Radi u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

<p>C</p> <p>Usmeno izražavanje i slušanje</p>	<p>C.3.1</p> <p>Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.3.2</p> <p>Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.3.3</p> <p>Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.</p>
	<p>JZK-5.1.1</p> <p>Učestvuje u nizu razgovora i saradnji (jedan na jedan, u grupama, predvođen nastavnikom) s različitim sagovornicima o temama i tekstovima na nivou razreda, nadogradnji na idejama drugih i jasnom izražavanju vlastitih ideja.</p> <p>Raspravlja na osnovu pripreme za diskusiju (pročitano materijala) radi istraživanja ideja.</p> <p>Postavlja pitanja da provjeri razumijevanje prezentiranih informacija, drži se teme i povezuje njihove komentare.</p>	<p>JZK-5.1.2</p> <p>Određuje glavne ideje i detalje u pročitanoj tekstu ili informacije prezentirane u različitim medijima.</p>	<p>JZK-5.1.3</p> <p>Postavlja pitanja sagovorniku i odgovara na pitanja u vezi s ponuđenim informacijama, poštujući dogovorena pravila za dijalog i diskusiju (npr. slušanje drugih, naizmjenično pričanje...).</p>

C.3.4

Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.

C.3.5

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

C.3.6

Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

[JZK-5.2.1](#)

Objašnjava temu uz odgovarajuće činjenice govoreći jasno.

Priča priču ili iskustvo uz relevantne opisne detalje.

[JZK-5.2.2](#)

Pravi zanimljive i dinamične audiosnimke priča ili pjesama koji ilustruju tečno čitanje razumljivim ritmom.

Upotrebljava vizuelne efekte kako bi naglasili određene činjenice ili pojedinosti.

[JZK-5.2.3](#)

Izražava se potpunim rečenicama i govor prilagođava likovima u priči.

KLJUČNI SADRŽAJI

Sadržaji ove oblasti su u neposrednoj stvarnosti i iskustvu (događaji i doživljaji, predmeti, biljni i životinjski svijet, igra, druženje, rad, stvaralaštvo); književni tekstovi; sadržaji filma, radija i televizije; sadržaji mašte.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Sadržaji nastave jezika, posebno sadržaji kulture izražavanja, trebali bi biti u službi doživljavanja bogatstva i ljepote ljudskog govora. Nastavnik im to pokazuje i vlastitim govorom, demonstrira nijanse u tonu, jačini i boji glasa, rečeničnim ritmom i intonacijom, a ukupan uspjeh posmatra samo u kontekstu promjena na planu komunikacije shvaćene u najširem značenju. Recitovanje i govorenje pojedinih dijelova proznog teksta doprinosi razvoju govornih sposobnosti učenika.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moja okolina, Muzička kultura, Likovna kultura, Tjelesni i zdravstveni odgoj

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – izražava pozitivne stavove i pokušava pokazati vještine za efikasnu komunikaciju.

Društvena i građanska kompetencija – izražava osjećanja na konstruktivan način. Razvija vještine rada u grupi, timu.

Kulturna svijest – usvaja jezički bonton.

Informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka) – koristi multimedije za traženje, pronalazak, pristupanje, izradu, prikaz i razmjenu informacija i komunikacije.

Kreativno-produktivna kompetencija – proizvodnja i povezivanje ideja; zamišljanje i vizuelizacija rješenja; kritičko razmišljanje pri rješavanju problema; efikasno izražavanje ideja.

D
Temeljne
spособnosti
čitanja i
pisanja

D.3.1

Prepoznaje organizaciju i osnovne osobine malih i velikih slova latinice i ćirilice pri čitanju i pisanju.

D.3.2

Čita tekstove pisane štampanim slovima latinice i ćirilice.

[JZK-3.1.1](#)

Piše velika i mala štampana slova ćirilice, riječi, rečenice, kraće tekstove.

[JZK-3.4.1](#)

Razumije tekstove napisane štampanim i pisanim slovima latinice.

Čita tekstove pisane štampanim slovima ćirilice.

KLJUČNI SADRŽAJI

Štampana slova ćirilice, proza, poezija, igrokaz, strip.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Treba nastaviti rad na usavršavanju kvaliteta čitanja (pravilno čitanje, čitanje brzinom koja odgovara karakteristikama teksta, unošenje elemenata izražajnosti), čitanje s razumijevanjem i uočavanje uporišnih mjesta, vježbati čitanje naglas i čitanje u sebi. Usavršavanju čitanja naglas, koje u sebi sadrži neke od važnijih činilaca logičkog čitanja (izgovor, jačina glasa, pauziranje, intonaciono prilagođavanje i dr.) i usvajanju tehnike izražajnog čitanja potrebno je posvetiti posebnu pažnju. Izražajnim čitanjem pojačava se uživljavanje u situaciju i indentifikaciju s likovima iz priče. Važno je da se svako čitanje naglas smišljeno i kritički dobronamjerno vrednuje. Svaki učenik treba dobiti povratnu informaciju o tome šta je u čitanju bilo dobro, a šta eventualno treba mijenjati da bi ono bilo bolje. Učenike s poteškoćama u čitanju ne treba prozivati kod prvog čitanja nepoznatog teksta, nego dati vremena za vježbu. Tokom čitanja učitelj se koristi različitim strategijama čitanja da bi kod učenika razvio vještinu čitanja s razumijevanjem.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Likovna kultura, Muzička kultura, Tjelesni i zdravstveni odgoj, Moja okolina, Informatika, Engleski jezik

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše raznovrsne tekstove sa različitim temama i namjenom.

Informatička pismenost (informacijska, medijska, tehnološka) – uz pomoć i podršku odraslih koristi različite medije za prikupljanje informacija. Koristi osnove kompjuterske pismenosti za oblikovanje radova.

- Osnovno
- 4

Godine učenja i podučavanja predmeta: 4

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.4.1	B.4.1	C.4.1	D.4.1
A.4.2	B.4.2	C.4.2	D.4.2
A.4.3	B.4.3	C.4.3	
A.4.4	B.4.4	C.4.4	
A.4.5	B.4.5	C.4.5	
A.4.6	B.4.6	C.4.6	
A.4.7	B.4.7		
A.4.8	B.4.8		
A.4.9	B.4.9		
	B.4.10		

A Čitanje	A.4.1	A.4.2	A.4.3
	Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.	Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.	Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.
	JZK-1.1.1 JZK-2.1.1	JZK-1.1.2 JZK-1.1.3 JZK-2.1.2	JZK-1.2.1 JZK-2.2.1
	Čita književne i/ili informativne tekstove zastupajući mišljenje uz argumentaciju.	Prepričava tekstove (tok događaja, vrijeme i mjesto radnje) određujući temu i ideju. Procjenjuje karakteristike likova kroz njihove postupke.	Objašnjava osnovno značenje riječi i izraza iz teksta.

A.4.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Određuje redoslijed događaja u tekstu (uvodni, glavni i završni dio).

Prepoznaje strukturu teksta (odlomak, poglavlje, strofa, stih).

A.4.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[POO-2.2.3](#) [JZK-1.2.3](#)

Objašnjava odnose vlastitog stava prema stavu autora i/ili likova.

A.4.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Objašnjava značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi.

Koristi poznati korijenski morfem za razumijevanje značenja nepoznate riječi sa istim korijenskim morfemom (druženje, drug).

A.4.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

Objašnjava osnovno i preneseno značenje riječi i izraza u tekstu.

Pronalazi odnose između riječi u svakodnevnom životu i njihovu upotrebu u rečenici.

Razlikuje nijanse značenja među srodnim riječima (npr. ljutnja, bijes, srdžba, maštati, sanjariti, dobrodušan, plemenit).

A.4.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

Otkriva vezu između priče i slika / predstava / filma koji ilustruju segmente priče (npr. stvarna atmosfera, naglašava mjesto radnje ...).

A.4.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitim autorima.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Istražuje načine na koji se slične teme obrađuju u različitim književnim oblicima i žanrovima (informativni tekst u odnosu na književni i sl.).

KLJUČNI SADRŽAJI

Proza, dramski tekstovi, pjesme, lektira, informativni tekstovi, film, predstava; riječi u priči i pjesmi, riječi opisivači, riječi informacije i riječi pouke.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Kroz različite vježbe razumijevanja pročitano književnog i/ili informativnog teksta učenici će se osposobljavati za služenje knjigom kao izvorom znanja, za samostalno doživljavanje, razumijevanje i tumačenje tekstova koji pripadaju različitim žanrovima. Pravilnim vođenjem od strane nastavnika, izborom odgovarajućih tehnika i strategija učenici se sistematično uvode u proces logičkog shvatanja i kritičkog procjenjivanja pročitano teksta uz argumentaciju u svrhu dokazivanja svojih stavova / zaključaka, kao i kritičkog promišljanja o likovima i njihovim postupcima. Učenici će zauzeti lični stav prema likovima na osnovu njihovih postupaka, kao i prema autoru i njegovom poimanju tema i motiva o kojima piše. Moći će porediti kazivanje u proznom tekstu, raspoloženje u pjesmi, muzičkom djelu, filmskom ostvarenju i likovnom izrazu. Vježbe prepričavanja su u funkciji razumijevanja tekstova koji su prethodno bili predmet analize ili detaljnog razgovora / gledanja ukoliko je predmet prepričavanja pozorišna predstava ili film. Izbor sadržaja koji će se prepričavati ne treba ograničavati samo na tekstove iz čitanke, već to trebaju biti sadržaji i iz drugih medijskih oblasti. Književni i/ili informativni tekstovi bit će baza na osnovu koje će učenici bogatiti svoj rječnik, uočavati i objašnjavati na osnovu ranije usvojenog znanja značenje nepoznatih, manje poznatih riječi, kao i razlikovati osnovno i preneseno značenje riječi.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Likovna kultura - slikom prikazati različite motive i teme koje se obrađuju kroz književnost. Muzička kultura upoređivanje pjesama iz književnosti i muzičke kulture koji obrađuju slične ili iste teme / motive. Tjelesne aktivnosti tokom dramatizacije tekstova.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – svakodnevno čitanjem različitih književnih i/ili informativnih tekstova doprinijet će bogaćenju rječnika tako da će učenici na lakši način izražavati svoje misli, osjećanja, stavove i promišljanja koja si im neophodna u svakodnevnoj komunikaciji.

Učiti kako učiti – s obzirom da se učenici u četvrtom razredu susreću sa složenijim i obimnijim tekstovima, potrebno ih je educirati o različitim tehnikama koje će biti u funkciji lakšeg učenja.

Društveno-gradanska kompetencija – čitajući različite književne i/ili informativne tekstove, a posebno književna djela koja su u opusu lektire domaćih i stranih autora, učenici će biti u prilici razvijati svijest o različitim događajima koji su dio i njihovog svakodnevnog života, o različitim kulturama, kao i svijest o značaju pravde, demokratije i jednakosti u društvu u kojem žive.

Kulturna svijest – razumijevanje i očuvanje kulturne i jezičke raznolikosti Bosni i Hercegovini.

B
Pisanje

B.4.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta

[JZK-4.1.1](#)

Predstavlja temu ili tekst o kojem piše kroz različite organizacione strukture (mapiranje priče, grafički organizatori i sl.) navodeći argumente.

Piše zaključak u formi rečenice o pročitanoj tekstu.

B.4.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativni tekst kako bi prenio informaciju u formi vijesti (Ko? Šta? Kada? Gdje? Kako?).

Piše informativni tekst u formi poruke poslanoj uz pomoć elektronske pošte.

B.4.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima, slijedi tok radnje opisujući likove i važne detalje.

B.4.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

[JZK-4.2.1](#)

Piše radove u kojima je sadržaj primjeren zadatku, svrsi i uzrastu učenika.

B.4.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.2](#)

Piše rad i po potrebi ga mijenja i usavršava uz vodstvo vršnjaka i/ili odraslih.

B.4.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju da piše i prikaže napisane radove.

B.4.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje gramatička pravila u skladu sa ključnim sadržajima u govoru i pisanju (koristi različite vrste riječi i rečenica).

B.4.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju, pravilno koristi znakove interpunkcije.

B.4.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Provodi kratke istraživačke projekte prikupljajući informacije iz printanih i digitalnih izvora.

B.4.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Koristi znanje jezika i njegovih pravila pri pisanju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prepričavanje, pričanje, opisivanje; informativni tekst – vijest, poruka;

rod i broj imenica; zbirne i gradivne imenice; prisvojne zamjenice; pridjevi (opisni, prisvojni i gradivni); brojevi (glavni i redni); prosta neproširena rečenica; veliko slovo u pisanju naziva: ulica, trgova, bulevara, škola, knjiga, listova, časopisa, imena pripadnika naroda.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Primjenom savremenih tehnika i strategija koje se odnose na oblast pisanja od učenika će se tražiti da pišu o temama koje se odnose na obrađene književne i informativne tekstove kako bi iznijeli svoja razmišljanja, ideje, stavove i zaključke o ključnim pitanjima koja su bila predmet analize. Uloga nastavnika jeste da učenicima pruža pomoć pri samostalnom pisanju tako što zajedno analiziraju napisane tekstove, nudi načine i modele koji će usmjeriti učenike u željenom pravcu kako bi obogatili svoj rad i učinili ga sadržajnijim i kvalitetnijim. Važno je napomenuti da radovi koji su nastali kao rezultat prethodno opisanih aktivnosti trebaju, osim u pismenoj formi, doživjeti i svoje digitalno izdanje. Na ovaj način kod učenika se razvija informatička pismenost i mogućnost prezentiranja svojih radova na različite načine, tj. kroz različite medije. U toku školske godine učenici bi trebali realizirati jedan samostalni i jedan zajednički kraći projekt na temu po njihovom izboru koji će imati za cilj da se učenici osposobe koristiti različite izvore kako bi došli do odgovarajućih podataka ili informacija koje će im pomoći u pisanju njihovog rada. Književni i informativni tekstovi trebaju biti osnova pri usvajanju sadržaja iz gramatike i pravopisa, a pismeni radovi učenika odražavati primjenu naučenog iz te oblasti.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Kako bi učenici napisali kvalitetan rad, potrebno je da koriste različite izvore znanja, pri čemu im kao izvori mogu poslužiti sadržaji iz drugih predmeta u okviru kojih se izučavaju iste ili slične teme. Slike i crteži koji su tematski povezani sa sadržajima o kojima učenici pišu trebaju biti sastavni dio istraživačkih radova kako bi i vizuelno prikazali način viđenja i doživljavanja navedenih sadržaja.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – istražujući različite izvore u svrhu prikupljanja potrebnih informacija učenici će na indirektni način kontinuirano bogatiti svoj rječnik pojmovima koje će koristiti u svakodnevnoj komunikaciji.

Učiti kako učiti – učenici će u saradnji i uz pomoć nastavnika stjecati znanje i vještine potrebne za korištenje tehnika i strategija koje će im pomoći da usavrše svoju pismenu komunikaciju i učine pisani rad sadržajnim i jasnim.

Informatička pismenost – učenici će ovladati osnovnim vještinama informatičke pismenosti kao što su korištenje računara za traženje, razmjenu i prezentaciju informacija.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – učenici će kroz samostalno pisanje o različitim temama kao i učestvovanjem u različitim projektnim aktivnostima razvijati kreativnost.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.4.1 Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	C.4.2 Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.	C.4.3 Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.
	JZK-5.1.1 Učestvuje u nizu razgovora i saradnji (jedan na jedan, u grupama, predvođen nastavnikom) s različitim sagovornicima o temama i tekstovima na nivou razreda, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja. Postavlja pitanja da provjeri razumijevanje prezentiranih informacija, drži se teme i povezuje njihove komentare.	JZK-5.1.2 Razvrstava informacije prezentirane u različitim medijima i formatima uočavajući kako one doprinose temi.	JZK-5.1.3 Preispituje odgovore na postavljena pitanja govorniku uz odgovarajuću argumentaciju prateći dogovorena pravila za dijalog i diskusiju (npr. slušanje drugih, naizmjenično pričanje...).
	C.4.4 Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	C.4.5 Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.	C.4.6 Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.
	JZK-5.2.1 Prikazuje izvještaj o temi uz nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu pratiti tok izlaganja. Priča priču ili iskustvo uz dramaturgiju.	JZK-5.2.2 Pravi prezentacije priča kako bi pojasnio informacije.	JZK-5.2.3 Govori prilagođeno različitim situacijama u skladu sa standardnim jezikom i uzrastom.
	KLJUČNI SADRŽAJI Pričanje, opisivanje, diskusija.		

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Vježbe usmenog izražavanja i slušanja koje će nastavnik organizirati u svrhu ostvarivanja postavljenih dugoročnih i srednjoročnih ishoda imaju za cilj usavršavanje jasnog, pravilnog i osmišljenog govora. Važno je napomenuti da se treba polaziti od sadržaja koji su bliski djeci, tj. koji se odnose na njihovo bliže i šire okruženje. Zadatak nastavnika jeste da sistematično i postupno osposobljava učenike da znaju postaviti odgovarajuća pitanja, prezentirati temu na osnovu pročitanih sadržaja, učestvovati u diskusiji poštujući sagovornike, izražavati se jasnim rečenicama kako bi slušaoci mogli pratiti tok izlaganja i uključivati se u razgovor. Također, nastavnik će dobro osmišljenim vježbama usavršavati učenikovo usmeno izražavanje u smislu da svoj govor može prilagođavati datim sadržajima, situacijama i određenim likovima.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Pri realizaciji sadržaja iz ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa predmetima: Tjelesni i zdravstveni odgoj (dramatizacija), Muzička kultura (zvučni efekti), Moja okolina, D/K/R. To su predmeti u kojima je usmeno izražavanje dominantno i u okviru kojih se obrađuju teme bliske sadržajima o kojima se priča, diskutira ili koji se opisuju na časovima usmenog izražavanja i slušanja.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija - učenici će usavršavati komunikaciju koja uključuje potrebu za kritičkim i konstruktivnim dijalogom, čime će se indirektno razvijati svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način.

Društveno-gradanske kompetencije – učenici će razvijati kompetencije koje će podrazumijevati spremnost za saradnju, slušanje drugih, poštivanje i prihvaćanje drugačijeg mišljenja i poimanja tema o kojima se diskutira, kao i jačanje povjerenja u samog sebe.

Informatička pismenost – učenici će ovladati osnovnim vještinama informacijsko-komunikacijske tehnologije kao što su korištenje računara za traženje, razmjenu i prezentaciju informacija / pojmova u svrhu pojašnjavanja i boljeg razumijevanja.

Kulturna svijest – razgovorom o različitim temama bliskim učenicima kod njih će se na indirektni način podsticati svijest o razumijevanju i očuvanju kulturne i jezičke raznolikosti u Bosni i Hercegovini.

Učiti kako učiti – učenici će uz pomoć nastavnika naučiti i usavršiti svoje usmeno izražavanje tako što će nastavnik kao pozitivan korektiv biti uvijek u prilici učenike ispravljati i usmjeravati u željenom pravcu kako bi njihovo jezičko izražavanje bilo u skladu sa standardnim normama jezika.

D
Temeljne
spособnosti
čitanja i
pisanja

D.4.1

Prepoznaje organizaciju i osnovne osobine malih i velikih slova latinice i ćirilice pri čitanju i pisanju.

[JZK-3.1.1](#)

D.4.2

Čita tekstove pisane štampanim slovima latinice i ćirilice.

[JZK-3.4.1](#)

Piše velika i mala pisana slova ćirilice, riječi, rečenice, tekstove.

Čita tekstove pisane štampanim i pisanim slovima latinice i ćirilice.

Povezuje pisana slova u riječima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Velika i mala pisana slova ćirilice, tekstovi štampani latiničnim i ćiriličnim pismom.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazija

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti - metodičke smjernice

U četvrtom razredu primjenjuje se grupna metoda pri obradi pisanih ćiriličnih slova. Posebnu pažnju treba posvetiti urednom pisanju i pravilnom povezivanju slova u riječima. Prilikom usvajanja grafičke strukture potrebno je koristiti modele slova u obliku aplikacija koje će činiti zidnu slovaricu. Kontrolne i stvaralačke diktate treba primjenjivati u svrhu provjere stepena usvojenosti pravilnog pisanja slova i njihovog povezivanja u strukturu riječi, rečenica. Vježbe u cilju usavršavanja čitanja različitih tekstova pisanih latiničnim i ćiriličnim pismom trebaju i dalje biti jedan od primarnih zadataka. Kod čitanja naglas (vježbe izražajnog čitanja i čitanje po ulogama) treba insistirati na pravilnom izgovoru, odgovarajućoj jačini i intonaciji glasa, te poštivanju znakova interpunkcije. Vježbe čitanja u sebi obavezno trebaju biti popraćene odgovarajućim zadacima u cilju osposobljavanja učenika za samostalno čitanje i razumijevanje pročitano.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Sadržaje koji su sastavni dio ove oblasti možemo tematski povezati sa većinom predmeta. Učenici će biti u prilici da učeći sadržaje iz drugih predmeta (Matematika, Moja okolina, D/K/R...) čitaju i pišu tekstove / rečenice napisane ćiriličnim pismom. Međupredmetna korelacija na časovima Likovne kulture moguća je pri realizaciji nastavnih sadržaja koji se odnose na pismo kao element vizuelnih poruka i njegovu likovnost.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – kod učenika će se razvijati sposobnost izražavanja u govornom i pisanom obliku.

Učiti kako učiti – kroz različite vježbe pisanja i čitanja kod učenika će se na indirektan način razvijati svijest o potrebi za stalnim usavršavanjem i jedne i druge tehnike kako bi se i sadržaji iz drugih predmeta uspješno savladali.

- Osnovno
- 5

Godine učenja i podučavanja predmeta: 5

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.5.1	B.5.1	C.5.1	D.5.1
A.5.2	B.5.2	C.5.2	D.5.2
A.5.3	B.5.3	C.5.3	
A.5.4	B.5.4	C.5.4	
A.5.5	B.5.5	C.5.5	
A.5.6	B.5.6	C.5.6	
A.5.7	B.5.7		
A.5.8	B.5.8		
	B.5.9		
	B.5.10		

A
Čitanje

A.5.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Izvodi zaključke na osnovu pročitano g književnog i/ili informativnog teksta.

A.5.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Prepričava tekstove (tok događaja, vrijeme i mjesto radnje) objašnjavajući poruku uz argumentaciju.

Procjenjuje karakteristike likova kroz njihove međuodnose u tekstu.

Određuje ključnu temu i ideje iz teksta detaljno analizirajući tekst.

A.5.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Određuje osnovno značenje riječi i izraza u tekstu.

Uočava kako izbor određenih riječi utječe na cjelokupan tekst.

A.5.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Određuje redoslijed događaja u tekstu (početak radnje, zaplet, vrhunac, rasplet, kraj).

Prepoznaje strukturu teksta (odlomak, poglavlje, strofa, stih) i međusobne odnose dijelova u cjelini.

A.5.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Upoređuje odnose vlastitog stava i stava autora i/ili likova.

Procjenjuje tekstove s vlastite tačke gledišta.

A.5.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Upotrebljava kontekst rečenice pri objašnjavanju riječi ili izraza.

Koristi printane i elektronske rječnike u svrhu pojašnjavanja značenja riječi.

A.5.7

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

Upoređuje sličnosti i razlike između priče i filma ili predstave.

A.5.8

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Objašnjava kako se slične teme obrađuju u različitim književnim oblicima i žanrovima (informativni tekst u odnosu na književni i sl.).

KLJUČNI SADRŽAJI

Lirska pjesma, proza, igrokaz, predstava, film, različiti medijski sadržaji, prepričavanje, tok radnje, kompozicija, karakterizacija likova i njihovi međusobni odnosi, govor autora, govor likova, tema, ideja; epiteti, pjesničke slike – vizuelne, auditivne; ritam...

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Istraživačko, stvaralačko i kritičko čitanje tekstova napisanih slovima latinice i ćirilice te njihovo doživljavanje i razumijevanje predstavljaju osnovnu aktivnost učenika petog razreda. Naglasak je na samostalnom čitanju koje podrazumijeva izgrađenu tehniku čitanja, originalnost ideja.

Istraživačko čitanje u školi i kod kuće koristi se za pronalaženje i bilježenje važnih pojedinosti u skladu s vrstom zadataka i sa stanovišta instrukcije koju učitelj detaljno priprema. Dobro osmišljeni zadaci / pitanja na nastavnom listu, upotreba različitih grafičkih organizatora koji se odnose na likove, situacije i snalaženje u tim situacijama mogu zamijeniti ulogu učitelja.

Kritičko i stvaralačko čitanje podrazumijeva propitivanje, sposobnost analiziranja, rasuđivanja, upoređivanja, predviđanja, pronalaženje novih rješenja u razvoju događaja, sukoba, skrivenih ideja, transformacija određenih sadržaja u nove oblike, pronalaženje analogije između likova i situacija iz teksta sa situacijama i likovima iz stvarnog života u skladu s ličnim iskustvom.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Nastavni sadržaji koji su planirani za realizaciju u ovoj oblasti moći će se tematski povezati sa većinom predmetima. Književne tekstove moguće je vezivati s ostalim umjetnostima (muzičkom i likovnom) i poticati učenike da doživljaj iskažu prema svojim afinitetima. Moguće je također upoređivanje pjesama iz književnosti i Muzičke kulture koji obrađuju slične ili iste teme / motive. Informativne tekstove možemo povezati sa Prirodom i Društvom.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove.

Kroz čitanje različitih književnih vrsta razvija kritičko razmišljanje i mogućnost da kritički ocjenjuje komunikaciju u različitim oblicima. Učiti kako učiti – kontinuiranim radom do petog razreda učenici su upoznati sa različitim tehnikama učenja, tako da već mogu samostalno organizirati i urediti vlastito učenje i pokazati samoinicijativu. Treba nastaviti njegovati timski rad i poticati učenike da samostalno iniciraju i preuzimaju različite uloge u grupama prema vlastitim sposobnostima.

Društveno-građanska kompetencija – čitajući različite književne i/ili informativne tekstove, a posebno književna djela iz opusa lektire domaćih i stranih autora, učenici razumijevaju nacionalni kulturni identitet u interakciji s kulturnim identitetom ostalih u grupi i razvijaju svijest o tome.

Kulturna svijest – kroz pročitane i analizirane tekstove učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe. Uživanjem u umjetničkim djelima razvijaju osjećaj za lijepo.

Informatička pismenost – koriste kompjutersku pismenost za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti kao i za prezentaciju znanja.

B
Pisanje

B.5.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

Piše komentar o pročitanoj tekstu kroz različitu organizacijsku strukturu (mapiranje, grafički prikazi...).

Piše vlastiti stav uz validnu argumentaciju.

B.5.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativni tekst kako bi prenio informaciju u formi izvještaja i/ili kratkog komentara.

Razvija temu uz pomoć činjenica, definicija, detalja i piše zaključak u formi kratke izjave.

B.5.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše pripovjedne tekstove o stvarnim ili izmišljenim događajima i doživljajima, koji sadrže dobro strukturiran redoslijed događaja, opise likova i druge važne detalje.

B.5.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasan i smislen rad u kojem su sadržaj i organizacija primjereni zadatku i svrsi.

B.5.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.2](#)

Piše rad i po potrebi ga mijenja i usavršava uz ograničeno vodstvo vršnjaka i/ili odraslih.

B.5.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi informacijsku tehnologiju da napiše i predstavi radove s ciljem ostvarivanja interakcije s drugima.

B.5.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje gramatička pravila u govoru i pisanju (koristi različite vrste i/ili oblike riječi i rečenica).

B.5.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Primjenjuje pravopisna pravila u pisanju, pravilno koristi znakove interpunkcije (tačka, zarez, upitnik, uzvičnik, navodnici i sl.).

B.5.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Prezentira kratke istraživačke projekte proširujući znanje o određenoj temi prikupljajući informacije iz različitih izvora.

B.5.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Koristi različite forme rečenica da bi sastav učinio zanimljivijim.

KLJUČNI SADRŽAJI

Događaj, doživljaj, promjenjive vrste riječi (imenice, zamjenice, pridjevi, glagoli), brojevi, rečenični članovi (subjekat, predikat, atribut, objekat, priloške odredbe za mjesto, vrijeme i način), prosta proširena rečenica, pisanje naziva država, gradova, naselja i naseljenih mjesta, rijeka, jezera, mora, planina; nazivi ulica.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Sposobnosti i vještine pisanja po modelu instrukcijskog pristupa glavnim fazama pisanja teksta:

1. tema, planiranje i organizacija sadržaja teksta, 2. sastavljanje teksta, 3. prepravljanje napisanog, 4. objavljivanje – potrebno je kontinuirano usavršavati poučavanjem pisanja po modelu procesnog pisanja. Prema tom modelu pisanje se odvija u tri faze: 1. tema i faza pripreme, 2. faza pisanja radne verzije teksta i 3. faza prepravljanja tekstova za objavljivanje / prezentiranje. Tekstovi koji se objavljuju trebaju proći još dvije faze: fazu dodatne kontrole i uređivanje prije objavljivanja i fazu objavljivanja (zbirka učeničkih radova, školski časopis, korištenje informatičke tehnologije). Treba uključiti učenike u manje grupe kako bi interakcijskim pristupom vježbali pisanje teksta, potom raspravljali o napisanom, provjeravali sadržaj i gramatičko-pravopisnu ispravnost napisanog. Kroz aktivnosti prepravljanja, ispravljanja, dorade i uređivanja rada za objavu učenici imaju priliku vježbati sve sadržaje usvojene iz svih predmetnih oblasti maternjeg jezika.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici trebaju koristiti različite izvore znanja kako bi napisali rad, pri čemu im kao izvori mogu poslužiti sadržaji iz drugih predmeta u okviru kojih se izučavaju iste ili slične teme (Priroda, Društvo, Muzička kultura, strani jezici, Likovna kultura)

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše razne vrste tekstova za različite namjene, istražujući različite izvore u svrhu prikupljanja potrebnih informacija. Na indirektnan način učenici su kontinuirano u prilici da bogate svoj rječnik pojmovima koje će koristiti u svakodnevnoj komunikaciji. Kritički ocjenjuju i procjenjuju različite izvore koje koriste pri oblikovanju pisanog rada.

Učiti kako učiti – organizuje vlastiti rad, pokazuje upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova. Traži priliku za podršku i pomoć, ali i vršnjacima pruža podršku ukoliko je u mogućnosti.

Informatička pismenost – učenici će ovladati osnovnim vještinama informacijske, medijske i tehnološke pismenosti koje će koristiti za traženje, pronalaženje, pristupanje izradi pisanih radova.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – učenici će kroz samostalno pisanje o različitim temama kao i učešćem u različitim projektnim aktivnostima stjecati kompetencije kao što su kreativnost i pretvaranje ideja u djela. Učenici se postepeno osposobljavaju da prave plan pisanja, vrše stalnu korekciju napisanog dopunjujući to novim detaljima kako bi na kraju došli do ostvarenja svog cilja.

Društveno-gradanska kompetencija – piše ideje za realizaciju zajedničkih razrednih projekata i prezentira ih u grupi, učestvuje u realizaciji školskih projekata i prezentira ih u grupi.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.5.1	C.5.2	C.5.3
	Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.	Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.
	JZK-5.1.1	JZK-5.1.2	JZK-5.1.3
	Učestvuje u diskusiji nakon što pročita i prouči radni materijal prateći dogovorena pravila za dijalog i diskusiju. Postavlja konkretna pitanja i odgovara na njih uz objašnjenje.	Objašnjava informacije prezentirane u različitim medijima i formatima.	Razlikuje činjenice od mišljenja. Prati dogovorena pravila za dijalog i diskusiju (npr. slušanje drugih, naizmjenično pričanje...).
	C.5.4	C.5.5	C.5.6
	Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.	Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.
	JZK-5.2.1	JZK-5.2.2	JZK-5.2.3
	Saopćava tvrdnje i ideje logičkim redosljedom i korištenjem primjerenih opisa, činjenica i detalja da naglasi glavne ideje ili teme.	Koristi multimedije kako bi prezentirao ideje (prezentacije, audio i videozapise).	Govori prilagođeno različitim kontekstima i zadacima u skladu sa standardnim jezikom i uzrastom.
	KLJUČNI SADRŽAJI		
	Opisivanje, pričanje, prezentacija, pitanja i odgovori, diskusija, govor učitelja / nastavnika.		

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Usmeno izražavanje učenika treba jačati primjerima uzora govora (ponajprije učitelja i svih ostalih nastavnika), konkretnim razgovorom o prirodnim pojavama, ljudima, životinjama, biljkama, aktuelnim događajima, životnim situacijama i svim onim sadržajima koje učenike dodatno motiviraju na usmeno izražavanje. Potrebno je vježbati i osposobiti učenike da logički povezano i gramatički pravilno izražavaju svoje misli i osjećanja, prezentiraju znanje i ideje u skladu sasvojim ukupnim intelektualnim razvojem te individualnim mogućnostima. Svakodnevno čitanje jača bogatstvo rječnika primarne sastavnice svih jezičkih aktivnosti koje direktno utječu na kvalitet usmenog izražavanja i učenja uopće. Treba jačati kompetencije prezentacije / usmenog izlaganja pred grupom, odgovaranja na pitanja, ali i postavljanje pitanja drugima, organizirati i poticati učešće učenika u debatama na različite teme, koristiti specifične tehnike, npr. oluja mozga, pro et contra, suđenje liku, šest šešira za razmišljanje i mnoge druge koje potiču aktivno učenje.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Poticati usmeno izražavanje i verbalizaciju sadržaja u svim ostalim nastavnim predmetima, poticati učenike da postavljaju pitanja, daju jasne odgovore i na časovima Matematike, Prirode, Društva... Također je moguće tematski povezati usmene vježbe na nastavi maternjeg jezika sa stranim jezicima.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – izražava pozitivne stavove i pokazuje vještinu za efikasnu komunikaciju kroz vježbe usmenog izražavanja i slušanja. Usavršavanjem komunikacije koja uključuje potrebu za kritičkim i konstruktivnim dijalogom uz poštovanje mišljenja drugih razvija se mogućnost kritičkog ocjenjivanja komunikacije u različitim oblicima.

Društveno-građanska kompetencija – poznaje općeprihvaćene norme u kulturi govora, komunicira konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima, a u isto vrijeme uči iskazivati frustracije na konstruktivan način.

Informatička pismenost – koristi tehnologiju za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u različitim usmenim vježbama na različite teme, upoznaje domaće i međunarodno kulturno naslijeđe.

Kreativno-produktivna kompetencija – usmenim izražavanjem i slušanjem kroz korištenje različitih tehnika dolazi do generiranja mnogih ideja, povezivanja ideja i donošenja zaključaka. Učenici zamišljaju, vizueliziraju alternativna rješenja i kritički razmišljaju o suprotstavljenim idejama.

D
Temeljne
spособnosti
čitanja i
pisanja

D.5.1

Prepoznaje organizaciju i osnovne osobine malih i velikih slova latinice i ćirilice pri čitanju i pisanju.

D.5.2

Čita tekstove pisane štampanim slovima latinice i ćirilice.

[JZK-3.1.1](#)

Piše tekstove latiničnim i ćiriličnim pismom (štampana i pisana slova).

[JZK-3.4.1](#)

Čita tekstove štampane i latinicom i ćirilicom tečno i izražajno odgovarajućim tempom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Samostalno čitanje, čitanje naglas, izražajno čitanje, čitanje po ulogama.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - 4. razred gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Sadržaje treba usmjeriti na usavršavanje svih aspekata vještine čitanja i pisanja slovima latinice i ćirilice, te birati književne i informativne tekstove koji zahtijevaju kompleksnije misaone aktivnosti. Potrebno je kontinuirano mijenjati metodičke pristupe koji potiču radoznalost, iznenađenje, istraživanje i uviđanje međusobne povezanosti sadržaja i ideja, mijenjati i tipove zadataka i aktivnosti koje neće biti samo u funkciji provjere znanja, već i usavršavati tehnike čitanja, učenja, tj. treba ih učiti kako se uči. Važno je jačati samostalnost i sigurnost u radu, dati učenicima priliku da biraju tekstove, ali i da drugim učenicima predlože svoj izbor tekstova za usavršavanje čitanja i svrsishodno bavljenje tekstem. Čitanje i pisanje treba biti poticaj za upoznavanje samog sebe i drugih.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Sadržaje koji su sastavni dio ove oblasti možemo tematski povezati sa većinom predmeta. Učenici će biti u prilici da učeći sadržaje iz drugih predmeta (Matematika, Priroda, Društvo...) čitaju i pišu tekstove / rečenice napisane ćiriličnim pismom.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – kod učenika će se razvijati sposobnost izražavanja u govornom i pisanom obliku na oba pismima koja se koriste u Bosni i Hercegovini.

Informatička pismenost – koristi informatičku pismenost da prezentira radove na oba pisma (ćirilica i latinica, transliteracija grafijskih sistema i sl.).

- Osnovno
- 6

Godine učenja i podučavanja predmeta: 6

A Čitanje

[A.6.1](#)

[A.6.2](#)

[A.6.3](#)

[A.6.4](#)

[A.6.5](#)

[A.6.6](#)

[A.6.7](#)

[A.6.8](#)

[A.6.9](#)

B Pisanje

[B.6.1](#)

[B.6.2](#)

[B.6.3](#)

[B.6.4](#)

[B.6.5](#)

[B.6.6](#)

[B.6.7](#)

[B.6.8](#)

[B.6.9](#)

[B.6.10](#)

C Usmeno izražavanje i slušanje

[C.6.1](#)

[C.6.2](#)

[C.6.3](#)

[C.6.4](#)

[C.6.5](#)

[C.6.6](#)

A Čitanje

A.6.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Čita književne i/ili informativne tekstove, donoseći logične zaključke.

Dokazuje vlastite stavove dijelovima teksta.

A.6.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Prepričava tekst odvojeno od ličnog mišljenja (objektivno) određujući temu i ideju.

Određuje kompoziciju – strukturu teksta i prepoznaje ulogu pojedinih likova.

Analizira likove i njihovu pojedinačnu ulogu u tekstu uz razumijevanje njihovih međudnosa.

A.6.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Određuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu, uključujući osnovno i preneseno značenje.

Prepoznaje jasan utjecaj određenog izbora riječi na značenje cjelovitog teksta.

A.6.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Određuje redoslijed događaja u tekstu upoređujući dva teksta

(retrospektivni sa hronološkim).

Tumači odnose među dijelovima teksta, kako jednih prema drugima tako i prema cjelini, razlikujući njihovu strukturu (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.).

A.6.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Prepoznaje različite stilove književnih i/ili informativnih tekstova i načine oblikovanja tekstova.

Razumije kulturne identitete iz drugih država.

Objašnjava način autorove razrade tačke gledišta pripovjedača ili govornika u tekstu.

Određuje svrhu teksta, objašnjavajući autorovo mišljenje ugrađeno u tekst.

A.6.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Koristi rječnik i/ili printane i elektronske referentne materijale u svrhupronalaženja značenja nepoznatih, manje poznatih ili višeznačnih riječi i izraza (riječ u rječniku – riječ u kontekstu).

Koristi riječi i izraze određenog područja obogaćujući rječnik riječima ili izrazima važnim za razumijevanje ili izražavanje (razlikuje osnovno i preneseno značenje riječi).

A.6.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.6.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.6.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Prepoznaje riječi i izraze iz određenih oblasti uočavajući njihove razlike.

Objašnjava prenesena značenja riječi i razlike u značenjima riječi.

Razlikuje nijanse između značenja riječi sličnog značenja (npr. ekonomiče, štediti).

Koristi pravilno riječi i izraze iz različitih izvora karakterističnih za određena područja dovoljna za čitanje, pisanje, govor i slušanje.

Tumači prethodno utvrđeno značenje riječi ili izraza, npr. provjerom pretpostavljenog značenja u tekstu ili rječniku.

Upoređuje iskustva čitanja teksta sa slušanjem ili gledanjem, audio ili videoverzijom ili verzijom teksta uživo.

Povezuje informacije predstavljene različitim medijima i formatima, pokazujući tako razumijevanje teme.

Upoređuje događaje prikazane u tekstovima različitih autora (npr. memoari i biografija).

Upoređuje načine obrađivanja sličnih tema u različitim književnim oblicima i žanrovima (npr. pripovijetke, pjesme, romane, naučnofantastične priče i sl.).

KLJUČNI SADRŽAJI

Književni tekst: lirska pjesma, pripovijetka, bajka, basna, anegdota, roman, igrokaz; informativni tekst; dokaz; objektivno prepričavanje; fabula; tema; ideja; kompozicija teksta; uloga likova u tekstu; opisni i pripovjedni tekstovi; izvještaj; oglas; plakat; tablica; objašnjenje; hronološki i retrospektivni redoslijed u tekstu; struktura lirskog teksta; struktura proznog teksta; usmena književnost; dnevnik; priručnik; enciklopedija; rječnik; referentni materijal (printani i elektronski); obavijest; članak; stilske figure; tekst; predstava; audioverzija teksta; film; isječci na internetskim portalima; videoigra; informacije o istoj temi predstavljene različitim vrstama teksta (književni, informativni); iste ili slične teme u različitim oblicima i žanrovima.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Čitanje je pretpostavka za rad na tekstu, a rad na tekstu ima više slojeva (čitanje teksta, misaona aktivnost za analiziranje teksta, izražavanje, promatranje, praktičan rad). Potrebno je organizirati aktivnosti koje će učenicima omogućiti da razvijaju sposobnost razumijevanja teksta, ali i sposobnost čitanja i razumijevanja shema, tabela i grafikona, kako bi dolazili do podataka različitih vrsta. Učenici mogu izrađivati pojamovnu mapu, razvijajući sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog. Treba isticati važnost pojedinačnog mišljenja i argumentiranja. U rješavanju problemskih situacija i sl. koristiti odgovarajuće grafičke organizatore te omogućiti učenicima da dostignu više nivoe znanja. Kritičko i stvaralačko čitanje podrazumijeva propitivanje, sposobnost analiziranja, rasuđivanja, upoređivanja, predviđanja, pronalaženje novih rješenja, otkrivanje skrivenih ideja, transformaciju određenih sadržaja u nove oblike.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni tekstovi i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, isti tekst pjesme, upoređivanje tekstova ako ima razlika među njima i sl.); sa Historijom i Geografijom (lokaliziranje teksta – mjesto i vrijeme; historijska ličnost, putopis i sl.). Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, čitajući i razumijevajući sheme, mape, grafikone, tabele, ali i za argumentiranje i sl.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove. Preporučuje se zajedničko čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času u cilju razvijanja čitalačkih navika i kulture čitanja. Samostalno cjelovito čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti, te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Kritički ocjenjuje komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad). Treba poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem. Potrebno je upućivati učenike na izradu plana učenja radi upravljanja vremenom.

Društveno-gradanska kompetencija – treba nastaviti razvijati vještine grupnog rada. Uviđa i poštuje različita stajališta koja su posljedica različitosti.

Informatička pismenost – koristi multimedije s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti te poticanju učenika na inovativnost.

Kulturna svijest – razumijevanje vlastitog identiteta koji se razvija u svijetu kulturnih različitosti i razumijevanje činjenice da umjetnost i drugi kulturni oblici mogu biti način gledanja i oblikovanja svijeta.

Kreativno-produktivna kompetencija – treba podsticati učenike na proizvodnju ideja te kritičko razmišljanje pri rješavanju problema.

B
Pisanje

B.6.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

B.6.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

B.6.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente u korist navedene tvrdnje precizno navodeći dokaze (grafički organizatori i sl.).

Piše zaključak u formi rečenice ili kraćeg odlomka na osnovu navedenih argumenata.

[JZK-5.1.2](#)

Piše informativne tekstove sa objašnjenjima prenoseći osnovne ideje, pojmove i informacije (gramatika, pravopis, kultura izražavanja).

Razvija temu uz pomoć relevantnih činjenica, definicija, citata ili drugih informacija i primjera, povezujući glavne dijelove teksta i uspostavljajući vezu među njima.

Piše zaključak u formi kratke izjave ili odlomka koji proizlazi iz informacija ili predstavljenih objašnjenja koristeći jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti te stil primjeren temi.

[JZK-5.1.3](#)

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja.

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

B.6.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.6.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.6.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-5.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici.

Koristi jasne rečenice i vokabular prilagođen temi.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad, uz ograničeno vodstvo i podršku vršnjaka, revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju za predstavljanje / objavljivanje radova ostvarujući interakciju i saradnju s drugima.

Pokazuje vještinu tipkanja i upotrebu različitih alata za uređivanje teksta.

B.6.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

B.6.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

B.6.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje gramatička pravila u pisanju i govoru (koristi različite oblike i/ili vrste riječi, izraze i ustaljene fraze uključujući i stručnu terminologiju, primjenjujući pravila kongruencije...).

[JZK-4.3.2](#)

Koristi interpunkcijske znakove i upravni govor u svim oblicima primjenjujući pravopisna pravila.

Piše veliko početno slovo u skladu sa pravopisnim pravilima.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje pravila zamjene glasa *jat* i odstupanja od tog pravila.

Piše riječi sa afrikatama *č, ć, dž, đ*.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Realizira istraživačke projekte na zadatu temu koristeći različite izvore i izbjegavajući plagiranje (razlikuje relevantne od manje važnih informacija; oslanja se na vlastita znanja i iskustva).

B.6.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Upotrebljava različite forme, rječnik i stil pri pisanju procjenjujući kako jezik funkcionira u različitim kontekstima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Argument; informativni tekst: plakat, objašnjenje, obavijest, odlomak, zaključak, oglas, poziv, popis, recept, SMS-poruka; pripovjedni tekst; događaj i doživljaj (stvarni, izmišljeni), pismo; dnevnik; opisni tekst (opis bića, enterijer, eksterijer); redigovanje rada (revizija, ponovno pisanje, novi pristup); zidne novine; školska internet-stranica; internet; dječija štampa; TV; vrste riječi; rečenični članovi; padeži; interpunkcija; upravni i neupravni govor; veliko slovo; sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi; ijekavski izgovor; afrikate; istraživački projekti; funkcija jezika u kontekstu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Razvijaju se vještine pisanja različitih tekstova (pripovjednih, informativnih, argumentirajućih), uz poštivanje procesa pisanja koji se odvija u pet etapa: planiranje, pisanje, revizija, redigovanje i objavljivanje. Koriste se odgovarajuće strategije u svakoj od ovih etapa. U prvoj fazi učenici prikupljaju i proučavaju referentni materijal koji mogu predstaviti grafičkim organizatorom. Koriste se planiranjem kao smjernicom za pisanje i fokusiraju se na sadržaj, a ne na gramatiku i pravopis. Potrebno je napraviti reviziju napisanog, poboljšavanjem napisanog, dodavanjem, uklanjanjem, traženjem sugestija od vršnjaka. Redigovanjem treba ispraviti pogrešno napisane riječi, pogrešnu upotrebu interpunkcije i pogrešnu upotrebu gramatičkih pravila i načela. Poželjno je objavljivanje napisanog teksta (zidne novine, školski časopis, internet-stranica škole i sl.). Kroz aktivnosti prepravljanja, ispravljanja, dorade i uređivanja rada za objavu učenici imaju priliku vježbati sve sadržaje usvojene iz svih predmetnih oblasti maternjeg jezika. Izradom grafikona učenici će lakše otkrivati uzročno-posljedične veze događaja i sl. Učenike treba poticati da istražuju, eksperimentiraju, samostalno i slobodno rade na temi. Korisno može biti organiziranje samovrednovanja da bi se kod učenika razvijala samosvjesnost i samokritičnost.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici trebaju koristiti različite izvore znanja kako bi napisali rad, koristeći i sadržaje iz drugih predmeta. Za pisanje pripovjednih tekstova kao poticaj mogu biti sadržaji Likovne i Muzičke kulture (crtež, slika, muzička numera), Biologije (pisanje različitih opisa), Historije i Geografije (historijski lik ili događaj kao podsticaj, neki grad i sl.), Informatike (objavljivanje rada). Pisanje informativnih tekstova može biti u korelaciji sa svim predmetima (plakat, oglas, poziv, recept, objavljivanje i slično).

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše razne vrste tekstova za različite namjene, istražujući različite izvore. Na taj način kritički procjenjuje izvore koje će koristiti pri oblikovanju pisanog rada, a između ostalog bogati vlastiti rječnik. Pisanje kraćih tekstova (sažetak, ideja, zaključak i sl.) i pravljenje bilješki potiču učenike da razvijaju vještine razumijevanja teksta i na taj način dostižu više nivoe znanja.

Učiti kako učiti – organizira vlastiti rad, pokazuje upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova. Radi pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje i revidirajući svoj pisani rad.

Informatička pismenost – koristi multimedije za traženje, izradu, prikaz i razmjenu informacija s ciljem pisanja i objavljivanja rada.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – radi u timu na kooperativan i fleksibilan način, realizirajući istraživačke projekte na zadatu temu.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.6.1	C.6.2	C.6.3
	Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.	Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.
	JZK-5.1.1	JZK-5.1.2	JZK-5.1.3
	<p>Učestvuje u razgovorima na nivou razreda argumentirajući svoje stavove i zaključke uz primjenu jezičkog bontona.</p> <p>Postavlja konkretna pitanja i odgovara na njih uz objašnjenje i iznošenje detalja, dajući komentare u korist razmatrane teme.</p> <p>Razgovara s drugima, opisujući vlastite ideje, jasno i uvjerljivo, oslanjajući se na prethodnu pripremu.</p>	<p>Klasificira informacije iz različitih medija na vizuelne, printane i usmene.</p> <p>Objašnjava kako informacije prezentirane u različitim medijima i formatima doprinose razvoju teme, teksta ili pitanja koje se proučava.</p>	<p>Razlikuje tvrdnju od mišljenja.</p> <p>Argumentira vlastite stavove pomažući se relevantnim dokazima.</p> <p>Procjenjuje vlastite stavove i stavove drugih, uz podršku.</p>
	C.6.4	C.6.5	C.6.6
	Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.	Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.
	JZK-5.2.1	JZK-5.2.2	JZK-5.2.3

Izlaže informacije i dokaze jasno, pazeći na tok obrazlaganja.

Iznosi tvrdnje i ideje uvjerljivo i logičkim redoslijedom, uz

podršku, koristeći stil primjeren zadatku, svrsi i publici.

Koristi multimedijalne komponente (npr. grafiku, slike, zvuk) i vizuelne efekte u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

Prilagođava govor različitim komunikacijskim ciljevima i situacijama, koristeći standardni jezik i njegova pravila.

KLJUČNI SADRŽAJI

Razgovor; pitanje – odgovor; dijalog; diskusija; informacije iz različitih medija irazličitih formata; tvrdnja, mišljenje; argument; procjena stavova uz podršku; prepričavanje; obrazlaganje informacija; grafika; zvuk; slika; crtež; isječak iz filma; isječak (internetski portal); govor prilagođen različitim komunikacijskim ciljevima i situacijama; jezički bonton.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Usmeno izražavanje učenika treba jačati primjerima uzor-govora, ponajprije nastavnika, različitim aktivnostima poticati razvijanje sposobnosti upotrebe jezika u različitim komunikacijskim situacijama, te poticati učenike da, u skladu sa situacijom, govore jasno, pravilno, da znaju započeti razgovor i da budu uspješni sagovornici. Učestvujući u razgovorima, učenici vježbaju postavljati i odgovarati na pitanja, komentirati u korist razmatrane teme i prezentirati sadržaj pred drugima, pazeći na tok obrazlaganja i poštujući jezički bonton. Naročitu podršku treba dati učenicima u opisivanju, jer je tu potreban veći misaoni napor. Važno je koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu. Treba navikavati učenike da kritički procjenjuju sadržaje i kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) jačati samopouzdanje učenika.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju sa Likovnom i Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor; muzika kao poticaj za razgovor), Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika) te stranim jezicima (ista tema), Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), ali i u ostalim predmetima može se naći sadržaj kao poticaj za razgovor. Treba preporučiti ostalim predmetnim nastavnicima da potiču učenike na jasan i pravilan govor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – govori i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija s poštovanjem i efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju, uvažavajući različita mišljenja i stavove.

Društveno-gradanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama, pokazujući poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima, a frustracije izražava na konstruktivan način.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih strategija u ovoj oblasti učenici nadograđuju svoje ideje, povezuju ih i dobijaju nove. Kritički razmišljaju pri rješavanju problema i toleriraju suprotstavljene ideje.

- Osnovno
- 7

Godine učenja i podučavanja predmeta: 7

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje	D Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja
A.7.1	B.7.1	C.7.1	D.7.1
A.7.2	B.7.2	C.7.2	
A.7.3	B.7.3	C.7.3	
A.7.4	B.7.4	C.7.4	
A.7.5	B.7.5	C.7.5	
A.7.6	B.7.6	C.7.6	
A.7.7	B.7.7		
A.7.8	B.7.8		
A.7.9	B.7.9		
	B.7.10		

A
Čitanje

A.7.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Čita tekst u cilju utvrđivanja navoda teksta upoređujući dva teksta.

Argumentira zaključke donesene na temelju teksta, citirajući konkretne tekstualne dokaze.

A.7.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Određuje ključnu temu i ideje iz teksta.

Analizira likove, njihovu ulogu u tekstu i međudnose.

Određuje ključnu temu informativnog teksta i uočava njen razvoj putem pojedinačnih detalja.

A.7.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Opisuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu, uključujući osnovno i preneseno značenje.

Povezuje jasan uticaj određenog izbora riječi sa značenjem cjelovitog teksta.

A.7.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2 JZK-2.2.2](#)

Analizira autorov izbor strukturiranja teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.), redoslijed događaja u tekstu i određivanje tempa.

Utvrđuje odnose međudijelovima teksta, kako jednih prema drugima tako i prema cjelini.

A.7.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3 JZK-2.2.3](#)

Razlikuje stilove književnih i /ili informativnih tekstova.

Prepoznaje različite načine oblikovanja tekstova.

Objašnjava tekstove s vlastite tačke gledišta.

Razumije kulturne identitete iz drugih država.

Određuje svrhu teksta, objašnjavajući autorovo mišljenje ugrađeno u tekst.

A.7.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1 JZK-2.3.1](#)

Pronalazi nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu, objašnjavajući njihovo značenje.

Prepoznaje riječi posuđene iz drugih jezika.

Koristi printane i elektronske referentne materijale u svrhu pronalaženja značenja riječi.

Provjerava pretpostavljena značenja riječi ili izraza u kontekstu u cilju pravilnog korištenja tih riječi i izraza.

A.7.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2 JZK-1.3.3 JZK-2.3.2](#)

Prepoznaje riječi i izraze iz određenih oblasti uočavajući njihove razlike.

Razlikuje osnovna i prenesena značenja riječi.

Koristi nove riječi i izraze u cilju bogaćenja rječnika.

A.7.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1 JZK-2.4.1](#)

Upoređuje iste teme obrađene u različitim medijima (npr. nečija životna priča u printanom i multimedijalnom obliku), pronalazeći razlike u detaljima.

Iznosi svoj stav o sadržajima predstavljenim u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...) obrazlažući ga.

A.7.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3 JZK-2.4.3](#)

Otkriva kako različiti autori imaju drugačiji pristup istoj temi.

Prepoznaje važnost prvih pisanih bosanskohercegovačkih dokumenata (historijskih i književnih).

Upoređuje događaje sličnih tema prikazane u tekstovima različitih autora.

KLJUČNI SADRŽAJI

Književni tekst u stihu i u prozi: pjesma, pripovijetka, bajka, basna, anegdota, roman, igrokaz; usmena književnost; informativni tekst; dokaz; utvrđivanje navoda teksta; argument; tema i razvoj teme putem detalja; ideja; likovi (uloga u tekstu i međuodnosi); fabula; ideja; kompozicija teksta; opisni i pripovjedni tekstovi; izvještaj; obavijest; članak; oglas; plakat; tablica; objašnjenje; savjet, biografije poznatih, struktura lirskog teksta; struktura proznog teksta; hronološki, retrospektivni i kombinovani redoslijed; tempo; dnevnik; priručnik; enciklopedija; rječnik; referentni materijal (printani i elektronski); provjera značenja riječi u kontekstu; stilske figure; tekst; predstava; audioverzija teksta; film; isječci na internetskim portalima; videoigra; različiti pristupi istoj temi; prvi pisani bh. dokumenti (historijski i književni); tekstovi sličnih tema različitih autora.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Čitanjem tekstova učenici doživljavaju i tumače pročitana djela. Potrebno je organizirati aktivnosti koje će učenicima omogućiti da razvijaju sposobnost razumijevanja teksta (određivanje ključnih tema i ideja, argumentacija zaključaka, upoređivanje dvaju tekstova), ali i sposobnost čitanja i razumijevanja shema, tabela i grafikona, kako bi dolazili do podataka različitih vrsta. Da bi se lakše postiglo pažljivo čitanje, s ciljem otkrivanja slojeva značenja, moguće je koristiti organizatore prilagođene strukturi teksta te strategije poput mapiranja književnog / informativnog teksta, velikog 4, dvostruko vođenog dnevnika, gdje je odgovor i sl. Na ovaj način učenici pronalaze važne detalje, utvrđuju poentu teksta, ocjenjuju kvalitet sadržaja i uspostavljaju veze, te određuju značenja riječi. Potrebno je dovoditi tekst u vezu s prethodno stečenim znanjem, s vlastitim iskustvom, s rješavanjem problemske situacije. Stvaralačko čitanje može se provoditi istraživanjem po planu i primjenom stvaralačkih zadataka. Kritičko čitanje utvrđuje da li se osnovni problemi zasnivaju na pretpostavkama ili istraživanju.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, muzička numera); sa Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost, putopis i sl.). Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, uz čitanje i razumijevanje sheme, mape, grafikona, tabele, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove. Analizira i kritički ocjenjuje komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti –učenici mogu raditi pojedinačno ili s drugima. Potrebno je poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom.

Društveno-gradanska kompetencija –treba poticati učenike na razumijevanje nacionalnog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Važno je usmjeravati učenike na konstruktivno komuniciranje.

Informatička pismenost –koristi multimedije za pronalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkomnačinu razmišljanja i kreativnosti.

Kulturna svijest –iskazuje poštovanje prema vlastitoj kulturi i drugim kulturama kroz iskazivanje interesa za sadržaje i participaciju u stjecanju i korištenju znanja i vještina.

Kreativno-produktivna kompetencija – efikasno korištenje informacija, znanja i činjenica pri rješavanju problema te povezivanje ideja.

B
Pisanje

B.7.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

B.7.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

B.7.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente dokazujući tvrdnje jasnim i relevantnim dokazima, pokazujući razumijevanje teme.

Pojašnjava različite odnose među pojmovima, koristi odgovarajuće riječi, izraze i grafičke organizatore u svrhu pojašnjavanja različitih odnosa među pojmovima.

Piše jasan zaključak u formi kratkog odlomka, pridržavajući se odgovarajuće tehnike i načina pripovijedanja.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativne tekstove s objašnjenjima, razmatrajući teme primjerene zadatku (koristi odgovarajuće i raznolike riječi u cilju povezivanja glavnih dijelova teksta, stvarajući jedinstvo).

Predstavlja podatke u vidu organizatora, grafikona i tabela koristeći multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

Piše zaključak u formi kratke izjave ili odlomka koji proizlazi iz informativnog teksta, poštujući organizacionu strukturu.

[JZK-4.1.3](#)

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima koristeći odgovarajuću tehniku, opise, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja (događaj, doživljaj, dnevnik).

B.7.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.7.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.7.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, koristeći jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti da izrazi složenost teme.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad i po potrebi ga mijenja, fokusirajući se na rješavanje onog što je najbitnije za određenu svrhu i publiku.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju, pišući i objavljujući radove te ostvarujući interakciju i saradnju s drugima i pokazujući vještinu tipkanja.

Koristi savremenu tehnologiju u cilju prikazivanja informacija o zadatoj temi na zanimljiv i dinamičan način.

B.7.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

JZK-4.3.1

Primjenjuje gramatička pravila u pisanju i govoru.

Koristi različite vrste i oblike riječi, pišući ih pravilno, uključujući i većinu stranih riječi i stručnu terminologiju, poštujući pravila kongruencije.

Prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u vlastitom pisanju i govoru kao i u pisanju i govoru drugih.

Piše razvijene složene rečenice, organizujući ih u smislene odlomke i poštujući pravila standardne gramatike.

B.7.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

JZK-4.5.1**B.7.8**

Primjenjuje pravopisna pravila.

JZK-4.3.2

Koristi interpunkcijske znakove i upravni govor u svim oblicima primjenjujući pravopisna pravila.

Piše veliko početno slovo u skladu sa pravopisnim pravilima.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje pravila zamjene glasa *jat* i odstupanja od tog pravila.

Piše riječi sa afrikatama *č, ć, dž, đ*.

B.7.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

JZK-4.4.1 JZK-4.4.2 JZK-4.4.3

Provodi kratke problemske istraživačke projekte koji proširuju znanja o nekoj temi, koristeći relevantne informacije iz različitih printanih i digitalnih izvora, izbjegavajući plagiranje.

Pokazuje razumijevanje teme, sužavanjem ili proširivanjem istraživanja, oslanjajući se na prethodno stečena znanja i izbjegavajući plagiranje.

Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju tekstova različitih formi u skladu sa kontekstom.

Piše tekstove koristeći različite tehnike i redoslijed pripovijedanja, prilagođavajući im rječnik i stil.

KLJUČNI SADRŽAJI

Argument; dokaz; zaključak; različiti odnosi među pojmovima; informativni tekst: plakat, objašnjenje, obavijest, odlomak, zaključak, oglas, poziv, pismo, izjava, strip, blog, molba jednostavne strukture; pripovjedni tekst; događaj i doživljaj (stvarni, izmišljeni), pismo, dnevnik, putopis, prepričavanje s promjenom gledišta, sažeto prepričavanje; opisni tekst (opis bića, enterijer, eksterijer); redigovanje rada (revizija, ponovno pisanje, novi pristup); zidne novine; školska internet-stranica; internet; dječija štampa; TV; blog; vrste riječi; rečenični članovi; glagolski oblici; stručna terminologija; odstupanja od pravila standardnog jezika; interpunkcija; upravni i neupravni govor; veliko slovo; sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi; ijekavski izgovor; afrikate; istraživački projekti; funkcija jezika u kontekstu; rječnik; stil.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Razvijaju se vještine pisanja tekstova različitih sadržaja, struktura, namjena i stilova i time se razvija aktivni rječnik, uz poštivanje procesa pisanja koji se odvija u pet etapa: planiranje, pisanje, revizija, redigovanje i objavljivanje. Stječe se navika i potreba za čitanjem i pisanjem različitih neprekinutih, isprekidanih, mješovitih i višestrukih tekstova u lične, obrazovne, javne i poslovne svrhe. U pisanju pripovjednih tekstova treba koristiti „niti vodilje“ (dijalog, smione izjave, opis lika, pismo, opis mjesta i vremena radnje, radnja, retrospekcija). Izrada grafikona pomoći će učenicima u otkrivanju uzročno-posljedičnih veza događaja, ali i pojašnjavanju različitih odnosa među pojmovima ili pisanju zaključaka koji proizlaze iz pripovjednog ili informativnog teksta. Treba poticati upotrebu pravila standardne gramatike i primjenu pravopisnih pravila, naročito u fazi redigovanja napisanog. Učenike je važno motivirati da istražuju, eksperimentiraju, samostalno i slobodno rade na temi. Korisnomože biti organiziranje samovrednovanja da bi se kod učenika razvijala samosvjesnost i samokritičnost.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici trebaju koristiti različite izvore znanja kako bi napisali rad, a kao izvori mogu im poslužiti i sadržaji iz drugih predmeta. Za pisanje pripovjednih tekstova kao podsticaj mogu biti sadržaji Likovne i Muzičke kulture (crtež, slika, muzička numera), Biologije (pisanje različitih opisa), Historije i Geografije (historijski lik ili događaj kao podsticaj, neki grad i sl.), Informatike (objavljivanje rada). Pisanje informativnih tekstova može biti u korelaciji sa svim predmetima (plakat, izjava, oglas, poziv, blog, objavljivanje i slično).

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, istražujući različite izvore i koristeći jasne rečenice da izrazi složenost teme. Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju tekstova različitih formi u skladu sa kontekstom. Pisanje kraćih tekstova (sažetak, ideja, zaključak, argument) i pravljenje bilješki potiče učenike da razvijaju vještine razumijevanja teksta i na taj način dostižu veće nivoe znanja.

Učiti kako učiti – pokazuje upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova. Radi pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje i revidirajući svoj pisani rad.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – provodi kratke problemske istraživačke projekte, radeći u timu i izbjegavajući plagiranje.

<p>C</p> <p>Usmeno izražavanje i slušanje</p>	<p>C.7.1</p> <p>Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.7.2</p> <p>Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.7.3</p> <p>Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.</p>
	<p>JZK-5.1.1</p> <p>Učestvuje u razgovorima, postavljajući pitanja i odgovarajući na njih i saradujući s različitim sagovornicima (jedan na jedan, u grupama, s nastavnikom), izražavajući svoj stav o temi i poštujući pravila jezičkog bontona.</p> <p>Razmatra ključne ideje koje su iznesene, pokazujući razumijevanje različitih gledišta kroz razmišljanje i parafraziranje.</p> <p>Učestvuje u razgovorima, pokazujući razumijevanje različitih gledišta, mijenjajući svoj stav na osnovu argumenata drugih.</p>	<p>JZK-5.1.2</p> <p>Provjerava informacije koje pronalazi u različitim medijima i formatima po kvalitetu i vjerodostojnosti, u cilju razlikovanja činjenice od mišljenja.</p> <p>Klasificira informacije koje pronalazi u različitim medijima i formatima po vjerodostojnosti.</p> <p>Objašnjava informacije prezentirane u različitim medijima, uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>JZK-5.1.3</p> <p>Razlikuje tvrdnju od mišljenja koristeći dokaze.</p> <p>Sakuplja vjerodostojne dokaze, iznoseći lični stav o određenom pitanju.</p> <p>Argumentira vlastite stavove, pomažući se relevantnim dokazima, koristeći retorička pravila.</p>
	<p>C.7.4</p> <p>Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.</p>	<p>C.7.5</p> <p>Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.</p>	<p>C.7.6</p> <p>Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.</p>
	<p>JZK-5.2.1</p>	<p>JZK-5.2.2</p>	<p>JZK-5.2.3</p>

Iznosi informacije, nalaze i dokaze navodeći ideje logičkim redosljedom i korištenjem opisa, činjenica i detalja u cilju naglašavanja ideje ili teme tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja.

Izlaže informacije, nalaze i dokaze logičkim redosljedom na način koji je primjeren svrsi, publici i zadatku.

Koristi digitalne medije različitih formata (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente) i vizuelno izlaganje podataka u cilju pojašnjavanja prezentacija.

Demostriira informacije koristeći vlastite prezentacije, dajući primjere do kojih dolazi samostalnim istraživanjem.

Razlikuje različite kontekste i komunikacijske ciljeve.

Prilagođava govor određenom kontekstu i komunikacijskom cilju uz primjenu standardnog jezika i retoričkih pravila, s naglaskom na kulturi slušanja.

Provjerava pripremljena izlaganja, procjenjujući njihov kvalitet i svrsishodnost.

KLJUČNI SADRŽAJI

Razgovor; pitanje – odgovor; jezički bonton; diskusija; informacije različitih formata i iz različitih medija; tvrdnja; mišljenje; dokaz; argument; retorička pravila; prepričavanje; obrazlaganje informacija; javni govor; grafika; zvuk; slika; crtež; isječak iz filma; isječak (internetski portal); učeničke prezentacije; govor prilagođen različitim komunikacijskim ciljevima i situacijama; procjena izlaganja.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Različitim aktivnostima potrebno je poticati razvijanje sposobnosti upotrebe jezika u različitim komunikacijskim situacijama. Te aktivnosti trebaju približiti učenikov govor standardnom, a to treba postići zadacima koji će od učenika zahtijevati pravilnost, jasnoću, jednostavnost, prirodnost, preciznost, pravilnu dikciju. Uzor u prvom redu treba biti nastavnikov govor.

Učestvujući u razgovorima, učenici vježbaju postavljati pitanja i odgovarati na pitanja, komentirati u korist razmatrane teme i prezentirati sadržaj pred drugima, pazeći na tok obrazlaganja i poštujući jezički bonton. Tako se učenici potiču da budu uspješni sagovornici. Naročitu podršku treba dati učenicima u opisivanju, jer je tu potreban veći misaoni napor, te koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu. Važno je navikavati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja i kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) jačati samopouzdanje učenika.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju sa Likovnom i Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor; muzika kao poticaj za razgovor), Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), te stranim jezicima (ista tema), Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), Geografijom (geografski kontekst), ali i s ostalim predmetima, a u saradnji sa predmetnim nastavnicima može se naći sadržaj kao poticaj za razgovor. Treba preporučiti ostalim predmetnim nastavnicima da potiču učenike na jasan i pravilan govor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – govori i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija s poštovanjem i efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju, uvažavajući različita mišljenja i stavove.

Društveno-građanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama, pokazujući razumijevanje različitih gledišta i poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima, a frustracije izražava na konstruktivan način.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih strategija u ovoj oblasti učenici nadograđuju svoje ideje, povezuju ih i dobijaju nove. Kritički razmišljaju pri rješavanju problema i toleriraju suprotstavljene ideje.

D
Temeljne
sposobnosti
čitanja i
pisanja

D.7.1

**Pokazuje razumijevanje
izgovorenih riječi i glasova
(fonema).**

[JZK-3.2.1](#)

Čita pravilno riječi posuđene
iz drugih jezika uvažavajući
njihovo etimološko porijeklo.

KLJUČNI SADRŽAJI

Posuđenice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Podizanje razvijanja fonološke svijesti još u predškolskom uzrastu preduvjet je za uspješno razvijanje čitalačkih vještina.

Razvijanje analitičkog stava kod učenika prema logici i rečeničnoj strukturi korištenih tekstova, pored svijesti o dijelovima riječi, njihovom porijeklu i vezama između riječi, daje učenicima jasniju predstavu o tome kako jezik funkcionira.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Sadržaje koji su sastavni dio ove oblasti možemo tematski povezati sa većinom predmeta. Učenici će biti u prilici da, učeći sadržaje iz drugih predmeta, čitaju i pišu riječi koje vode porijeklo iz drugih jezika.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska komponenta – čita pravilno riječi posuđene iz drugih jezika uvažavajući njihovo etimološko porijeklo.

- Osnovno
- 8

Godine učenja i podučavanja predmeta: 8

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje
A.8.1	B.8.1	C.8.1
A.8.2	B.8.2	C.8.2
A.8.3	B.8.3	C.8.3
A.8.4	B.8.4	C.8.4
A.8.5	B.8.5	C.8.5
A.8.6	B.8.6	C.8.6
A.8.7	B.8.7	
A.8.8	B.8.8	
A.8.9	B.8.9	
	B.8.10	

A
Čitanje

A.8.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Komentira književne i informativne tekstove, donoseći logične zaključke.

Ilustrira vlastite stavove dijelovima teksta.

Prosuduje na osnovu vlastitih zaključaka.

A.8.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Određuje ključnu temu i ideje iz teksta, detaljno analizirajući tekst.

Analizira razvoj likova u tekstu, tumačeći njihov doprinos zapletu i raspletu radnje.

Određuje ključnu temu informativnog teksta, procjenjujući način usavršavanja teme određenim detaljima.

Upoređuje likove i njihove međuodnose, donoseći zaključke.

A.8.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Određuje značenja riječi i izraza korištenih u tekstu, uključujući osnovno i preneseno značenje.

Razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjelovitog teksta.

Analizira mišljenje autora.

A.8.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2 JZK-2.2.2](#)

Povezuje redoslijed događaja u tekstu.

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.).

Upoređuje kako se dijelovi teksta odnose jedni prema drugima ili prema cjelini, pokazujući dobro poznavanje strukture teksta.

A.8.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3 JZK-2.2.3](#)

Identificira različite stilove književnih i / ili informativnih tekstova.

Utvrdjuje različite načine oblikovanja tekstova.

Procjenjuje tekstove s vlastite tačke gledišta.

Istražuje kulturne identitete iz drugih država.

A.8.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1 JZK-2.3.1](#)

Pronalazi nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu, objašnjavajući njihovo značenje.

Upotrebljava riječi posuđene iz drugih jezika.

Koristi printane i elektronske referentne materijale u svrhu pronalazjenja značenja riječi.

A.8.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2 JZK-1.3.3 JZK-2.3.2](#)

A.8.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1 JZK-2.4.1](#)

A.8.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3 JZK-2.4.3](#)

Klasificira riječi i izraze iz određenih oblasti uočavajući kako se odabir riječi iz jedne oblasti razlikuje od odabira riječi iz druge oblasti.

Prepoznaje riječi i izraze iz određenih oblasti uočavajući njihove razlike i samostalno tragajući za njihovim značenjem.

Tumači osnovna i prenesena značenja riječi.

Koristi nove riječi i izraze u cilju bogaćenja rječnika.

Povezuje iste teme obrađene u različitim medijima (npr. nečija životna priča u printanom i multimedijalnom obliku), pronalazeći sličnosti u detaljima.

Argumentira svoj stav o sadržajima predstavljenim u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

Komentira kako različiti autori imaju drugačiji pristup istoj temi.

Određuje važnost prvih pisanih bosanskohercegovačkih dokumenata (historijskih i književnih).

Zaključuje odakle autor crpi inspiraciju za konkretno djelo.

KLJUČNI SADRŽAJI

Tekst; književni tekst u stihu i u prozi: pjesma, pripovijetka, bajka, basna, anegdota, roman, drama; granična književna vrsta; informativni tekst; dokaz; zaključak; komentar; utvrđivanje navoda teksta; argument; tema; ideja; likovi (razvoj; doprinos radnji; međuodnosi); fabula; ideja; kompozicija teksta; opisni i pripovjedni tekstovi; vijest; oglas; plakat; tablica; uputa; osvrt; biografije poznatih; intervju; grafikon; table; dijagram; enciklopedije; struktura lirskog teksta; struktura proznog teksta; hronološki, retrospektivni i kombinovani redoslijed; tempo; upoređivanje dijelova teksta; roman; objašnjenje; obavijest; članak; izvještaj; putopis; priručnik; raspravljački tekstovi; dijagram; karta; rječnik; referentni materijal (printani i elektronski); stilske figure; rječnik; predstava; audioverzija teksta; film; isječci na internetskim portalima; blog; različiti pristupi istoj temi; prvi pisani bh. dokumenti (historijski i književni); tekstovi istih i sličnih tema različitih autora; autorov pristup temi; vlastiti pristup temi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Čitanjem različitih tekstova učenici upoznaju, doživljavaju i tumače pročitana djela, te razvijaju iskazivanje vlastitog mišljenja o tekstu, o njegovoj književnoj ili obavijesnoj vrijednosti. Potrebno je poticati na razgovor o učeničkim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakog pojedinačnog mišljenja. Učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu podrobnije dokazuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima koja su podstaknuta tekstem potrebno je stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost. Posebno je važno omogućiti intenzivan doživljaj i pravilno razumijevanje teksta kroz situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire, kao i uvesti učenike u idejnu suštinu teksta razumijevanjem uzročno-posljedičnih veza. Posebnu pažnju treba obratiti na tematsku građu i detalje / motive koji je čine. Likove valja posmatrati kao nosioce radnje, pokretače akcije, posmatrati njihov doprinos zapletu i raspletu radnje, upoređivati ih, posmatrati njihove međuodnose, te podsticati učenike na razumijevanje korištenih riječi u tekstu te njihovu pravilnu upotrebu.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom

kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, muzička numera); sa Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost). Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima čitanjem i razumijevanjem shema, mapa, grafikona, tabela, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup.

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospešuje razvoj čitalačkih navika i kulture čitanja. Samostalno cjelovito čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti, teotvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Analizira i kritički ocjenjuje komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad ili rad u timu). Treba poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom.

Društveno-gradanska kompetencija – treba poticati učenike na razumijevanje nacionalnog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitanjem književnih / informativnih tekstova nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Važno je usmjeravati učenike na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja.

Informatička pismenost – koristi multimedije za traženje, pronalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti te poticanju učenika na inovativnost.

Kulturna svijest – iskazuje poštovanje prema vlastitoj kulturi i drugim kulturama kroz iskazivanje interesa za sadržaje i participaciju u podupirućim aktivnostima, odnosno stjecanju i korištenju znanja i vještina.

Kreativno-produktivna kompetencija – efikasno korištenje informacija, znanja i činjenica pri rješavanju problema te povezivanje ideja.

B
Pisanje

B.8.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

B.8.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta, kritički promišljajući i zaključujući.

B.8.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente dokazujući tvrdnje u analizi obrađenih tema ili tekstova (hronološki navodi dokaze).

Razlikuje tvrdnju i mišljenje oslanjajući se na prethodno stečeno znanje i informacije iz teksta, koristeći odgovarajuće riječi i izraze u svrhu pojašnjavanja.

Piše tekst povezujući glavne dijelove teksta, pojašnjavajući odnose između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativne tekstove s objašnjenjima, razmatrajući teme i prenoseći ideje, pojmove i informacije o različitim temama (upotrebljava različite pojmove, percepcije i informacije uspostavljajući važne veze i objašnjavajući razlike).

Predstavlja podatke u vidu grafikona i tabela koristeći multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

Piše zaključak u formi kratke izjave ili odlomka koji proizlazi iz informacija ili predstavljenih objašnjenja navodeći dokaze.

[JZK-4.1.3](#)

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja (događaj, doživljaj, putopis).

B.8.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.8.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.8.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, koristeći jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti da izrazi složenost teme.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem drugačijeg pristupa, fokusirajući se na rješavanje onog najbitnijeg za određenu svrhu i publiku.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju pišući i objavljujući samostalne ili zajedničke radove te ostvarujući interakciju i saradnju s drugima.

Koristi tehnologiju u cilju prikazivanja informacija do kojih dolazi istraživanjem.

B.8.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje gramatička pravila u pisanju i govoru.

Koristi različite vrste riječi, izraza i rečenica, pišući ih pravilno, uključujući i većinu stranih riječi i stručnu terminologiju, čineći pisanje i prezentaciju zanimljivom.

Prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u vlastitom pisanju i govoru kao i u pisanju i govoru drugih, upoređujući te primjere sa pravilnim primjerima u kojima nema odstupanja.

Piše rečenice različite dužine, organizujući ih u smislene odlomke i smislene cjeline, poštujući pravila standardne gramatike.

B.8.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)**B.8.8**

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Koristi interpunkcijske znakove i upravni govor u svim oblicima primjenjujući pravopisna pravila.

Piše veliko početno slovo u skladu s pravopisnim pravilima.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje pravila zamjene glasa *jat* i odstupanja od tog pravila.

Piše riječi sa afrikatama *č, ć, dž, đ*.

B.8.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Provodi kratke problemske istraživačke projekte odgovaranjem na pitanje (uključujući i vlastito pitanje), koristeći informacije iz različitih printanih i digitalnih izvora i izbjegavajući plagiranje.

Rješava probleme koristeći relevantne informacije do kojih dolazi istraživanjem različitih printanih i digitalnih izvora i oslanjajući se na prethodno stečena znanja, izbjegavajući plagiranje.

Koristi standardni jezik i njegova pravila, pišući različite forme rečenica i grupišući ih u određeni kontekst.

Piše tekstove koristeći različite tehnike i redoslijed pripovijedanja, prilagodavajući im rječnik i stil.

KLJUČNI SADRŽAJI

Argument; dokaz; tvrdnja; protutvrdnja; informativni tekst: plakat, obavijest, zaključak, poziv, izjava, blog; raspravljački tekst: komentar, osvrt, javno pismo, post na forumu; pripovjedni tekst; događaj i doživljaj (stvarni, izmišljeni), dnevnik, putopis, strip; opisni tekst (bića, enterijer, eksterijer); redigovanje rada (revizija, ponovno pisanje, novi pristup); zidne novine; školska internet-stranica; internet; dječija štampa; TV; vrste riječi; rečenični članovi; vrste rečenica po sastavu; stručna terminologija; odstupanja od pravila standardnog jezika; interpunkcija; upravni govor; neupravni govor; veliko slovo; sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi; ijekavski izgovor; afrikate; istraživački projekti; funkcija jezika u kontekstu; rječnik; stil; tekstovi različitih tehnika i različitog redoslijeda.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Razvijaju se vještine pisanja tekstova različitih sadržaja, struktura, namjena i stilova i time se razvija aktivni rječnik, uz poštivanje procesa pisanja koji se odvija u pet etapa: 1. planiranje, 2. pisanje, 3. revizija, 4. redigovanje i 5. objavljivanje.

Učenicima treba omogućiti stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom pisanju.

Važno je navikavati učenike da organiziraju izabrane informacije iz različitih izvora pri pisanju informativnih tekstova, vježbati samostalan izbor relevantnih izvora, upoređivanje informacija, kao i njihovo korištenje, poštujući intelektualno vlasništvo. Potrebno je poticati učenike da predlažu rješenja na temelju prikupljenih informacija i da razlikuju činjenice od mišljenja i stavova.

Učenike treba motivirati da istražuju, eksperimentiraju, samostalno i slobodno rade na temi, suprotstavljaju se stereotipima, predrasudama, prikrienoj i otvorenoj diskriminaciji.

U pisanju pripovjednih tekstova važno je koristiti „niti vodilje“ (dijalog, smione izjave, opis lika, pismo, opis mjesta i vremena radnje, radnja, retrospekcija), te poticati pravilnu upotrebu pravila standardne gramatike i primjenu pravopisnih pravila, naročito u fazi redigovanja napisanog. Korisno može biti organiziranje samovrednovanja da bi se kod učenika razvijala samosvjesnost i samokritičnost.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici trebaju koristiti različite izvore znanja kako bi napisali rad, a kao izvori mogu im poslužiti

i sadržaji iz drugih predmeta. Za pisanje pripovjednih tekstova kao podsticaj mogu biti sadržaji Likovne i Muzičke kulture (crtež, slika, muzička numera), Biologije (pisanje različitih opisa), Historije i Geografije (historijski lik ili događaj kao podsticaj, neki grad i sl.), Informatike (objavljivanje rada). Pisanje informativnih tekstova može biti u korelaciji sa svim predmetima (plakat, izjava, oglas, poziv, blog, objavljivanje i slično). Treba koristiti prednosti savremene tehnologije, naročito prilikom objavljivanja radova.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – piše radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, istražujući različite izvore i koristeći jasne rečenice da izrazi složenost teme. Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju tekstova različitih formi u skladu sa kontekstom. Pisanje kraćih tekstova (sažetak, ideja, zaključak, argument) i pravljenje bilješki potiču učenike da razvijaju vještine razumijevanja teksta i na taj način dostižu veće nivoe znanja.

Učiti kako učiti – pokazuje upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova. Radi pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje i revidirajući svoj pisani rad.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – provodi kratke problemske istraživačke projekte, radeći u timu i izbjegavajući plagiranje.

Kreativno-produktivna kompetencija – nezavisno donosi zaključke, povezuje ideje i kritički razmišlja pri rješavanju problema. Efikasno koristi informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema.

C
Usmeno
izražavanje i
slušanje

C.8.1

Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.1](#)

C.8.2

Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.2](#)

C.8.3

Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.3](#)

Učestvuje u razgovorima, postavljajući pitanja i odgovarajući na njih i saradujući sa različitim sagovornicima (jedan na jedan, u grupama, s nastavnikom) i argumentirajući svoj stav o temi uz primjenu jezičkog bontona.

Dokazuje svoj stav u diskusiji s drugima, oslanjajući se isključivo na pripremu i mijenjajući svoj stav na osnovu argumenata drugih.

Saraduje s drugima s ciljem postavljanja pravila za kolegijalnu diskusiju i odlučivanje (neformalni konsenzus, glasanje o ključnim pitanjima, iznošenje alternativnih stavova) uz jasne ciljeve i rokove, te pojedinačne uloge po potrebi.

Analizira kvalitet i vjerodostojnost informacija koje pronalazi u različitim medijima i formatima, razlikujući činjenicu od mišljenja.

Dovodi u vezu informacije iz različitih medija (vizuelno, kvantitativno i usmeno) koje se bave istom temom.

Predstavlja informacije iz različitih medija vizuelno, kvantitativno i usmeno, uz primjenu jezičkog bontona.

Ocjenjuje vlastite stavove i stavove drugih.

Opisuje vlastiti stav ili stav drugih, korištenjem dokaza i retorike, razlikujući neutemeljene argumente.

Ukazuje na moguća rješenja, zaključke, korekcije, koristeći retorička pravila.

C.8.4

Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.

[JZK-5.2.1](#)

C.8.5

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

[JZK-5.2.2](#)

C.8.6

Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

[JZK-5.2.3](#)

Objašnjava informacije, nalaze i dokaze jasno i sažeto, logičkim redoslijedom, naglašavajući temu i ideju primjerenim opisom i pravilnim odabirom detalja tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja.

Izlaže informacije, nalaze i dokaze logičkim redoslijedom, a organizacija, razvoj i stil primjereni su svrsi, publici i zadatku.

Prikazuje informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacije, koristeći digitalne medije svih formata (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente).

Prezentira informacije koristeći digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente), predstavljajući tako dokaze do kojih se dolazi istraživanjem.

Prilagođava govor različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

Procjenjuje kako govor utječe na cilj komunikacije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Razgovor; pitanje – odgovor; jezički bonton; diskusija; opisivanje; informacijerazličitih formata i iz različitih medija; tvrdnja; mišljenje; dokaz; argument; retorička pravila; prepričavanje; obrazlaganje informacija; javni govor; grafika; zvuk; slika; crtež; isječak iz filma; isječak (internetski portal); učeničke prezentacije; govor prilagođen različitim komunikacijskimciljevima i situacijama; procjena izlaganja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Potrebno je koristiti različite strategije kako bi se vježbalo aktivno slušanje. Učestvujući u razgovorima, učenici vježbaju postavljati pitanja i odgovarati na pitanja, komentirati u korist razmatrane teme i prezentirati sadržaj pred drugima, pazeći na tok obrazlaganja i poštujući jezički bonton. Tako se učenici potiču da budu uspješni sagovornici.

Važno je ukazivati na uvjetovanost govorne situacije u kojoj se otkrivaju osjećanja, želje i namjere govornika, razlikujući slušanje iz zadovoljstva, empatijsko slušanje usmjereno na govornikova osjećanja i sadržajno slušanje usmjereno na razumijevanje poruka.

Treba vježbati aktivno slušanje sagovornika, pokazujući to verbalnim i neverbalnim znakovima, te uključiti govornikovu neverbalnu komunikaciju i povezati je sa sadržajem slušanog.

Naročitu podršku treba dati učenicima u opisivanju, jer je tu potreban veći misaoni napor. Važno je koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu, te navikavati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja. Kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) važno je jačati samopouzdanje učenika, komunicirati asertivno i izbjegavati nasilnu komunikaciju.

Te aktivnosti trebaju približiti učenikov govor standardnom, što se postiže zadacima koji će od učenika zahtijevati pravilnost, jasnost, jednostavnost, prirodnost, preciznost, pravilnu dikciju.

Treba poticati jasno prezentiranje znanja i ideja.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju sa Likovnom i Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor; muzika kao poticaj za razgovor), Informatikom (koristeći multimedijalne

komponente – slika, zvuk, grafika), te stranim jezicima (ista tema), Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), Geografijom (prostorni kontekst), ali i s ostalim predmetima, a u saradnji sa predmetnim nastavnicima može se naći sadržaj kao poticaj za razgovor. Treba preporučiti ostalim predmetnim nastavnicima da potiču učenike na jasan i pravilan govor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – govori i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija s poštovanjem i efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju, uvažavajući različita mišljenja i stavove.

Društveno-građanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama, pokazujući razumijevanje različitih gledišta i poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima, a frustracije izražava na konstruktivan način.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih strategija u ovoj oblasti učenici nadograđuju svoje ideje, povezuju ih i dobijaju nove. Kritički razmišljaju pri rješavanju problema i toleriraju suprotstavljene ideje.

- Osnovno
- 9

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Čitanje	B Pisanje	C Usmeno izražavanje i slušanje
A.9.1	B.9.1	C.9.1
A.9.2	B.9.2	C.9.2
A.9.3	B.9.3	C.9.3
A.9.4	B.9.4	C.9.4
A.9.5	B.9.5	C.9.5
A.9.6	B.9.6	C.9.6
A.9.7	B.9.7	
A.9.8	B.9.8	
A.9.9	B.9.9	
	B.9.10	

A
Čitanje

A.9.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

Analizira književne i informativne tekstove, pozivajući se na zaključke koje sam donosi.

Argumentira vlastite stavove dijelovima teksta.

Prosuduje na osnovu vlastitih zaključaka i zaključaka drugih.

A.9.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

Promišlja o ključnoj temi i idejama iz teksta, detaljno analizirajući tekst.

Stavlja u međuodnose likove u tekstu, analizirajući ih i koristeći njihov doprinos zapletu i raspletu radnje.

Utvrđuje kako se u informativnom tekstu tema razvija i usavršava određenim detaljima.

Tumači međuodnose likova u tekstu.

A.9.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Tumači način upotrebe riječi u tekstu, uključujući osnovna i prenesena značenja.

Određuje semantiku riječi.

Procjenjuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjelovitog teksta.

Analizira mišljenje autora ili njegovu namjeru u tekstu.

A.9.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Ekperimentira sa redoslijedom događaja u tekstu, utvrđujući kako se pritom mijenja njihov međuodnos.

Analizira kako autorov izbor strukture teksta doprinosi doživljaju teksta.

Ispituje kako se dijelovi teksta odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

A.9.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Upoređuje različite stilove književnih i / ili informativnih tekstova, argumentujući dijelovima teksta.

Analizira načine oblikovanja sadržaja tekstova.

Procjenjuje tekstove s vlastite tačke gledišta, oslanjajući se na određeno gledište ili kulturološko iskustvo.

Interpretira kulturne identitete iz drugih država.

A.9.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Usvaja nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu, bogateći rječnik.

Upotrebljava riječi posuđene iz drugih jezika uvažavajući njihovo etimološko porijeklo.

Tumači nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu, koristeći printane i elektronske referentne materijale u svrhu pronalaženja značenja riječi.

Pravilno koristi različita značenja riječi istog korijena (npr. analizirati, analiza, analitički...).

A.9.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.9.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.9.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Koristi ispravan izbor riječi i izraza u određenoj oblasti uočavajući važnost tog izbora za značenje teksta.

Razvrstava riječi i izraze iz određenih oblasti, uočavajući kako se odabir riječi iz jedne oblasti razlikuje od odabira riječi iz druge oblasti.

Objašnjava osnovna i prenesena značenja riječi.

Razmatra riječi i izraze važne za razumijevanje i izražavanje, razvijajući nezavisnost u stjecanju vokabulara.

Analizira iste teme obrađene u različitim medijima (npr. nečija životna priča u printanom i multimedijalnom obliku), kombinirajući detalje naglašene u svakoj obradi.

Procjenjuje sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

Analizira različite teme u istim medijima, procjenjujući sadržaj.

Utvrđuje kako različiti autori imaju drugačiji pristup istoj temi.

Analizira prve pisane dokumente od historijske i književne važnosti za BiH.

Zaključuje odakle autor crpi inspiraciju i kako transformira polazni materijal u konkretno djelo.

KLJUČNI SADRŽAJI

Lirski tekstovi usmene i umjetničke književnosti; epski tekstovi usmene i umjetničke književnosti; informativni tekstovi; dramski tekstovi; granične književne vrste; usmena književnost u stihu i prozi; osnovno značenje i prenesena značenja riječi; ritam; rima; stilske figure; rječnik; sadržaji o istoj temi predstavljeni u različitim medijima; autorov pristup temi; vlastiti pristup temi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Čitanjem književnih ili informativnih tekstova učenici upoznaju, doživljavaju i tumače pročitana djela, te razvijaju sposobnost iskazivanja vlastitog mišljenja o tekstu, o njegovoj književnoj ili obavijesnoj vrijednosti, argumentirajući vlastite stavove dijelovima teksta.

Potrebno je poticati na razgovor o učeničkim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakog pojedinačnog mišljenja.

Učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu podrobije dokazuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima koja su podstaknuta tekstem treba stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost.

Važno je omogućiti intenzivan doživljaj i pravilno razumijevanje teksta kroz situiranje teksta u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire.

Potrebno je uvesti učenike u idejnu suštinu teksta razumijevanjem uzročno-posljedičnih veza. Posebnu pažnju treba obratiti na ključnu temu i ideje iz teksta, a likove posmatrati u međuodnosima, analizirajući njihov doprinos zapletu i raspletu radnje.

Treba poticati učenike na razumijevanje korištenih riječi u tekstu, te njihovu pravilnu upotrebu, stvarati vizuelne prikaze (npr. plakate, multimedijalna prezentacija i sl.), grafičke organizatore (npr. mapiranje priče, Venov dijagram i sl.), sintetizirajući sadržaj pročitanoj teksta.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, muzička numera); sa Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost). Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, čitajući i razumijevajući sheme, mape, grafikone, tabele, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospješuje razvoj čitalačkih navika i kulture čitanja. Samostalno cjelovito čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti, te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Analizira i kritički ocjenjuje komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad ili rad u timu). Treba poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom.

Društveno-gradanska kompetencija – važno je poticati učenike na razumijevanje nacionalnog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Potrebno je usmjeravati učenike na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja.

Informatička pismenost – koristi multimedije za traženje, pronalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti te poticanju učenika na inovativnost.

Kulturna svijest – iskazuje poštovanje prema vlastitoj kulturi i drugim kulturama kroz iskazivanje interesa za sadržaje i participaciju u podupirućim aktivnostima, odnosno stjecanju i korištenju znanja i vještina. Procjenjuje etičku, estetsku i idejnu razinu književnog teksta.

Kreativno-produktivna kompetencija – efikasno korištenje informacija, znanja i činjenica pri rješavanju problema te povezivanje ideja.

B
Pisanje

B.9.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente dokazujući tvrdnje u analizi obrađenih tema ili tekstova, precizno ih organizirajući.

Razlikuje tvrdnju i mišljenje kritički analizirajući.

Oblikuje tekst povezujući glavne dijelove teksta, pojašnjavajući odnose između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.

Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.

B.9.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativne tekstove, jasno i precizno prenoseći složene ideje, pojmove i informacije o različitim temama, primjenjujući stil i ton pisanja o temi o kojoj piše.

Organizira složene pojmove, percepcije i informacije uspostavljajući veze među njima i objašnjavajući razlike.

Uređuje tekst predstavljajući podatke u vidu grafikona i tabela te koristeći multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

Piše zaključak u formi kratke izjave ili odlomka koji proizlazi iz informacija ili predstavljenih objašnjenja dajući dokaze (npr. ističe značaj teme i njenu vezu sa svakodnevnim životom).

B.9.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše o stvarnim ili izmišljenim doživljajima ili događajima koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja (događaj, doživljaj, putopis).

Piše različite tekstove s kritičkim osvrtom (npr. esej, rasprava, putopis, reportaža...) koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

B.9.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.9.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.9.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici, koristeći jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti da izrazi složenost teme.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa, fokusirajući se na rješavanje onog što je najbitnije za određenu svrhu i publiku.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju pišući i objavljujući samostalne ili zajedničke radove te ostvarujući interakciju i saradnju s drugima.

Koristi tehnologiju u cilju pronalaženja pisanih radova drugih radi poboljšanja vlastite prezentacije, izbjegavajući plagiranje.

B.9.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje gramatička pravila u pisanju i govoru.

Koristi različite vrste riječi, izraza, ustaljenih fraza i rečenica, pišući ih pravilno, uključujući i strane riječi i stručnu terminologiju, prenoseći tako posebna značenja i čineći pisanje i prezentaciju zanimljivom.

Prepoznaje odstupanja od pravila standardnog jezika u vlastitom govoru i pisanju i govoru i pisanju drugih, primjenjujući strategije za poboljšanje izražavanja (npr. ispravljanje, uređivanje).

Organizira rečenice različite dužine u smislene odlomke i veće smislene cjeline, poštujući pravila standardne gramatike.

B.9.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

B.9.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Koristi interpunkcijske znakove i upravni govor u svim oblicima primjenjujući pravopisna pravila.

Piše veliko početno slovo u skladu s pravopisnim pravilima.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje pravila zamjene glasa *jat* i odstupanja od tog pravila.

Piše riječi s afrikatama *č, ć, dž, đ*.

B.9.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Provodi kratke, ali obimnije problemske istraživačke projekte odgovaranjem na pitanje (uključujući i vlastito pitanje) ili rješavanjem problema, sužavanjem ili proširivanjem istraživanja, koristeći relevantne informacije, pokazujući razumijevanje teme i izbjegavajući plagiranje.

Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju tekstova koji pripadaju različitim funkcionalnim stilovima, pokazujući razumijevanje jezika u različitim kontekstima.

Piše tekstove koristeći različite tehnike i redoslijed pripovijedanja, prilagođavajući im rječnik i stil.

KLJUČNI SADRŽAJI

Pisanje argumenata u korist navedenih tvrdnji; informativni i pripovjedni tekst; raspravljački tekst; redigovanje napisanog teksta; objavljivanje rada uz upotrebu različitih tehnika; glasovne promjene; veliko slovo; jekavski izgovor; afrikate; tekstovi različitih tehnika i različitog redoslijeda.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Razvijaju se vještine pisanja tekstova različitih sadržaja, struktura, namjena i stilova, te se tako razvija aktivni rječnik, uz poštivanje procesa pisanja koji se odvija u pet etapa: 1. planiranje, 2. pisanje, 3. revizija, 4. redigovanje i 5. objavljivanje.

Treba pisati tekstove s prepoznatljivom komunikacijskom funkcijom u skladu sa slobodno odabranom ili zadanom temom uz argumentaciju, a pri pisanju koristiti informacije iz relevantnih izvora, organizirati podatke u sadržajno jasne i gramatički tačne rečenice.

Važno je poticati učenike da predlažu rješenja na temelju prikupljenih informacija i da razlikuju činjenice od mišljenja i stavova, te da istražuju, eksperimentiraju i samostalno i slobodno rade na temi koja im je bliska, nadgledajući vlastiti napredak.

U pisanju pripovjednih tekstova valja koristiti „niti vodilje“ (dijalog, smione izjave, opis lika, pismo, opis mjesta i vremena radnje, radnja, retrospekcija). Važno je poticati upotrebu pravila standardne gramatike i primjenu pravopisnih pravila, naročito u fazi redigovanja napisanog. Korisno može biti organiziranje samovrednovanja da bi se kod učenika razvijala samosvjesnost i samokritičnost.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici trebaju koristiti različite izvore znanja kako bi napisali rad, a kao izvori mogu im poslužiti i sadržaji iz drugih predmeta. Za pisanje pripovjednih tekstova kao podsticaj mogu biti sadržaji Likovne i Muzičke kulture (crtež, slika, muzička numeracija), Biologije (pisanje različitih opisa), Historije i Geografije (historijski lik ili događaj kao podsticaj, neki grad i sl.), Informatike (objavljivanje rada).

Pisanje informativnih tekstova može biti u korelaciji sa svim predmetima (plakat, izjava, oglas, poziv, blog, objavljivanje i slično).

Potrebno je koristiti prednosti savremene tehnologije, naročito prilikom objavljivanja radova.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija –piše radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, istražujući različite izvore i koristeći jasne rečenice da izrazi složenost teme. Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju tekstova različitih formi u skladu sa kontekstom. Pisanje kraćih tekstova (sažetak, ideja, zaključak, argument) i pravljenje bilješki potiču učenike da razvijaju vještine razumijevanja teksta i na taj način dostižu veće nivoe znanja.

Učiti kako učiti –pokazuje upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova. Radi pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje i revidirajući svoj pisani rad.

Informatička pismenost –koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – provodi kratke problemske istraživačke projekte, radeći u timu i izbjegavajući plagiranje.

Kreativno-produktivna kompetencija – nezavisno donosi zaključke, povezuje ideje i kritički razmišlja pri rješavanju problema. Efikasno koristi informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema.

C
Usmeno
izražavanje i
slušanje

C.9.1

Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.1](#)

C.9.2

Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.2](#)

C.9.3

Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.

[JZK-5.1.3](#)

Učestvuje u razgovorima i saradnji s različitim sagovornicima (jedan na jedan, u grupama, s nastavnikom) i nadogradnji na idejama drugih i jasnom izražavanju vlastitih ideja uz primjenu jezičkog bontona.

Raspravlja o temi, uz dobru pripremu, isključivo se oslanjajući na pripremu i pozivajući se na dokaze o toj temi radi poticanja pažljive, dobro obrazložene razmjene ideja.

Učestvuje u razgovorima, povezujući trenutnu diskusiju sa širim temama i većim idejama, pojašnjavajući, potvrđujući ili osporavajući ideje i zaključke te mijenjajući vlastito mišljenje u svjetlu argumenata i dokaza.

Preispituje kvalitet i vjerodostojnost informacija koje pronalazi u različitim medijima i formatima (knjiga, film, dnevna štampa, internet, TV i sl.), ocjenjujući kredibilnost i preciznost svakog izvora (mišljenje – činjenica).

Dovodi u vezu različite informacije koje se bave istom temom, predstavljajući ih u različitim medijima, uz primjenu jezičkog bontona.

Predstavlja informacije (o istoj temi) iz različitih medija vizuelno, kvantitativno i usmeno, dovodeći ih u vezu i određujući njihov doprinos razvoju teme.

Procjenjuje vlastite stavove i stavove drugih uz argumentaciju.

Ocjenjuje korištenje dokaza vlastitog stava ili stava drugih, identifikujući obmanjujuća objašnjenja ili neosnovane i neutemeljene argumente.

Predlaže moguća rješenja, zaključke, korekcije, koristeći retorička pravila.

C.9.4

Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.

[JZK-5.2.1](#)

C.9.5

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

[JZK-5.2.2](#)

C.9.6

Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

[JZK-5.2.3](#)

Izlaže tvrdnje, nalaze i dokaze jasno, sažeto i logično tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, razmatrajući ista, drugačija ili suprotna stajališta.

Bira tvrdnje, nalaze i dokaze uz pomoć kojih slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razrada, suština i stil primjereni su svrsi, publici i zadatku.

Vrednuje vizuelno izlaganje podataka, koristeći digitalne medije svih formata (tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente), u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.

Unapređuje razumijevanje nalaza, strateški koristeći digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente), povezujući tako prethodna saznanja sa novim do kojih dolazi istraživanjem i pojačavajući zanimanje publike.

Prilagođava govor različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.

Objašnjava, navodeći primjere i argumente, kako govor utječe na cilj komunikacije i na opći dojam o govorniku.

KLJUČNI SADRŽAJI

Pričanje; opisivanje; razgovor; diskusija; pitanje – odgovor; argumentacija; prezentacija informacija; preispitivanje informacija pronađenih u različitim medijima; govor prilagođen različitim kontekstima.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Koriste različite strategije kako bi vježbali aktivno slušanje.

Učestvujući u razgovorima, učenici se pripremaju da raspravljaju o temi, pozivajući se na dokaze o toj temi, povezujući trenutnu diskusiju sa širim temama i većim idejama, donoseći zaključke te mijenjajući vlastito mišljenje na osnovu argumenata i dokaza, a sve uz primjenu jezičkog bontona. Tako se učenici potiču da budu uspješnisagovornici. Govornikovu neverbalnu komunikaciju treba povezati sa sadržajem slušanog.

Naročitu podršku valja dati učenicima u opisivanju, jer je tu potreban veći misaoni napor. Važno je koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu, navikavati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja. Kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) potrebno je jačati samopouzdanje učenika, komunicirati asertivno i izbjegavati nasilnu komunikaciju.

Te aktivnosti trebaju približiti učenikov govor standardnom, a to treba postići zadacima koji će od učenika zahtijevati pravilnost, jasnost, jednostavnost, prirodnost, preciznost, pravilnu dikciju.

Treba poticati jasno prezentiranje znanja i ideja.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju sa Likovnom i Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor; muzika kao poticaj za razgovor), Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), te stranim jezicima (ista tema), Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), Geografijom (prostorni kontekst), ali i s ostalim predmetima, a u saradnji s predmetnim nastavnicima može se naći sadržaj kao poticaj za razgovor. Treba preporučiti ostalim predmetnim nastavnicima da potiču učenike na jasan i pravilan govor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – govori i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija s poštovanjem i efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu. Izražava pozitivne stavove i pokazuje vještine za efikasnu komunikaciju, uvažavajući različita mišljenja i stavove.

Društveno-gradanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama, pokazujući razumijevanje različitih gledišta i poznavanje općeprihvaćene norme i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima, a frustracije izražava na konstruktivan način.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih strategija u ovoj oblasti učenici nadograđuju svoje ideje, povezuju ih i dobijaju nove. Kritički razmišljaju pri rješavanju problema i toleriraju suprotstavljene ideje.

- Srednje
- I

Godine učenja i podučavanja predmeta: 10

A Čitanje

[A.I.1](#)

[A.I.2](#)

[A.I.3](#)

[A.I.4](#)

[A.I.5](#)

[A.I.6](#)

[A.I.7](#)

[A.I.8](#)

[A.I.9](#)

B Pisanje

[B.I.1](#)

[B.I.2](#)

[B.I.3](#)

[B.I.4](#)

[B.I.5](#)

[B.I.6](#)

[B.I.7](#)

[B.I.8](#)

[B.I.9](#)

[B.I.10](#)

C Usmeno izražavanje i slušanje

[C.I.1](#)

[C.I.2](#)

[C.I.3](#)

[C.I.4](#)

[C.I.5](#)

[C.I.6](#)

A Čitanje

A.I.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

A.I.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

A.I.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Čita književne i/ili informativne tekstove, potkrepljujući vlastiti stav citatima, tj. dijelovima teksta.

Analizira književne i/ili informativne tekstove s ciljem donošenja logičkih zaključaka.

Argumentira vlastite stavove citatima, tj. dijelovima teksta.

Određuje temu i ideje iz teksta detaljno analizirajući tekst.

Analizira razvoj likova u tekstu, tumačeći njihov međuodnos i doprinos zapletu i raspletu radnje.

Analizira kako se u književnom i/ili informativnom tekstu tema razvija i usavršava određenim detaljima, uočavajući kompozicijska i jezička obilježja teksta.

Upoređuje sadržaje teksta s drugim književnim i/ili neknjiževnim likovima s ciljem prepoznavanja univerzalnog značenja teksta.

Poredi tekst s drugim sličnim tekstovima radi izvođenja logičkih zaključaka o univerzalnim vrijednostima.

Određuje doslovna i prenesena značenja riječi, koristeći referentnu literaturu.

Tumači semantiku, način upotrebe i izbora riječi koji doprinose značenju cjelovitog teksta.

Analizira mišljenje autora ili njegovu namjeru u tekstu.

Prikladno upotrebljava novonaučene riječi u različitim kontekstima, pravilno primjenjujući prenesena značenja riječi.

Prepoznaje eventualna različita značenja riječi i stilska izražajna sredstva analizirajući njihovu ulogu u tekstu.

A.I.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Utvrdjuje redosljed događaja u tekstu, komentirajući razvoj ideje ili tvrdnje nekog autora.

Proširuje književnoteorijska znanja, analizirajući kako autorov izbor strukture teksta doprinosi doživljaju teksta.

Upoređuje kako se dijelovi teksta odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

Istražuje kako struktura teksta (dijelovi teksta i njihovi međuodnosi) stvara određene efekte poput napetosti, iznenađenja i tajnovitosti.

A.I.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Upoređuje različite stilove književnih i/ili informativnih tekstova, analizirajući načine oblikovanja sadržaja tekstova i usvajajući znanja o intertekstualnosti i metatekstualnosti.

Procjenjuje tekstove s vlastite tačke gledišta, oslanjajući se na određeno gledište ili kulturološko iskustvo, razumijevajući kulturne identitete iz drugih država.

Upoređuje predstavljanje iste teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu), analizirajući izbor riječi za određeni tekst (naučni, književnoumjetnički, novinarsko-publicistički, administrativno-pravni).

A.I.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Tumači nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu.

Upotrebljava riječi posuđene iz drugih jezika uvažavajući njihovo etimološko porijeklo.

Koristi printane i elektronske referentne materijale radi pronalaženja značenja riječi.

Pravilno koristi različita značenja riječi istog korijena (npr. analizirati, analiza, analitički...)

A.I.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.I.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.I.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Uočava kako izbor riječi utječe na značenje teksta, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi i njihovu funkciju u tekstu.	Analizira iste teme obrađene u različitim medijima (npr. nečija životna priča u printanom i multimedijalnom obliku).	Uspoređuje predstavljanje jedne teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu), utvrđujući drugačiji pristup istoj temi kod različitih autora.
Koristi riječi iz različitih leksičkih slojeva (lokalizama, dijelaktizama, kolokvijalizama i sl.)	Uspoređuje književni tekst i ekranizaciju djela uz utvrđivanje karakterističnih detalja.	Analizira prve pisane dokumente od historijske i književne važnosti za BiH (jezik i stil, tematika, pismo).
Razvrstava riječi i izraze iz određenih oblasti, uočavajući kako se upotreba jezika u jednoj oblasti razlikuje od upotrebe jezika u drugoj oblasti.	Procjenjuje sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...), iznoseći vlastiti stav o činjenicama prezentiranim u medijskom tekstu.	Analizira društveno-historijski kontekst iz koga autor crpi inspiraciju i transformira polazni materijal u konkretno djelo.
Razvija nezavisnost u stjecanju vokabulara, koristeći novonaučene riječi u različitim kontekstima.	Prepoznaje i analizira utjecaj medija na život i ponašanje mladih.	Raspravlja o tekstovima, prepoznajući žanr i elemente žanra i uspoređujući tekst sa drugim sličnim djelima.
Prepoznaje stilska izražajna sredstva.	Analizira jezik medija, uočavajući elemente novinarsko-publicističkog stila i pravopis.	Diskutuje o tekstu bez spolnih, rasnih, etničkih, vjerskih i drugih predrasuda.

KLJUČNI SADRŽAJI

Književnoteorijski pojmovi, književna kritika; historija književnosti; svete knjige; antička književnost; srednjovjekovna književnost; humanizam; počeci slavenske pismenosti; tipovi tekstova; lirski tekstovi usmene i umjetničke književnosti (ditiramb, himna, oda, rubajja, kasida, ilahija, gazel, sonet, epigram...); epski tekstovi usmene i umjetničke književnosti (ep, epska pjesma, epopeja, roman, pripovijetka, novela, memoari, biografije, autobiografije, roman – moderni i historijski, novela, bajka, basna, mit i legenda, dramski tekstovi (drama u širem smislu: tragedija i komedija i drama u užem smislu); lirsko-epske vrste (romansa, balada, bugarštica); informativni tekstovi; granične književne vrste: putopis, studija, esej, članak, feljton, polemika, kritika; versifikacija i književna stilistika; lingvistička stilistika; sadržaji o istoj temi predstavljeni u različitim medijima; autorov pristup temi; vlastiti pristup temi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Čitanjem književnih ili informativnih tekstova učenici upoznaju, doživljavaju i tumače pročitana djela, te razvijaju sklonost ka iskazivanju vlastitog mišljenja o tekstu, prepoznaju i razumiju njegovu književnu ili obavijesnu vrijednost, argumentirajući vlastite stavove dijelovima teksta. Potrebno je poticati učenike na razgovor o vlastitim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju književnoteorijskih pojmova i književnohistorijskih činjenica te vlastitog doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakoga pojedinačnog mišljenja. Učenike treba upućivati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu uvijek potkrepljuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima podstaknutim tekstom treba stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost i tako omogućiti intenzivan doživljaj i razumijevanje teksta situirajući ga u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire. Učenike treba uvesti u suštinu ideja teksta razumijevanjem uzročno-posljedičnih veza pri

tretiranju tema i ideja koje proizlaze iz njih, a likove posmatrati u međuodnosima, analizirajući njihov doprinos razvoju radnje. Potrebno je podsticati učenike na razumijevanje korištenih riječi u tekstu te njihovu pravilnu upotrebu. Sve navedeno, po mogućnosti, treba potkrepljivati vizuelnim prikazima (npr. plakati, multimedijalna prezentacija i sl.), grafičkim organizatorima (npr. mapiranje priče, Venov dijagram i sl.), sintetizirajući sadržaj pročitano g teksta. Također je vrlo važno organizirati posjete muzejima, galerijama i drugim institucijama kulture.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Muzičkom i/ili Likovnom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme); sa Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost), sa stranim jezicima, Vjeronaukom ili Kulturom religija kao i sa sportom i egzaktnim naukama u skladu sa sadržajem. Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, čitajući i razumijevajući sheme, mape, grafikone, tabele, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – čita, razumije i analizira književne i informativne tekstove. Učenici samostalno čitaju i analiziraju književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospješuje razvoj čitalačkih navika i kulturu čitanja, osnažuje povezanost autora, čitaoca i teksta. Samostalno čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Analiziraju i kritički ocjenjuju komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad ili rad u timu). Potrebno je poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom. Posebno treba potencirati savremene metode učenja koje afirmiraju informatičku pismenost i podrazumijevaju korištenje digitalnih medija i drugih platformi. Učenike treba upućivati da uspješno upravljaju svojim učenjem te osnaživati sposobnosti ustrajavanja u učenju, koncentriranja u dužim vremenskim razdobljima i kritičkog razmišljanja o svrsi i ciljevima učenja.

Društveno-gradanska kompetencija – važno je poticati učenike na razumijevanje nacionalnog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Također ih treba usmjeravati na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene društvene norme i pravila ponašanja. Vještine komuniciranja uključuju želju za kritičkim i konstruktivnim dijalogom i zainteresiranost za interakciju s drugima, što podrazumijeva svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način.

Informatička pismenost – potrebno je poticati učenike na inovativnost i korištenje multimedija za traženje, pronalazak, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti. Važan je kritički i misaoni stav prema raspoloživim informacijama te odgovorno korištenje interaktivnih medija.

Kulturna svijest – iskazuje poštovanje prema vlastitoj i drugim kulturama, iskazujući interes za sadržaje i participaciju u aktivnostima koje afirmiraju kulturološke vrijednosti, koristeći vlastita znanja i vještine. Procjenjuje etičku, estetsku i idejnu razinu književnog teksta.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici efikasno koriste informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema i povezivanju ideja.

B
Pisanje

B.1.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente dokazujući i razlikujući tvrdnje od mišljenja u analizi obrađenih tema ili tekstova.

Iznosi tvrdnje i protutvrdnje, ističući prednosti i ograničenja i uzimajući u obzir nivo znanja publike.

Oblikuje smislen tekst povezujući glavne dijelove teksta, pojašnjavajući odnose između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.

Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.

Prikuplja podatke potrebne za kvalitetan odgovor na temu, birajući odgovarajuće riječi, pojmove i jezička sredstva u skladu s temom i vrstom teksta.

B.1.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše informativne tekstove, jasno i precizno prenoseći složene ideje, pojmove i informacije o različitim temama i primjenjujući odgovarajući stil.

Piše tekstove na zadatu ili slobodnu temu, postizujući potpunu kompoziciju djela i povezanost teksta uz pomoć dobro odabranih relevantnih činjenica, konkretnih detalja, citata ili drugih informacija primjerenih znanju publike o temi.

Uređuje tekst predstavljajući podatke u vidu grafikona i tabela te koristeći multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

Koristi usvojene riječi iz drugih tekstova i stilske figure radi estetskog doživljaja, primjenjujući usvojena pravopisna pravila.

Piše zaključak u formi kratke izjave ili odlomka koji proizlazi iz informacija ili predstavljenih objašnjenja dajući dokaze.

B.1.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja, koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja, upotrebljavajući stilske figure radi estetskog doživljaja.

Piše različite tekstove (npr. slobodne i zadane teme, stručni opis, književnoumjetnički opis, analiza junaka pročitano djela, interpretacija lirske pjesme...).

Postiže potpunu kompoziciju djela i povezanost teksta, primjenjujući usvojena pravopisna, gramatička i stilska pravila i koristeći usvojene riječi iz drugih tekstova.

B.I.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

Koristi jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti da izrazi složenost teme.

B.I.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.I.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju za pisanje i objavljivanje radova te ostvarivanje interakcije i saradnje s drugima.

Koristi tehnologiju za objavljivanje književnih i neknjiževnih tekstova (eseji, blog) ili saradnju s drugima (prijava na literarne konkurse i sl.).

B.I.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

B.I.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

B.I.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Primjenjuje gramatička pravila u pisanju i govoru.

Koristi različite vrste riječi, izraze i rečenice prenoseći tako posebna značenja i čineći pisanje i prezentaciju zanimljivom.

Organizira rečenice različite dužine u smislene odlomke i veće smislene cjeline.

Prepoznaje glasovne promjene i akcente pravilno pišući riječi u kojima su se promjene desile i prepoznajući odstupanja.

Koristi interpunkcijske znakove i upravni govor u svim oblicima primjenjujući pravopisna pravila.

Piše veliko početno slovo u skladu s pravopisnim pravilima.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje sva pravila pisanja afrikata, glasova h i j, te zamjene jata.

Primjenjuje pravilno pisanje frekventnih riječi stranog porijekla uvažavajući pravopisna pravila.

Provodi kratke problemske istraživačke projekte odgovaranjem na pitanje (uključujući i vlastito pitanje) ili rješavanjem problema koristeći relevantne informacije, pokazujući razumijevanje teme i izbjegavajući plagiranje.

Izražava vlastiti stav i razumijevanje teme / teze, koristeći različite izvore s ciljem prikupljanja informacija.

Provjerava tačnost informacija, razvrstavajući ih po relevantnosti.

Pronalazi činjenice u književnim ili informativnim tekstovima potrebne za analizu, pravilno citirajući dijelove teksta.

B.I.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Koristi standardni jezik i njegova pravila pri pisanju sastava koji pripadaju različitim funkcionalnim stilovima.

Piše tekstove koristeći različite tehnike i redoslijed pripovijedanja.

Piše različite vrste tekstova kojima prethodi istraživački rad.

Primjena pravopisne i gramatičke norme standardnog jezika; fonetsko-fonološki nivo jezičke analize (jezik, govor, fonem, glas, grafem, alternacije fonema i fonemskih skupina, prozodijski sistem...); razvoj pismenosti i grafijski sistemi u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku; tipovi vezanog teksta; prepričavanje i tekst; način oblikovanja teksta; vrste teksta: opis, analiza i interpretacija; umjetnički i naučni opis; usmeni i pisani opis; opis vanjskog i unutrašnjeg svijeta; tumačenje: usmeno i pisano; analitičko i sintetičko tumačenje; dijalog i monolog; dijalog u razgovoru i u umjetničkom djelu (drami, televizijskoj drami i filmu); dnevnik: lični, stručni i dnevnik čitanja; pisanje argumenata u korist navedenih tvrdnji; informativni i pripovjedni tekst; raspravljački tekst; redigovanje napisanog teksta; objavljivanje rada uz upotrebu različite tehnike.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Kod učenika se razvija vještina pisanja tekstova različitih sadržaja, struktura, namjena i stilova i aktivni rječnik, uz poštivanje uobičajenog procesa pisanja. Učenici pišu različite tekstove sa prepoznatljivom komunikacijskom funkcijom uz agumentaciju. Pri pisanju koriste informacije iz relevantnih izvora, organiziraju podatke u sadržajno jasne i pravopisno i gramatički tačne rečenice. Potrebno je poticati učenike da predlažu rješenja na temelju prikupljenih informacija, da razlikuju činjenice od mišljenja i stavova te da istražuju, eksperimentiraju i samostalno rade na temi koja im je bliska. Potrebno je poticati upotrebu pravila standardnojezičke norme, naročito u fazi redigovanja napisanog. Korisno može biti organiziranje samovrednovanja da bi se kod učenika razvijala samosvjesnost i samokritičnost.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici pri pisanju koriste različite izvore znanja, a to mogu biti sadržaji iz drugih predmeta i disciplina. Za pisanje različitih tekstova podsticaj mogu biti sadržaji iz Likovne i/ili Muzičke kulture (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme); Historije i Geografije (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost), stranih jezika, Vjeronauke ili Kulture religija, kao i sporta i egzaktnih nauka u skladu sa sadržajem. Potrebno je koristiti prednosti savremene tehnologije, naročito prilikom objavljivanja radova.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici pišu radove u kojima su sadržaj i organizacija primjereni zadatku, svrsi i publici, istražujući različite izvore i koristeći jasne rečenice da izraze složenost teme. Pri tome primjenjuju pravila standardnojezičke norme.

Učiti kako učiti – učenici pokazuju upornost i samoprocjenu pri pregledu pisanih radova revidirajući tekst u skladu sa standardnojezičkom normom. Rade pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje i iskustva i učeći na greškama.

Informatička pismenost – koriste se multimediji za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – Provode kratke problemske istraživačke projekte, radeći u timu uz razvijanje svijesti o pravilnom pristupu izvorima informacija.

Kreativno-produktivna kompetencija – nezavisno donose zaključke, povezuju ideje i kritički razmišljaju te efikasno koriste informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problemskog zadatka.

<p>C</p> <p>Usmeno izražavanje i slušanje</p>	<p>C.I.1</p> <p>Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.I.2</p> <p>Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.I.3</p> <p>Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.</p>
	<p>JZK-5.1.1</p> <p>Učestvuje u razgovorima prema zadatoj tezi / temi, postavljajući i odgovarajući na pitanja i saradujući sa različitim sagovornicima uz primjenu kulture dijaloga.</p> <p>Izvjestava o vlastitim idejama i stavovima, jasno i uvjerljivo, koristeći elemente razgovora u grupi / tandemu: raspravlja, uvjerava, citira.</p> <p>Podupire stanovišta i ideje sagovornika, podstičući ih na razgovor postavljanjem pitanja.</p> <p>Raspoznaje govorne situacije, postavljajući se u skladu s njima (razgovor s prijateljima, razgovor sa nastavnikom / doktorom / nepoznatom osobom).</p>	<p>JZK-4.1.2</p> <p>Propituje kvalitet i vjerodostojnost informacija koje pronalazi u različitim medijima i formatima, razlikujući činjenicu od mišljenja.</p> <p>Dovodi u vezu različite informacije koje se bave istom temom, razlikujući ih po relevantnosti.</p> <p>Diskutira poštujući sva pravila konverzacije.</p>	<p>JZK-5.1.3</p> <p>Procjenjuje vlastite i stavove drugih, izdvajajući i razvrstavajući informacije prema relevantnosti i tačnosti.</p> <p>Upotrebljava vjerodostojne dokaze, iznoseći lični stav o određenom pitanju.</p> <p>Koristi retorička sredstva prilagođena razgovoru, analizirajući upotrebu riječi, jezičkih izraza i stila, prateći neverbalnu komunikaciju.</p> <p>Piše bilješke na temelju slušanja.</p> <p>Predlaže moguća rješenja, zaključke, korekcije.</p>
	<p>C.I.4</p> <p>Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.</p>	<p>C.I.5</p> <p>Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.</p>	<p>C.I.6</p> <p>Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.</p>
	<p>JZK-5.2.1</p>	<p>JZK-5.2.2</p>	<p>JZK-5.2.3</p>

Prezentira izlaganje, jasno i sažeto, vodeći računa o organizaciji, razradi, suštini i stilu kao i primjerenosti svrsi, publici i zadatku.

Određuje namjenu, oblik i svrhu govora u skladu s odabranom temom.

Preočava informacije prilagođavajući se prilici i publici, pazeći na stil i način izlaganja, poštujući normu standardnog jezika.

Koristi digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente) i vizuelno izlaganje podataka s ciljem jednostavnijeg, zanimljivijeg ili lakšeg izlaganja i razumijevanja.

Unapređuje razumijevanje nalaza, dokaza i tvrdnji pojačavajući zanimanje publike.

Govori prilagođavajući se različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima, poštujući jezički bonton.

KLJUČNI SADRŽAJI

Retorika i retoričke vrste; uloga i važnost govora: intonacija, intenzitet, pauza, rečenični tempo, mimika i geste; pričanje, opisivanje, razgovor, diskusija, pitanje – odgovor, argumentacija, prezentacija informacija, preispitivanje informacija pronađenih u različitim medijima, govor prilagođen različitim kontekstima.

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Koriste se različite strategije s ciljem aktivnog slušanja. Učestvujući u razgovorima, učenici se pripremaju da diskutuju o temi, pozivajući se na dokaze o toj temi, povezujući diskusiju sa širim kontekstom, donoseći zaključke i usklađujući vlastito mišljenje na osnovu argumenata i dokaza, a sve uz primjenu jezičkog bontona. Tako se učenici potiču da budu uspješni sagovornici. Govornikovu neverbalnu komunikaciju potrebno je povezati s njegovim verbalnim iskazom, te koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu. Važno je poticati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja, te kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) jačati njihovo samopouzdanje, komunicirati asertivno i izbjegavati nasilnu komunikaciju, primjenjujući vrednote usmenoga govora, retorička i pravila jezičkog bontona.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju sa Likovnom / Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor, muzička numera, interpretacija pjesme), Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), te stranim jezicima, Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), Geografijom (prostorni kontekst), Vjeronaukom ili Kulturom religija i s ostalim oblastima u kojima se može naći sadržaj kao poticaj za razgovor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici govore i slušaju u različitim situacijskim kontekstima i učestvuju u konstruktivnom i kritičkom dijalogu izražavajući pozitivne stavove i prezentirajući vještinu efikasne komunikacije, uz uvažavanje različitih mišljenja i stavova.

Društveno-građanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštivanjem općeprihvaćenih društvenih pravila i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima i drugačijima.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih komunikacijskih strategija i retoričkih pravila u usmenom izražavanju učenici prezentiraju ideje, povezuju ih i otvaraju mogućnost za nove diskusije i ideje obogaćujući svoj rječnik i razvijajući elokventnost.

- Srednje
- II

Godine učenja i podučavanja predmeta: 11

A Čitanje

[A.II.1](#)

[A.II.2](#)

[A.II.3](#)

[A.II.4](#)

[A.II.5](#)

[A.II.6](#)

[A.II.7](#)

[A.II.8](#)

[A.II.9](#)

B Pisanje

[B.II.1](#)

[B.II.2](#)

[B.II.3](#)

[B.II.4](#)

[B.II.5](#)

[B.II.6](#)

[B.II.7](#)

[B.II.8](#)

[B.II.9](#)

[B.II.10](#)

C Usmeno izražavanje i slušanje

[C.II.1](#)

[C.II.2](#)

[C.II.3](#)

[C.II.4](#)

[C.II.5](#)

[C.II.6](#)

A Čitanje

A.II.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

A.II.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međudnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-1.2.2](#)

A.II.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Analizira književne i/ili informativne tekstove, potkrepljujući vlastiti stav citatima, tj. dijelovima teksta s ciljem donošenja logičkih zaključaka.

Argumentirano procjenjuje vlastite stavove citirajući dijelove teksta.

Prosuduje na osnovu vlastitih i zaključaka drugih, uvažavajući drugačija mišljenja.

Određuje temu i ideje iz teksta detaljno analizirajući tekst.

Analizira razvoj likova u tekstu, njihov doprinos zapletu i raspletu radnje, argumentirano tumačeći međuodnos likova.

Analizira kako se u informativnom tekstu tema razvija i usavršava određenim detaljima, uočavajući kompozicijska i jezička obilježja teksta.

Upoređuje sadržaje teksta s drugim književnim i/ili neknjiževnim likovima s ciljem prepoznavanja univerzalnog značenja teksta.

Poredi tekst s drugim sličnim tekstovima radi izvođenja logičkih zaključaka o univerzalnim vrijednostima.

Određuje doslovna i prenesena značenja riječi, koristeći referentnu literaturu.

Tumači način upotrebe riječi u tekstu vodeći računa o značenjskim odnosima, sferi upotrebe i porijeklu leksike.

Razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjelovitog teksta.

Upotrebljava novonaučene riječi u različitim kontekstima vodeći računa o značenjskim odnosima.

Prepoznaje stilska izražajna sredstva analizirajući njihovu ulogu u tekstu (npr. metafora, metonimija, hiperbola, ironija, sarkazam...)

A.II.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

Primjenjuje prethodna književnoteorijska znanja, fokusirajući se na strukturu i formu teksta.

Analizira strukturu teksta, poredeći stvaralačke umjetničke postupke i rješenja kod različitih autora.

Procjenjuje autorov način strukturiranja teksta, značenje i estetski utisak.

A.II.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

Procjenjuje ideje, sadržaje i saznanja predstavljena u različitim književnim i/ili informativnim tekstovima iznoseći vlastite stavove.

Upoređuje književne i /ili informativne tekstove, primjenjujući znanja o intertekstualnosti i metatekstualnosti.

Upoređuje tekstove iz različitih književnohistorijskih epoha koji imaju istu ili sličnu temu, analizirajući načine oblikovanja tekstova i kulturne identitete iz drugih država.

Upoređuje predstavljanje iste teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu).

A.II.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Tumači nepoznate, manje poznate i višeznačne riječi u tekstu, koristeći printane i elektronske referentne materijale.

Razlikuje tuđice od barbarizama, arhaizama, neologizama...

Pravilno koristi različita značenja riječi (sinonimi, antonimi, paronimi, deminutivi, augmentativi, hipokoristici i pejorativi).

A.II.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.II.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.II.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Procjenjuje kako izbor riječi utječe na značenje teksta, uočava prenesena značenja riječi i njihovu funkciju u tekstu.

Unapređuje nezavisnost u stjecanju vokabulara, koristeći novonaučene riječi u različitim kontekstima.

Analizira stilske figure u tekstu.

Uočava specifične razlike jezičkog izraza u različitim domenama upotrebe.

Analizira različite obrade i tumačenja priče, drame, romana ili pjesme.

Uppoređuje sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...) iznoseći vlastiti stav o činjenicama prezentiranim u medijskom tekstu.

Uočava različitost stilova i jezičkih izraza u različitim formatima koji u fokus stavljaju istu ili sličnu temu.

Analizira utjecaj medija na život i ponašanje mladih iznoseći vlastiti stav o činjenicama prezentiranim u medijskom tekstu.

Uppoređuje književni tekst i ekranizaciju djela, iznoseći vlastiti stav o činjenicama.

Poredi drugačije pristupe istoj temi kod različitih autora, analizirajući tekstove bez spolnih, rasnih, etničkih, vjerskih i drugih predrasuda.

Analizira pisane dokumente od historijske i književne važnosti za BiH.

Zaključuje odakle autor crpi inspiraciju i transformira polazni materijal u konkretno djelo, iznoseći mišljenje o tekstu i obrazlažući ga kroz primjere, analogiju, metaforu.

Poredi prezentiranje jedne teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu).

Uppoređuje djela iz različitih književnih epoha, prepoznajući karakteristike književnog perioda kojem djelo pripada.

KLJUČNI SADRŽAJI

Renesansa; književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima; epistolarna književnost (krajšnička pisma, rukopisna bosančica); sonet, esej, roman, novela; barok i manirizam; esej, burleska, groteska, travestija, parodija, pastorale, poslanice, maškarate; divanska poezija i mistična alegorijska poetika (gazel, kasida, rubaije, tarih...), alhamijado književnost (kasida, hićaja, arzuhal...), ljetopis, hronografi, srpska književna tradicija u BiH; hrvatska književna tradicija u BiH; klasicizam, racionalizam, prosvjetiteljstvo; predromantizam i sentimentalizam, romantizam.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Čitajući književne ili informativne tekstove, učenici opoznaju kontekst i sadržaj djela, doživljavaju i tumače pročitana djela, te razvijaju sklonost ka iskazivanju vlastitog mišljenja o tekstu. Prepoznaju i razumiju njegovu književnu ili obavijesnu vrijednost, argumentirajući vlastite stavove dijelovima teksta. Potrebno je poticati učenike na razgovor o vlastitim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju književnoteorijskih pojmova i književnohistorijskih činjenica te vlastitog doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakog pojedinačnog mišljenja. Učenike treba upućivati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu uvijek potkrepljuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima podstaknutim tekstom treba stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost i tako omogućiti intenzivan doživljaj i razumijevanje teksta situirajući ga u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire. Učenike treba uvesti u suštinu ideja teksta razumijevanjem uzročno-posljedičnih veza pri tretiranju tema i ideja koje proizlaze iz njih, a likove posmatrati u međuodnosima, analizirajući njihov doprinos razvoju radnje. Potrebno je poticati učenike na razumijevanje korištenih riječi u tekstu te njihovu pravilnu upotrebu. Sve navedeno, po mogućnosti, potrebno je potkrepljivati vizuelnim prikazima (npr. plakati, multimedijalna

prezentacija i sl.), grafičkim organizatorima, sintetizirajući sadržaj pročitanog teksta. Također je vrlo važno organizirati posjete muzejima, galerijama i drugim institucijama kulture.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), sa Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost), sa stranim jezicima, Vjeronaukom ili Kulturom religija, kao i sa egzaktnim naukama u skladu sa sadržajem. Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, uz čitanje i razumijevanje shema, mapa, grafikona, tabela, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup
Komunikacijska kompetencija – učenici samostalno čitaju i analiziraju književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospješuje razvoj čitalačkih navika i afirmira kulturu čitanja, ukazuje na važnost interpretativnog čitanja, te osnažuje povezanost autora, čitaoca i teksta. Samostalno čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti, pospješuje razvoj individualnih znanja i kompetencija, te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Učenici analiziraju i kritički ocjenjuju komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad ili rad u timu). Potrebno je poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom. Posebno treba potencirati savremene metode učenja koje afirmiraju informatičku pismenost i podrazumijevaju korištenje digitalnih medija i drugih platformi. U tom smislu je grupni rad ili rad u timu dobar način za nadogradnju vlastitih vještina kao i za izgradnju i pospješivanje učinkovitosti unutar grupe ili tima. Učenika treba upućivati da uspješno upravlja svojim učenjem te osnaživati sposobnosti ustrajavanja u učenju, koncentriranja u dužim vremenskim razdobljima i kritičkog razmišljanja o svrsi i ciljevima učenja.

Društveno-gradanska kompetencija – potrebno je poticati učenike na razumijevanje nacionalnog, kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti. Treba usmjeravati učenike na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene društvene norme i pravila ponašanja. Vještine komuniciranja uključuju želju za kritičkim i konstruktivnim dijalogom i zainteresiranost za interakciju s drugima, što podrazumijeva svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način.

Informatička pismenost – potrebno je poticati učenike na inovativnost i korištenje multimedija za traženje, nalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti. Važan je kritički i misaoni stav prema raspoloživim informacijama te odgovorno korištenje interaktivnih medija.

Kulturna svijest – iskazuju poštovanje prema vlastitoj i drugim kulturama, iskazujući interes za sadržaje i participaciju u aktivnostima koje afirmiraju kulturološke vrijednosti, koristeći vlastita znanja i vještine. Procjenjuju etičku, estetsku i idejnu razinu književnog teksta.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici efikasno koriste informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problemskih zadataka i povezivanju ideja.

B
Pisanje

B.II.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

Piše argumente dokazujući i razlikujući tvrdnje od mišljenja u analizi obrađenih tema ili tekstova.

Koristi različite pripovjedne tehnike da bi privukao pažnju čitaoca, oblikujući smislen tekst kroz povezivanje glavnih dijelova teksta i pojašnjavanje odnosa između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.

Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.

Prikuplja podatke potrebne za kvalitetan odgovor na temu koristeći odgovarajući funkcionalni stil i birajući odgovarajuće riječi, pojmove i jezička sredstva u skladu s temom i vrstom teksta.

B.II.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

Piše argumente dokazujući i razlikujući tvrdnje od mišljenja u analizi obrađenih tema ili tekstova.

Koristi različite pripovjedne tehnike da bi privukao pažnju čitaoca, oblikujući smislen tekst kroz povezivanje glavnih dijelova teksta i pojašnjavanje odnosa između tvrdnji i argumenata, te između tvrdnji i protutvrdnji.

Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.

Prikuplja podatke potrebne za kvalitetan odgovor na temu koristeći odgovarajući funkcionalni stil i birajući odgovarajuće riječi, pojmove i jezička sredstva u skladu s temom i vrstom teksta

B.II.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redosljed događaja.

[JZK-4.1.3](#)

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja, primjenjujući odgovarajuću tehniku (npr. naraciju, deskripciju, dijalog, retrospekciju i sl.).

Piše različite tekstove s kritičkim osvrtom (npr. komentar dnevnog događaja, bilješka ili komentar...).

Piše tekstove na zadatu ili slobodnu temu vodeći računa o kompoziciji djela i povezanosti teksta i koristeći usvojene riječi iz drugih tekstova.

Primjenjuje usvojena pravopisna, gramatička i stilska pravila upotrebljavajući stilske figure.

B.II.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.II.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.II.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.1](#)

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

Koristi jasne rečenice i vokabular iz određene oblasti da izrazi složenost teme.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju za pisanje i objavljivanje radova te ostvarivanje interakcije i saradnje s drugima.

Koristi tehnologiju za objavljivanje književnih i neknjiževnih tekstova (eseji, blog) ili saradnju s drugima (prijava na literarne konkurse i sl.).

B.II.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Piše gramatički i pravopisno ispravne tekstove.

Koristi leksička i gramatička značenja riječi.

Organizira riječi u tekst poštujući gramatičke kategorije riječi i gramatičke kategorije oblika riječi.

Organizira rečenice različite dužine u smislene odlomke i veće smislene cjeline.

B.II.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Koristi sve interpunkcijske znakove.

Primjenjuje pravila sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi.

Primjenjuje pravila zamjene glasa jat i afrikata u pisanju.

Primjenjuje pravilno pisanje frekventnih riječi stranog porijekla.

Primjenjuje korektno pravopisna pravila.

B.II.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Provodi kratke problemske istraživačke projekte odgovaranjem na pitanje (uključujući i vlastito pitanje) ili rješavanjem problema koristeći relevantne informacije, pokazujući razumijevanje teme i izbjegavajući plagiranje.

Provodi istraživanje s ciljem boljeg odgovora na tezu, izražavajući vlastiti stav i razumijevanje teme / teze.

Koristi različite izvore s ciljem prikupljanja informacija.

Pronalazi činjenice u književnim ili informativnim tekstovima potrebne za analizu.

B.II.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Piše različite vrste tekstova standardnim jezikom odgovarajući na postavljene zadatke, čemu prethodi istraživački rad.

Piše različite vrste tekstova koristeći različite tehnike i redosljed pripovijedanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjena ortografske i gramatičke norme standardnog jezika; morfološki nivo jezičke analize i njegove jedinice (morfem, morfemska analiza, morfološka analiza, gramatičke kategorije i kategorija vrsta riječi...); leksikostilistika – ekspresivna leksika; leksikološki i leksikografski pojmovi; historija jezika: razvoj bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika od 16. do 19. st.; tipovi vezanog teksta: informacija, komentar, biografija, prikaz.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Učenici pišu tekstove različitog sadržaja, strukture, namjene i stila primjenjujući odgovarajuću tehniku; istražuju, eksperimentiraju, kompariraju i pišu o temi koja im je bliska, argumentirajući vlastite stavove i koristeći informacije iz relevantnih izvora s ciljem razvijanja samosvjesnosti i samokritičnosti. Obogaćuju vokabular, koriste stilske figure u tekstu, sintaksički i stilski unapređuju svoje pisanje i poštuju pravila standardnojezičke norme.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Prilikom pisanja učenici koriste različite izvore znanja, sadržaje iz drugih predmeta i disciplina. Podstrek za pisanje različitih tekstova mogu biti sadržaji iz Likovne i/ili Muzičke kulture (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), Historije i Geografije (historijski i geografski kontekst, historijska ličnost); stranih jezika, Vjeronauke, kao i sporta i egzaktnih nauka u skladu sa sadržajem. Učenici koriste savremenu tehnologiju i primjenjuju pravila informatičke pismenosti.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici pišu radove koji su organizacijski i sadržajno primjereni zadatku, svrsi i publici, prikupljajući informacije iz različitih relevantnih izvora i pozivajući se na iste, pokazujući razumijevanje teme i izražavajući vlastiti stav. Upotrebljavaju jasne i smislene rečenice i koriste vokabular u skladu s temom primjenjujući pravila standardnojezičke norme.

Informatička pismenost – učenici koriste multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te ostvarivanju interakcije i saradnje s drugima.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – učenici radeći u timu provode kratke problemske istraživačke projekte izražavajući vlastiti stav i pokazujući razumijevanje teme, uz razvijanje svijesti o ispravnom pristupu izvorima informacija.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici pokazuju razumijevanje teme i iskazuju vlastiti stav realizirajući kratke istraživačke projekte.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.II.1	C.II.2	C.II.3
	Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.	Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila i uz primjenu jezičkog bontona.
	JZK-5.1.1	JZK-5.1.2	JZK-5.1.3
	<p>Raspravlja u razgovoru utemeljenom na saradnji (jedan na jedan, u grupama i onim koje vodi nastavnik) o različitim temama, razvijajući svoje kritičko mišljenje i njegujući kulturu dijaloga.</p> <p>Diskutira o vlastitim idejama i stavovima, jasno i uvjerljivo, povezujući više izvora informacija prezentiranih u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, kvantitativno i usmeno).</p> <p>Podupire stanovišta i ideje drugih sagovornika, inicirajući teme, otvarajući nova pitanja za raspravu i poštujući osnovna ljudska, građanska i demokratska prava.</p> <p>Prezentira rješenja problema, procjenjujući vjerodostojnost i tačnost svakog izvora i bilježeći svako odstupanje od pronađenih podataka.</p>	<p>Procjenjuje kvalitet i vjerodostojnost informacija koje pronalazi u različitim medijima i formatima, razlikujući činjenicu od mišljenja.</p> <p>Diskutira poštujući sva pravila konverzacije.</p> <p>Diskutira na osnovu proučenih tekstova i drugog materijala, razlikujući činjenicu od mišljenja.</p>	<p>Procjenjuje vlastite i stavove drugih upotrebljavajući vjerodostojne dokaze i iznoseći lični stav o određenom pitanju.</p> <p>Koristi retorička sredstva prilagođena razgovoru uz primjenu jezičkog bontona, analizirajući upotrebu riječi, jezičkih izraza i stila i prateći neverbalnu komunikaciju.</p> <p>Piše bilješke na temelju slušanja.</p> <p>Predlaže moguća rješenja, zaključke, korekcije u argumentaciji vlastitih stavova.</p>
	C.II.4	C.II.5	C.II.6
	Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.	Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.
	JZK-5.2.1	JZK-5.2.2	JZK-5.2.3

Izlaže informacije, nalaze i dokaze jasno i sažeto, primjereno slušaocima, svrsi i zadatku.

Prezentira informacije u skladu s govornom ulogom (pripovjedač, izvještavač, sudionik događaja), prateći tok izlaganja (kompoziciju) i poštujući normu standardnog jezika.

Koristi digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente) tokom prezentacije kako bi unaprijedio/la svoje izlaganje.

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje s ciljem zanimljivijeg izlaganja i prezentacije ideja/stavova radi pojačavanja interesa publike.

Govori prilagođavajući se različitim kontekstima, zadacima i komunikacijskim ciljevima, njegujući standardnojezički izraz, poštujući retorička pravila i pravila jezičkog bontona.

KLJUČNI SADRŽAJI

Retorika i retoričke vrste; poštivanje retoričkih i pravila jezičkog bontona; uloga i važnost govora: intonacija, intenzitet, pauza, rečenički tempo, mimika i geste; pričanje, opisivanje, razgovor, diskusija, pitanje – odgovor, argumentacija, prezentacija informacija, preispitivanje informacija pronađenih u različitim medijima, govor prilagođen različitim kontekstima; integracija informacija.

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Koriste se različite strategije s ciljem aktivnog slušanja i uspostavljanja dijaloga. Učestvujući u razgovorima, učenici se pripremaju da diskutuju o temi, pozivajući se na dokaze o toj temi, povezujući diskusiju sa širim kontekstom, donoseći zaključke i usklađujući vlastito mišljenje na osnovu argumenata i dokaza, a sve uz primjenu jezičkog bontona. Tako se učenici potiču da uspješni sagovornici i da njeguju kulturu dijaloga. Govornikovu neverbalnu komunikaciju potrebno je povezati s njegovim verbalnim iskazom, te koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i diskusionu mrežu. Važno je poticati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja, te kroz javne nastupe (predstavnici tima ili grupe) u različitim situacijskim kontekstima i s različitim komunikacijskim ciljevima jačati njihovo samopouzdanje, komunicirati asertivno i izbjegavati nasilnu komunikaciju, primjenjujući vrednote usmenoga govora, retorička i pravila jezičkog bontona.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju s Likovnom i Muzičkom kulturom (slika, crtež, grafika kao poticaj za razgovor, muzička numera kao podloga), Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), te stranim jezicima, Historijom (historijski događaj ili lik kao poticaj), Geografijom (prostorni kontekst), Vjeronaukom ili Kulturom religija i s ostalim oblastima u kojima se može naći sadržaj kao poticaj za razgovor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici govore i slušaju u različitim situacijskim kontekstima i učestvuju u konstruktivnom i kritičkom dijalogu izražavajući pozitivne stavove i prezentirajući vještinu efikasne komunikacije, uz uvažavanje različitih mišljenja i stavova. Pritom se postepeno razvija elokventnost kroz bogaćenje rječnika, vježbama usmenog izražavanja i jačanjem samopouzdanja prilikom usmenoga govora.

Društveno-gradanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštivanjem općeprihvaćenih društvenih pravila i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima i drugačijima, čime se jača učenička socijalna inteligencija.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te kao podlogu za vježbu usmenog izražavanja.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti uz shvatanje važnosti pravila jezičkog bontona.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih komunikacijskih strategija i retoričkih pravila u usmenom izražavanju učenici prezentiraju ideje, povezuju ih i otvaraju mogućnost za nove diskusije i ideje obogaćujući svoj rječnik i razvijajući elokventnost.

- Srednje
- III

Godine učenja i podučavanja predmeta: 12

A Čitanje

[A.III.1](#)

[A.III.2](#)

[A.III.3](#)

[A.III.4](#)

[A.III.5](#)

[A.III.6](#)

[A.III.7](#)

[A.III.8](#)

[A.III.9](#)

B Pisanje

[B.III.1](#)

[B.III.2](#)

[B.III.3](#)

[B.III.4](#)

[B.III.5](#)

[B.III.6](#)

[B.III.7](#)

[B.III.8](#)

[B.III.9](#)

[B.III.10](#)

C Usmeno izražavanje i slušanje

[C.III.1](#)

[C.III.2](#)

[C.III.3](#)

[C.III.4](#)

[C.III.5](#)

[C.III.6](#)

A Čitanje

A.III.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

A.III.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

A.III.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Analizira književne i/ili informativne tekstove, pozivajući se na dijelove teksta kao jasan i konkretan dokaz radi donošenja logičkih zaključaka.

Procjenjuje efekte autorskih izbora u tekstu o načinu povezivanja elemenata priče, pjesme, drame, romana ili druge vrste teksta.

Prosuduje na osnovu vlastitih i zaključaka drugih, uvažavajući drugačija mišljenja.

Utvrđuje temu i ideje teksta, analizirajući ključne ideje u razradu s ciljem davanja osvrtu na sadržaj teksta.

Utvrđuje univerzalne teme u književnim tekstovima različitih kulturno-historijskih razdoblja.

Analizira odabir autora teksta i načine povezivanja likova s radnjom, jasno određujući karakterizaciju likova i povezujući je sa književnim pravicima (razlikuje tipske ličnosti i karaktere).

Argumentirano vrednuje tekst, iznoseći stavove na osnovu vlastitog čitalačkog iskustva.

Utvrđuje osnovno i preneseno značenje riječi u tekstu, analizirajući izbor i upotrebu određenih riječi i izraza i njihov utjecaj na sadržaj teksta.

Utvrđuje na koji način kontekst i različite tačke gledišta utječu na strukturu, sadržaj i način pisanja teksta.

Upotrebljava novonaučene riječi iz različitih naučnih, umjetničkih i stručnih oblasti u različitim kontekstima.

Analizira ulogu stilskih jezičkih sredstava u tekstu.

A.III.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

A.III.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

A.III.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Primjenjuje prethodna književnoteorijska znanja, prepoznajući kako struktura i forma doprinose značenju teksta.

Analizira strukturu teksta, procjenjujući efekte stvaralačkih umjetničkih postupaka i rješenja kod različitih autora.

Procjenjuje kako autorovi izbori načina strukturiranja dijelova teksta utječu na ukupnost strukture, značenja i estetskog utiska.

Koristi ideje, sadržaje i saznanja predstavljena u različitim književnim i/ili informativnim tekstovima, procjenjujući ih i iznoseći vlastite stavove.

Upoređuje tekstove iz različitih književnohistorijskih epoha koji imaju istu ili sličnu temu, analizirajući načineoblikovanja tekstova i primjenjujući znanja o intertekstualnosti i metatekstualnosti.

Procjenjuje različite vrste tekstova koje je samostalno birao, prosuđujući ih nepristrasno i bez predrasuda, upoređujući tekstove sa istom ili sličnom temom.

Upoređuje predstavljanje iste teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu).

Tumači različite vrste tekstova koje je samostalno birao, prosuđujući ih nepristrasno i bez predrasuda, upoređujući tekstove sa istom ili sličnom temom.

Upoređuje predstavljanje iste teme u različitim tekstovima (npr. umjetnički pravac prikazan u književnosti i muzici / slikarstvu).

A.III.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.III.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.III.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitih autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Preispituje kako izbor riječi utječe na značenje teksta, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi i njihovu funkciju u tekstu.

Tumači stilske figure u tekstu, analizirajući njihovu ulogu.

Razvrstava riječi i izraze iz određenih naučnih ili umjetničkih oblasti, uočavajući specifične razlike jezičkog izraza u različitim domenima upotrebe.

Koristi naovonaučene riječi u različitim kontekstima, razvijajući nezavisnost u sticanju vokabulara.

Analizira kako se različite obrade i tumačenja priče, drame, romana ili pjesme odnose prema polaznom tekstu.

Analizira temu ili ključne elemente u različitim medijima uključujući i ono što je naglašeno ili izostavljeno u svakoj od obrada.

Prosuduje različitost stilova i jezičkih izraza u različitim domenima upotrebe koji u fokus stavljaju istu ili sličnu temu.

Istražuje tvrdnje u tekstu, iznoseći vlastiti stav o prezentiranim činjenicama.

Diskutira, nepristrasno i bez predrasuda, o različitim književnim i/ili informativnim tekstovima koje je samostalno birao.

Analizira teme i osobine pisanih dokumenata od historijske važnosti.

Poređi pristup autora i karakteristike teksta s djelima iz drugih književnih epoha s ciljem donošenja vlastitih zaključaka.

Uppoređuje tekstove s istom ili sličnom temom, prepoznajući književni period u kojem je djelo pisano na osnovu književnih osobina teksta.

Diskutira o tekstu bez spolnih, rasnih, etničkih, vjerskih i drugih predrasuda.

KLJUČNI SADRŽAJI

Realizam; književne i naučne teorije i pravci (pozitivizam, biološke teorije, sciijentizam...); specifičnosti evropskog realizma i realizma u južnoslavenskim književnostima; naturalizam; polifonijski roman; bošnjačka preporodna književnost; moderna i razaranje realističke poetike; parnas, simbolizam, estetizam, larpurlartizam; dekadencija, simbolizam, individualizam, esteticizam, secesija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4.. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Čitanjem književnih ili informativnih tekstova učenici upoznaju, doživljavaju i tumače pročitana djela te iskazuju vlastito mišljenje o tekstu, prepoznaju i razumiju njegovu književnu ili obavijesnu vrijednost, argumentirajući vlastite stavove dijelovima teksta. Potrebno je učenike poticati na razgovor o vlastitim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju književnoteorijskih pojmova i književnohistorijskih činjenica te vlastitog doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakoga pojedinačnog mišljenja. Učenike treba upućivati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu uvijek potkrepljuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima podstaknutim tekstom treba stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost i tako omogućiti intenzivan doživljaj i razumijevanje teksta situirajući ga u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire. Učenike treba uvesti u suštinu ideja teksta pri tretiranju sadržajnih okosnica djela, a likove posmatrati u međudnosima, analizirajući njihov doprinos razvojradnje. Potrebno je poticati ih na razumijevanje korištenih riječi u tekstu te njihovu pravilnu upotrebu. Sve navedeno, po mogućnosti, treba potkrepljivati vizuelnim prikazima (npr. plakati, multimedijalna prezentacija, snimak pozorišne predstave ili ekranizacija književnog teksta i sl.), grafičkim organizatorima,

sintetizirajući sadržaj pročitanog teksta. Također je vrlo važno organizirati posjete muzejima, galerijama i drugim institucijama kulture.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji s Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost), sa stranim jezicima, Demokratijom i građanskim obrazovanjem, Sociologijom, Filozofijom i egzaktnim naukama u skladu sa sadržajem. Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, uz čitanje i razumijevanje shema, mapa, grafikona, tabela, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici samostalno čitaju i analiziraju književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospješuje razvoj čitalačkih navika i afirmira kulturu čitanja, ukazuje na važnost interpretativnog čitanja, te osnažuje povezanost autora, čitaoca i teksta. Samostalno čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti, pospješuje razvoj individualnih znanja i kompetencija, te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Analiziraju i kritički ocjenjuju komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti –učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni ili rad u timu). Potrebno je poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja. Posebno treba potencirati savremene metode učenja koje afirmiraju informatičku pismenost i podrazumijevaju korištenje digitalnih medija i drugih platformi. U tom smislu je grupni rad ili rad u timu dobar način za nadogradnju vlastitih vještina kao i za izgradnju osjećaja za timski doprinos i pospješivanje učinkovitosti unutar grupe ili tima. Učenika treba upućivati da uspješno upravlja svojim učenjem te osnaživati sposobnosti ustrajavanja u učenju, koncentriranja u dužim vremenskim razdobljima i kritičkog razmišljanja o svrsi i ciljevima učenja.

Društveno-građanska kompetencija –potrebno je poticati učenike na razumijevanje nacionalnog, kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti. Učenike treba usmjeravati na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene društvene norme i pravila ponašanja. Vještine komuniciranja uključuju želju za kritičkim i konstruktivnim dijalogom i zainteresiranost za interakciju s drugima, što podrazumijeva svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način.

Informatička pismenost – potrebno je poticati učenike na inovativnost i korištenje multimedija za traženje, pronalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti. Važan je kritički i misaoni stav prema raspoloživim informacijama te odgovorno korištenje interaktivnih medija.

Kulturna svijest – iskazuje poštovanje prema vlastitoj i drugim kulturama, iskazujući interes za sadržaje i participaciju u aktivnostima koje afirmiraju kulturološke vrijednosti, koristeći vlastita znanja i vještine. Procjenjuje etičku, estetsku i idejnu razinu književnog teksta.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici efikasno koriste informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema i povezivanju ideja.

B
Pisanje

B.III.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

B.III.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta, kritički promišljajući i zaključujući.

B.III.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

JZK-4.1.1

Argumentirano piše o poznatoj temi, iznoseći precizne i tačne tvrdnje, navodeći dokaze i koristeći riječi i izraze koji su primjereni takvoj vrsti teksta i organizirajući sadržaj.

Piše pripovjedne forme bazirane na stvarnim ili izmišljenim događajima, koristeći različite pripovjedne tehnike da bi privukao pažnju čitaoca.

Koristi odgovarajuće stručne izraze i stilske figure u svom tekstu, povezujući dijelove teksta i stvarajući jedinstvenu cjelinu. B.1.1.4. Pridržava se formalnog stila i objektivnog tona baveći se normama i pravilima discipline o kojoj piše.

JZK-4.1.2

Piše informativne tekstove u kojima objašnjava i pravilno prenosi složene ideje, pojmove i informacije o različitim temama primjenjujući odgovarajući stil.

Koristi odgovarajuće izraze i povezuje dijelove stvarajući jedinstvenu cjelinu, vodeći računa o sintaksičkim vrijednostima iskaza.

Piše tekstove na zadatu ili slobodnu temu postižući potpunu kompoziciju djela i povezanost teksta, primjenjujući pravopisnu, gramatičku i stilsku normu.

Uređuje tekst predstavljajući podatke u vidu grafikona i tabela te koristeći multimedije u svrhu pomoći pri razumijevanju.

Razvija temu uz pomoć dobro odabranih relevantnih činjenica, konkretnih detalja, citata ili drugih informacija i primjera, kreirajući odgovarajuće zaključke.

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja, primjenjujući odgovarajuću tehniku (npr. naraciju, deskripciju, dijalog, retrospekciju i sl.).

Piše raznorodne pripovjedne tekstove (npr. esej, putopis, rasprava...), iznoseći problemske situacije i nudeći rješenja.

Precizno koristi riječi i izraze, tragajući za „pravom riječju“ i primjenjujući pravopisna, gramatička i stilska pravila.

Dizajnira snažnu kompozicionu cjelinu, vodeći računa o povezanosti dijelova teksta.

B.III.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

B.III.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

B.III.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

JZK-4.2.1

Piše jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

Stvara precizne, jasne i smislene rečenice, koristeći vokabular iz oblasti najprimjerenije za izražavanje složenosti teme.

JZK-4.2.2

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem primjene novog pristupa fokusirajući se na najznačajnije elemente za određenu svrhu i publiku.

JZK-4.2.3

Koristi savremenu tehnologiju za pisanje i objavljivanje svog teksta te interakciju s drugima.

Koristi savremenu tehnologiju za objavljivanje književnih i neknjiževnih tekstova ili saradnju s drugima.

B.III.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Piše gramatički i pravopisno ispravne tekstove.

Primjenjuje fonetsko-fonološka, morfološka i sintaksička pravila standardnog jezika pri pisanju.

Tumači sintaksička pravila standardnog jezika.

Organizuje rečenice različite dužine u smislene odlomke i veće smislene cjeline, vodeći računa o sintaksičkoj strukturi rečenice.

B.III.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Primjenjuje ortografska i gramatička pravila u svim oblicima upotrebe jezika.

B.III.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Provodi različite kraće projekte za rješavanje problema na osnovu zadatih ili postavljenih pitanja.

Prikuplja informacije iz različitih relevantnih izvora, koje efikasno koristi izbjegavajući plagiranje i pretjerano oslanjanje na postojeći tekst.

Izražava vlastiti stav o temi / tezi, pozivajući se na relevantne izvore i informacije iz književnih i/ili informativnih tekstova.

B.III.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Piše različite vrste tekstova standardnim jezikom odgovarajući na postavljene zadatke, čemu prethodi istraživački rad.

Piše različite vrste tekstova koristeći dijalog, monolog, deskripciju, retrospekciju i sl.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjena pravopisne, leksičke i gramatičke norme standardnog jezika; sintaksički nivo jezičke analize i njegove jedinice (sintaksema, sintagma, rečenica, diskurs, sintagmatska analiza, sintaksička analiza...); procesi standardizacije u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku; tipovi vezanog teksta.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Učenici pišu tekstove različitog sadržaja (esej, raspravu) primjenjujući odgovarajuću tehniku (naraciju, deskripciju, dijalog, retrospekciju), iznoseći precizne i tačne problemske situacije u kojima kompariraju, polemiziraju i samostalno pišu o aktualnoj temi, citirajući tuđe tekstove, navodeći argumente za vlastite stavove i koristeći stručne izraze i stilska sredstva u tekstu. Obogaćuju vokabular, pišu precizne, jasne i smislene rečenice poštujući sintaksička, stilska i druga pravila standardnojezičke norme.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici prilikom pisanja koriste već stečena znanja i sadržaje iz drugih predmeta i disciplina. To mogu biti sadržaji iz Likovne i/ili Muzičke kulture (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), Historije i Geografije (historijski i geografski kontekst, historijska ličnost), Psihologije (psihološka analiza), Sociologije, Demokratije i građanskog obrazovanja, stranih jezika, Vjeronauke, sporta i egzaktnih nauka u skladu sa sadržajem. Učenici koriste savremenu tehnologiju i primjenjuju pravila informatičke pismenosti.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici pišu radove, organizacijski, sadržajno i stilski primjerene zadatku, svrsi i publici. Prikupljaju informacije iz različitih relevantnih izvora izbjegavajući plagiranje i pozivajući se na iste, te izražavaju vlastiti stav o temi. Jasno i precizno kanaliziraju svoje misli, stavove i ideje koristeći primjeren vokabular i primjenjujući pravila standardnojezičke norme.

Učiti kako učiti – učenici revidiraju tekst u skladu sa standardnojezičkom normom, radeći pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje, iskustva i učeći na vlastitim i greškama drugih.

Informatička pismenost – učenici koriste multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te ostvarivanju interakcije i saradnje s drugima.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – učenici provode različite kraće projekte za rješavanje problema na osnovu zadatih ili postavljenih pitanja iskazujući vlastiti stav o temi i pozivajući se na relevantne izvore i informacije.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici izražavaju vlastite stavove o temi na osnovu relevantnih izvora i informacija realizirajući problemske projekte.

C Usmeno izražavanje i slušanje	C.III.1 Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.	C.III.2 Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.	C.III.3 Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.
	JZK-5.1.1 Raspravlja u nizu razgovora utemeljenih na saradnji (jedan na jedan, u grupama i onim koje vodi nastavnik) o različitim temama, razvijajući svoje kritičko mišljenje i primjenjujući kulturu dijaloga. Diskutira, oslanjajući se na pročitano i pozivajući se na dokaze i argumente, povezujući više izvora informacija prezentiranih u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, kvantitativno i usmeno). Inicira novu temu participirajući u grupi, otvarajući nova pitanja za raspravu i poštujući osnovna ljudska, građanska i demokratska prava. Prezentira rješenja problema, procjenjujući vjerodostojnost i tačnost svakog izvora i bilježeći svako odstupanje od pronađenih podataka.	JZK-5.1.2 Prosuduje vjerodostojnost i kvalitet informacija iz različitih medija i formata. Diskutira na osnovu proučenih tekstova i drugog materijala, razlikujući činjenicu od mišljenja i poštujući sva pravila konverzacije.	JZK-5.1.3 Procjenjuje govornikov stav, poredeći ga s vlastitim, njegujući argumente i dokaze u izlaganju i razlikujući prezentirane informacije prema relevantnosti i tačnosti. Ocjenjuje stav, premise, povezanost predodžbi, izbor riječi, naglašene cjeline i ton koji govornik koristi. Koristi retorička sredstva prilagođena razgovoru uz primjenu jezičkog bontona. Predočava vlastiti stav, prezentirajući vjerodostojne dokaze za svoje ideje i zaključke, nudeći moguća rješenja ili korekcije.
	C.III.4 Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.	C.III.5 Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.	C.III.6 Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.
	JZK-5.2.1	JZK-5.2.2	JZK-5.2.3

Prezentira informacije u skladu s prilikom i slušaocima, uz argumente i dokaze, razmatrajući i drugačija mišljenja.

Izlaže prilagođavajući se prilici i publici, u skladu sa govornom ulogom, pazeći na stil, način i tok izlaganja, poštujući normu standardnog jezika.

Koristi digitalne medije (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizuelne i interaktivne elemente) tokom prezentacije kako bi unaprijedio/la svoje izlaganje.

Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje s ciljem zanimljivijeg izlaganja i prezentacije ideja/stavova radi pojačavanja interesa publike.

Govori prilagođavajući se različitim kontekstima, zadacima i komunikacijskim ciljevima, njegujući standardnojezički izraz, poštujući retorička pravila i pravila jezičkog bontona.

KLJUČNI SADRŽAJI

Usmeno predavanje i glavne faze oblikovanja usmenog predavanja: određivanje teme, skupljanje građe o temi, izrada nacрта, predavanje; javni govor; priprema javnog govora; pisana podloga javnog govora (bilješke, navodi i podaci); tumačenje i raspravljavanje; stručno izlaganje, stručni članak, stručni referat i dopis, rasprava / debata.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Koriste se različite strategije s ciljem aktivnog slušanja, uspostavljanja dijaloga, te pripreme za javni govor. Učestvujući u razgovorima, učenici se pripremaju da samostalno osmisle usmeno predavanje, javni govor, da diskutuju o temi, pozivajući se na dokaze o toj temi, povezujući diskusiju sa širim kontekstom, donoseći zaključke i usklađujući vlastito mišljenje na osnovu argumenata i dokaza, a sve uz primjenu jezičkog bontona. Tako se učenici potiču da budu uspješni govornici u samostalno pripremljenom govoru, uspješni sagovornici, te da njeguju kulturu dijaloga. Govornikovu neverbalnu komunikaciju potrebno je povezati s njegovim verbalnim iskazom, te koristiti različite strategije za poticanje aktivnog učenja, naročito debate i rasprave. Važno je poticati učenike da kritički procjenjuju, provjeravajući kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost pripremljenih izlaganja, te kroz javne nastupe (predstavnicima tima ili grupe) u različitim situacijskim kontekstima i s različitim komunikacijskim ciljevima jačati njihovo samopouzdanje, komunicirati asertivno i izbjegavati nasilnu komunikaciju, primjenjujući vrednote usmenoga govora, retorička i pravila jezičkog bontona.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju s drugim predmetima i disciplinama, naročito sa Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), stranim jezicima, Filozofijom, Psihologijom, Građanskim obrazovanjem, Historijom, Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), Vjeronaukom ili Kulturom religija i s ostalim oblastima u kojima se može naći sadržaj kao poticaj za razgovor.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici govore i slušaju u različitim situacijskim kontekstima i učestvuju u konstruktivnom i kritičkom dijalogu izražavajući pozitivne stavove i prezentirajući vještinu efikasne komunikacije, uz uvažavanje različitih mišljenja i stavova. Pritom se razvija elokventnost kroz bogaćenje rječnika, vježbama usmenog izražavanja i jačanjem samopouzdanja prilikom usmenoga govora.

Društveno-građanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštivanjem općeprihvaćenih društvenih pravila i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima i drugačijima, čime se jača učenička socijalna inteligencija.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te kao podlogu za vježbu usmenog izražavanja.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti uz shvatanje važnosti pravila jezičkog bontona.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih komunikacijskih strategija i retoričkih pravila u usmenom izražavanju učenici prezentiraju ideje, povezuju ih i otvaraju mogućnost za nove diskusije i ideje obogaćujući svoj rječnik i razvijajući elokventnost.

- Srednje
- IV

Godine učenja i podučavanja predmeta: 13

A Čitanje

[A.IV.1](#)
[A.IV.2](#)
[A.IV.3](#)
[A.IV.4](#)
[A.IV.5](#)
[A.IV.6](#)
[A.IV.7](#)
[A.IV.8](#)
[A.IV.9](#)

B Pisanje

[B.IV.1](#)
[B.IV.2](#)
[B.IV.3](#)
[B.IV.4](#)
[B.IV.5](#)
[B.IV.6](#)
[B.IV.7](#)
[B.IV.8](#)
[B.IV.9](#)
[B.IV.10](#)

C Usmeno izražavanje i slušanje

[C.IV.1](#)
[C.IV.2](#)
[C.IV.3](#)
[C.IV.4](#)
[C.IV.5](#)
[C.IV.6](#)

A Čitanje

A.IV.1

Čita književne i/ili informativne tekstove citirajući i prosuđujući njihove dijelove u svrhu argumentiranja vlastitih stavova / zaključaka.

[JZK-1.1.1](#) [JZK-2.1.1](#)

A.IV.2

Objašnjava ključne teme i ideje teksta, analizira ih, analizira likove, događaje i njihove međuodnose u tekstu.

[JZK-1.1.2](#) [JZK-1.1.3](#) [JZK-2.1.2](#)

A.IV.3

Tumači način upotrebe riječi i ustaljenih izraza u tekstu, određujući njihovu semantiku i razlikuje kako izbor riječi doprinosi značenju cjeline.

[JZK-1.2.1](#) [JZK-2.2.1](#)

Analizira književni i/ili informativni tekst, citirajući i analizirajući navode teksta radi donošenja logičkih zaključaka i argumentiranja vlastitih stavova.

Procjenjuje efekte izbora autora u tekstu o načinu razvoja i povezivanja elemenata priče, drame ili druge vrste teksta (npr. mjesto odvijanja priče, red radnji, način uvođenja i razvoja likova) s ciljem argumentiranja vlastitih stavova.

Utvrđuje temu i/ili ideje u tekstu, niz događaja, likove/pojedince, analizirajući ključne ideje u razradi s ciljem davanja osvrta na sadržaj teksta.

Analizira razvoj tema, ideja, događaja, likova, njihovu interakciju utvrđujući univerzalne teme u književnim tekstovima različitih kulturno-historijskih razdoblja.

Procjenjuje utjecaj likova/pojedinaca i njihove interakcije na događaje i idejnu strukturu teksta, argumentirano iznoseći stavove na osnovu vlastitog čitalačkog iskustva.

Utvrđuje osnovno i preneseno značenje riječi i fraza korištenih u tekstu.

Analizira stilska sredstva, značenjske odnose među riječima i

rečenicama s ciljem procjenjivanja autorovog teksta.

Preispituje utjecaj izbora određenih riječi, uključujući i višeznačne, kao i autorsku upotrebu ključnih pojmova i njihov utjecaj na semantiku i ton cjeline.

A.IV.4

Analizira strukturu različitih tekstova i većih dijelova teksta (npr. odlomak, poglavlje, strofa i sl.) i utvrđuje kako se odnose jedni prema drugima ili prema cjelini.

[JZK-1.2.2](#) [JZK-2.2.2](#)

A.IV.5

Upoređuje načine oblikovanja sadržaja i stilove različitih književnih i/ili informativnih tekstova i procjenjuje ih s vlastite tačke gledišta.

[JZK-1.2.3](#) [JZK-2.2.3](#)

A.IV.6

Tumači značenje nepoznatih, manje poznatih i višeznačnih riječi i izraza u kontekstu u kojem se pojavljuju koristeći referentni materijal.

[JZK-1.3.1](#) [JZK-2.3.1](#)

Prosuduje kako način autorovog izbora strukturiranja određenih dijelova teksta (npr. izbor mjesta početka ili završetka priče, davanje komičnog ili tragičnog rješenja) doprinose strukturi, značenju i estetskom utisku, vrednujući efekte njegovog izbora.

Objedinjuje slučajeve u kojima prevladavajuće gledište zahtijeva razlikovanje neposredno rečenog u tekstu od onoga na šta se stvarno mislilo (npr. satira, sarkazam, ironija ili nedorečenost).

Preispituje autorove stavove, način strukturiranja teksta, značenje i estetski utisak.

Procjenjuje efikasnost autorove strukture prezentacije ili argumenta, kao i jasnoću, uvjerljivost i zanimljivost argumenata.

Prosuduje mišljenje ili namjeru autora u tekstu koristeći efektna retorička sredstva, analizirajući način na koji stil i sadržaj doprinose snazi, uvjerljivosti i ljepoti teksta.

Procjenjuje književne i /ili informativne tekstove, primjenjujući znanja o intertekstualnosti i metatekstualnosti.

Analizira tekstove iz različitih književnohistorijskih epoha koji imaju istu ili sličnu temu, upoređujući načine oblikovanja tekstova i kulturne identitete drugih država.

Rangira nepristrasno i bez predrasuda različite književne i informativne tekstove, upoređujući sadržaje, ideje i saznanja.

Utvrđuje značenje nepoznatih ili višeznačnih riječi i izraza na temelju sadržaja za čitanje i učenje na kraju srednjoškolskog obrazovanja, birajući između više strategija.

Koristi kontekst (npr. sveukupno značenje rečenice, pasusa ili teksta; položaj ili ulogu riječi u rečenici) kao ključ za otkrivanje značenja riječi ili izraza.

Identifikuje radi pravilne upotrebe uzroke promjena riječi koji upućuju na različita značenja ili vrste riječi (npr. pojmiti, pojam, pojmljiv).

Provjerava printane, digitalne, opće i specijalizirane referentne materijale (npr. rječnike, leksikone, tezaure) radi određivanja odgovora riječi ili utvrđivanja značenja, vrste riječi, porijekla ili standardne upotrebe.

Potvrđuje preliminarno utvrđeno značenje riječi ili fraze (npr. provjerom pretpostavljenog značenja u kontekstu ili rječniku).

A.IV.7

Koristi niz riječi i izraza iz određenih oblasti, razlikujući osnovna i prenesena značenja riječi.

[JZK-1.3.2](#) [JZK-1.3.3](#) [JZK-2.3.2](#)

A.IV.8

Procjenjuje i spaja sadržaj predstavljen u različitim medijima i formatima (npr. vizuelno, audiovizuelno, grafički...).

[JZK-1.4.1](#) [JZK-2.4.1](#)

A.IV.9

Dovodi u vezu tekstove sličnih tema i upoređuje pristupe različitim autora.

[JZK-1.4.3](#) [JZK-2.4.3](#)

Procjenjuje figurativni jezik, odnos između riječi i različitih značenjskih nijansi.

Tumači stilske figure (npr. hiperbola, paradoks) u kontekstu, analizirajući njihovu ulogu u tekstu.

Izdvaja riječi i izraze iz općeg akademskog i specijaliziranog konteksta u čitanju, pisanju, usmenom izražavanju i slušanju.

Kreira jezičke sadržaje, pokazujući neovisnost u bogaćenju rječnika.

Analizira višestruka tumačenja priče, drame ili pjesme (npr. snimljenog izvođenja pozorišnog komada ili njegovog izvođenja uživo ili snimljenog romana ili pjesme), procjenjujući kako svaka verzija tumači polazni tekst (uključuje bar jedan komad koji je napisao domaći, evropski i svjetski autor).

Uočava konkretne tvrdnje u tekstu, iznoseći svoj stav o njima i potvrđujući ih dokazima.

Prosuduje različitost stilova i jezičkih izraza u različitim domenama upotrebe koji u fokus stavljaju istu ili sličnu temu.

Analizira temeljna književna djela 18, 19, 20. i 21. stoljeća, uzimajući u obzir društveno-historijski kontekst i korelaciju s drugim naučnim i umjetničkim disciplinama.

Procjenjuje način na koji tekstovi iz istog perioda obrađuju slične teme, poredeći ih sa djelima iz drugih umjetničkih epoha, faza ili perioda.

Raspravlja o pisanim tekstovima od historijske i književne važnosti za BiH od prvih zapisa do danas, analizirajući teme, namjene i osobine dokumenata.

Kreira stavove o izvorima inspiracije i transformacije polaznog materijala u konkretno djelo argumentirajući vlastite stavove o tekstu bez spolnih, rasnih, etničkih, vjerskih i drugih predrasuda.

KLJUČNI SADRŽAJI

Modernizam, avangarda – modernistički pokreti i socijalna književnost; stilski pluralizam – avangarda, ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, konstruktivizam, socijalni realizam, egzistencijalizam, imanentna kritika, antidrama, epsko pozorište, trivijalna književnost; specifičnosti avangarde i stilskih formacija i književnih pokreta u periodu između dva svjetska rata, druga moderna (1952–1968); karakteristike poetike; savremena svjetska književnost; savremena književnost u BiH i regionu; začeci moderne književne kritike i esejistike u BiH; savremene književne teorije; postmodernizam i poetika postmodernizma; filozofija apsurdna, egzistencijalizam, magijski realizam, proza u trapericama, fantastična proza, novi historizam, pjesništvo egzistencijalizma, intelektualnost, intertekstualnost, metatekstualnost, intermedijalnost; novohistorijski roman; poližanrovski roman; strukturalizam, poststrukturalizam, dekonstrukcija, feminizam.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Čitanjem književnih ili informativnih tekstova učenici upoznaju, doživljavaju i tumače pročitana djela te razvijaju sklonost ka iskazivanju vlastitog mišljenja o tekstu, prepoznaju i razumiju njegovu književnu ili obavijesnu vrijednost, argumentirajući vlastite stavove dijelovima teksta. Potrebno je poticati učenike na razgovor o vlastitim predodžbama o tekstu, kakve su sami oblikovali na temelju književnoteorijskih pojmova, književnohistorijskih činjenica, savremenih

književnih teorija te vlastitog doživljaja i razumijevanja, ističući pritom važnost svakoga pojedinačnog mišljenja. Učenike treba upućivati da svoje utiske, stavove i prosudbe o pročitanoj tekstu uvijek potkrepljuju činjenicama iz samog teksta i tako ih osposobljavati za samostalan iskaz, istraživačku djelatnost (npr. maturski rad) i zauzimanje kritičkih stavova. Problemskim pitanjima podstaknutim tekstem treba stimulirati učeničku radoznalost i istraživačku djelatnost i tako omogućiti intenzivan doživljaj i razumijevanje teksta situirajući ga u vremenske, prostorne i društveno-historijske okvire. Učenike treba uvesti u suštinu ideja teksta pri tretiranju sadržajnih okosnica djela, a likove posmatrati u međuodnosima, analizirajući njihov doprinos razvoju radnje. Potrebno je podsticati učenike na razumijevanje korištenih riječi u tekstu te njihovu pravilnu upotrebu. Sve navedeno, po mogućnosti, potrebno je potkrepljivati vizuelnim prikazima (npr. plakati, multimedijalna prezentacija i sl.), grafičkim organizatorima, sintetizirajući sadržaj pročitanoj tekstu. Također je vrlo važno organizirati posjete muzejima, galerijama i drugim institucijama kulture.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Književni i granični književni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), Historijom i Geografijom (historijski i geografski kontekst; historijska ličnost), sa stranim jezicima, Filozofijom, Sociologijom, Demokratijom i Građanskim obrazovanjem i egzaktnim naukama u skladu sa sadržajem. Informativni tekstovi mogu se ostvarivati u korelaciji sa svim predmetima, čitajući i razumijevajući sheme, mape, grafikone, tabele, ali i za argumentaciju zaključaka donesenih na temelju teksta.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici samostalno čitaju i analiziraju književne i informativne tekstove. Čitanje kraćih cjelovitih tekstova na času pospešuje razvoj čitalačkih navika i kulture čitanja, osnažuje povezanost autora, čitaoca i teksta. Samostalno čitanje tekstova (lektira i sl.) omogućava razvoj kulturne pismenosti te otvara nove perspektive za refleksiju o svijetu, sebi i drugima. Analiziraju i kritički ocjenjuju komunikaciju u različitim oblicima.

Učiti kako učiti – učenici mogu raditi pojedinačno i s drugima (rad u paru, grupni rad ili rad u timu). Potrebno je poticati učenike da uče istraživanjem i otkrivanjem, primjenjujući ranije stečena znanja i iskustva učenja, te da izrađuju plan za učenje radi upravljanja vremenom. Posebno treba potencirati savremene metode učenja koje afirmiraju informatičku pismenost i podrazumijevaju korištenje digitalnih medija i drugih platformi. Učenika treba upućivati da uspješno upravlja svojim učenjem te osnaživati sposobnosti ustrajavanja u učenju, koncentriranja u dužim vremenskim razdobljima i kritičkog razmišljanja o svrsi i ciljevima učenja.

Društveno-gradanska kompetencija – potrebno je poticati učenike na razumijevanje nacionalnog, kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih, te čitajući književne / informativne tekstove nastaviti produbljivanje tog razumijevanja. Treba usmjeravati učenike na konstruktivno komuniciranje, pri čemu trebaju pokazati poznavanje općeprihvaćene društvene norme i pravila ponašanja. Vještine komuniciranja uključuju želju za kritičkim i konstruktivnim dijalogom i zainteresiranost za interakciju s drugima, što podrazumijeva svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način.

Informatička pismenost – treba poticati učenike na inovativnost i korištenje multimedija za traženje, pronalaženje, prikaz i upoređivanje informacija s ciljem podrške kritičkom načinu razmišljanja i kreativnosti. Važan je kritički i misaoni stav prema raspoloživim informacijama te odgovorno korištenje interaktivnih medija.

Kulturna svijest – iskazuje poštovanje prema vlastitoj i drugim kulturama, iskazujući interes za sadržaje i participaciju u aktivnostima koje afirmiraju kulturološke vrijednosti, koristeći vlastita znanja i vještine. Procjenjuje etičku, estetsku i idejnu razinu književnog teksta.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici efikasno koriste informacije, znanja i činjenice pri rješavanju problema i povezivanju ideja.

B
Pisanje

B.IV.1

Analizira teme književnih i informativnih tekstova; piše argumente u korist navedenih tvrdnji pozivajući se na sadržaj teksta.

[JZK-4.1.1](#)

B.IV.2

Piše informativne tekstove poštujući organizacionu strukturu teksta, kritički promišljajući i zaključujući.

[JZK-4.1.2](#)

B.IV.3

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja koristeći odgovarajuću tehniku, dobar odabir detalja i dobro strukturiran redoslijed događaja.

[POO-4.1.3](#)

U pisanom obliku analizira tekstove ili teme potkrepljujući ih tvrdnjama, validnim objašnjenjima i relevantnim dokazima.

Formulira hipotezu razrađujući tvrdnje i razlikujući ih međusobno kroz strukturu sa logičnim slijedom tvrdnji, protutvrdnji, razloga i dokaza.

Organizira riječi, izraze i rečenice u smisleno povezan tekst pojašnjavajući odnose između tvrdnji, dokaza i njihovih međusobnih odnosa.

U organizaciji teksta primjenjuje odgovarajući stil u skladu sa sadržajem teksta.

Piše zaključak na osnovu iznesenih argumenata, iscrpno argumentirajući stavove i ističući njihove vrijednosti.

Piše informativne tekstove s jasno i precizno razmotrenim i prenesenim idejama, pojmovima i informacijama kroz odgovarajuću organizaciju i analizu sadržaja.

Koristi odgovarajuće jezičke jedinice i njihove međusobne odnose radi povezivanja dijelova teksta u cjelinu objašnjavajući i dovodeći u vezu složene pojmove i predodžbe.

Koristi jasne rečenice, vokabular i stilska sredstva primjerene datoj oblasti kako bi se odgovorilo složenosti teme, primjenjujući pravopisnu, gramatičku i stilsku normu.

Predstavlja temu uz organizaciju složenih pojmova, percepciju i informacije vodeći računa o progresivnosti ideja i jedinstvenosti teksta i uključujući upotrebu multimedijalnih sredstava s ciljem potpunijeg razumijevanja.

Razrađuje temu uz pomoć dobro odabranih relevantnih činjenica, konkretnih detalja, citata ili drugih informacija, kreirajući odgovarajuće zaključke, te prilagođavajući je publici.

Piše pripovjedne tekstove na osnovu iskustva ili zamišljanja, primjenjujući odgovarajuću tehniku i strukturirajući redoslijed izlaganja.

Koristi različite pripovjedačke tehnike (naraciju, deskripciju, dijalog, retrospekciju i sl.) i zaplete u cilju razvoja i usmjeravanja događaja, doživljaja i likova, te strukturiranja smislene cjeline i stvaranja različitih osjećanja.

Precizno koristi riječi i izraze navodeći pojedinosti kojima se izražavaju doživljaji u svrhu prenošenja žive slike doživljaja, događaja, mjesta radnje i likova.

U potpunosti primjenjuje usvojena pravopisna, gramatička i stilska pravila pri pisanju.

Daje zaključak iz predloženog događaja, doživljaja ili opisa koji proizlazi iz uočenih i riješenih elemenata tokom pripovijedanja.

B.IV.4

Piše radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

[JZK-4.2.1](#)

Kreira jasne i smislene radove u kojima su sadržaj, organizacija i stil primjereni zadatku, svrsi i publici.

Konstruira precizne, jasne i smislene rečenice, koristeći vokabular iz oblasti najprimjerenije za izražavanje složenosti teme.

B.IV.5

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem novog pristupa.

[JZK-4.2.2](#)

Rediguje svoj pisani rad revizijom, ponovnim pisanjem ili pokušajem primjene novog pristupa fokusirajući se na najznačajnije elemente za određenu svrhu i publiku.

B.IV.6

Koristi savremenu tehnologiju da napiše i objavi radove, te ostvari interakciju i saradnju s drugima.

[JZK-4.2.3](#)

Koristi savremenu tehnologiju, uključujući korištenje interneta, radi pisanja ili objavljivanja samostalnih ili zajedničkih pisanih radova, te ostvarivanja interakcije i saradnje s drugima.

B.IV.7

Primjenjuje pravila standardne gramatike pri pisanju.

[JZK-4.3.1](#)

Primjenjuje fonetsko-fonološka i gramatička pravila standardnoga jezika pri pisanju.

Primjenjuje leksičko-semantička pravila standardnoga jezika pri pisanju.

Primjenjuje stilska pravila standardnoga jezika pri pisanju, objašnjavajući mogućnost odstupanja od norme u određenim situacijskim kontekstima i uvažavajući takve mogućnosti s ciljem postizanja različitih stilskih efekata.

B.IV.8

Primjenjuje pravopisna pravila.

[JZK-4.3.2](#)

Primjenjuje u potpunosti ortografska i gramatička pravila standardnoga jezika pri pisanju u svim oblicima upotrebe jezika.

B.IV.9

Realizira problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora izbjegavajući plagiranje.

[JZK-4.4.1](#) [JZK-4.4.2](#) [JZK-4.4.3](#)

Realizira problemske istraživačke projekte (uz potpuno razumijevanje sadržaja i teme istraživanja), koristeći relevantne informacije iz više printanih i digitalnih izvora, izbjegavajući plagiranje i pridržavajući se pravila za citiranje.

Sumira zaključke istraživanja na osnovu relevantnih informacija uspoređujući ih s drugim istraživačkim projektima (popotrebi).

B.IV.10

Razumije funkcioniranje jezika u različitim kontekstima i primjenjuje različite forme, rječnik i stil pri pisanju.

[JZK-4.5.1](#)

Piše različite vrste zadataka u dužim ili kraćim vremenskim intervalima pokazujući razumijevanje funkcioniranja jezika u različitim kontekstima i primjenjujući različitu formu, rječnik i stil pri pisanju.

Piše različite vrste tekstova, koristeći retrospekciju, deskripciju, dijalog, monolog i sl.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjena ortografske, leksičke, gramatičke, semantičke i stilističke norme standardnog jezika; semantički nivo jezičke analize i njegove jedinice; značenje riječi; značenje i valentnost riječi (sinonimi, homonimi, antonimi, polisemija); stilističko diferenciranje leksike; aktivna i pasivna leksika; autohtone riječi i posuđenice; značenjski odnosi među riječima; sociolingvistika; raslojavanje jezika; lokalizmi, regionalizmi i dijalektizmi, arhaizmi; pojam funkcionalnog stila; leksikografija; rječnik; vrste rječnika; najvažniji rječnici bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika; retorika; retoričke vrste; procesi standardizacije bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i funkcioniranje bliskih jezika u višenacionalnoj zajednici; tipovi vezanog teksta: rasprava (diskusija); esej; komunikacijski tekstovi; naučni tekstovi; administrativni tekstovi; medijska kultura.

Dugoročni ishod - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Učenici pišu tekstove različitog sadržaja u kojima analiziraju druge tekstove ili teme formulirajući hipotezu, detaljno razrađujući tvrdnje, argumentirajući stavove i pojašnjavajući odnose između tvrdnji, dokaza i njihovih međusobnih odnosa. Svoje stavove potkrepljuju validnim objašnjenjima, tvrdnjama i relevantnim dokazima primjenjujući odgovarajući stil primjeren sadržaju teksta. Obogaćuju vokabular i primjenjuju leksičko-semantička, stilska i pravila standardnojezičke norme.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Učenici pišu radove u kojima u korelaciju dovode stečena znanja i sadržaje iz drugih predmeta i disciplina: sadržaje iz Likovne i/ili Muzičke kulture (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), Historije i Geografije (historijski i geografski kontekst, historijska ličnost), Psihologije (psihološka analiza), Sociologije, Demokratije i građanskog obrazovanja, Filozofije (filozofski pravci), stranih jezika, Vjeronauke, sporta i egzaktnih nauka u skladu sa sadržajem. Učenici koriste savremenu tehnologiju i primjenjuju pravila informatičke pismenosti.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici pišu radove koji su organizacijski, sadržajno i stilski primjereni zadatku, svrsi i publici, koristeći informacije iz različitih relevantnih izvora, iznoseći problemske situacije, iscrpno argumentirajući stavove i ističući njihove vrijednosti. Koncizno svoje stavove i ideje pretaču u smislene rečenice, koristeći primjeren vokabular i primjenjujući pravila standardnojezičke norme.

Učiti kako učiti – učenici revidiraju tekst u skladu sa standardnojezičkom normom, radeći pojedinačno i s drugima, razmjenjujući ideje, iskustva i učeći na vlastitim i greškama drugih.

Informatička pismenost – učenici koriste multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te ostvarivanju interakcije i saradnje s drugima.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija – učenici realiziraju problemske istraživačke projekte koristeći relevantne informacije iz više izvora, izbjegavajući plagiranje i poštujući pravila citiranja.

Kreativno-produktivna kompetencija – učenici sumiraju zaključke istraživanja na osnovu relevantnih informacija i porede ih s drugim istraživačkim projektima realizirajući problemske istraživačke projekte.

<p>C</p> <p>Usmeno izražavanje i slušanje</p>	<p>C.IV.1</p> <p>Učestvuje u nizu razgovora i saradnji s različitim sagovornicima, nadogradnji na idejama drugih i izražavanju vlastitih ideja jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.IV.2</p> <p>Integrira i procjenjuje informacije prezentirane u različitim medijima i formatima, uključujući vizuelno, kvantitativno i usmeno uz primjenu jezičkog bontona.</p>	<p>C.IV.3</p> <p>Procjenjuje vlastiti stav i stav drugih uz argumentaciju i korištenje dokaza i retoričkih pravila uz primjenu jezičkog bontona.</p>
	<p>JZK-5.1.1</p> <p>Raspravlja s različitim sagovornicima o temama, tekstovima i pitanjima, nadograđujući na to ideje drugih i izražavajući vlastite stavove jasno i uvjerljivo uz primjenu jezičkog bontona i kulture dijaloga.</p> <p>Promovira među vršnjacima građanske i demokratske razgovore i odlučivanje, postavljajući jasne ciljeve i rokove i utvrđujući pojedinačne uloge po potrebi.</p> <p>Potiče razgovore, postavljajući pitanja i moguće odgovore s ciljem objašnjavanja i dokazivanja.</p>	<p>JZK-5.1.2</p> <p>Diskutira na osnovu pročitanoog ili proučenog materijala, oslanjajući se na pripremu i poštujući sva pravila konverzacije.</p> <p>Poziva se na dokaze iz tekstova ili drugih vrsta izražavanja o temi ili pitanju radi razmjene ideja.</p>	<p>JZK-5.1.3</p> <p>Procjenjuje govornikov stav, premise, objašnjenje i korištenje dokaza, kao i retoričkih sredstava, naglašenih cjelina i tona.</p> <p>Podupire iznošenje i slušanje svih stavova o nekoj temi ili pitanju, promovirajući različita kreativna stajališta i pojašnjavajući svoj stav, ideje i zaključke.</p> <p>Odgovara pažljivo na različita gledišta, sintetizirajući komentare, tvrdnje i dokaze svih strana o predmetu rasprave, razrješavajući eventualne kontradiktornosti.</p> <p>Utvrđuje koje su dodatne informacije u istraživanju potrebne s ciljem produbljivanja istraga ili završetka zadataka.</p>
	<p>C.IV.4</p> <p>Prezentira informacije, nalaze i dokaze tako da slušaoci mogu slijediti tok obrazlaganja, a organizacija, razvoj i stil primjereni su zadatku, svrsi i publici.</p>	<p>C.IV.5</p> <p>Koristi digitalne medije i vizuelno izlaganje podataka svrsishodno prikazujući informacije u cilju boljeg razumijevanja prezentacija.</p>	<p>C.IV.6</p> <p>Govori prilagođeno različitim kontekstima i komunikacijskim ciljevima u skladu sa standardnim jezikom i retoričkim pravilima.</p>
	<p>JZK-5.2.1</p>	<p>JZK-5.2.2</p>	<p>JZK-5.2.3</p>

Izlaže dizajnirane informacije, nalaze i dokaze prilagođavajući se prilici i publici, pazeći na stil i način izlaganja, poštujući normu standardnog jezika.

Integrira više izvora informacija prezentiranih u različitim medijima (vizuelno, grafički, usmeno) s ciljem donošenja odluke ili rješavanja problema.

Procjenjuje vjerodostojnost i tačnost svakog izvora, zapisujući bilo kakvo neslaganje podataka.

Koristi digitalne medije s ciljem unapređenja, razumijevanja, objašnjenja i dokaza vlastite i argumentacije drugih, te razumljivog prezentiranja informacija.

Kreira govor u skladu sa različitim zadacima i komunikacijskim ciljevima, raspravljajući o određenim temama, koristeći se standardnim jezikom i retoričkim pravilima, uz primjenu jezičkog bontona.

KLJUČNI SADRŽAJI

Rasprava (diskusija); strukturalna trodijelnost rasprave: teza, antiteza i sinteza; usmena i pisana rasprava; stručno argumentiranje, komentiranje i apeliranje; esej; subjektivni i objektivni elementi u eseju; strukturalna eseja, pisanje eseja; komunikacijski tekstovi: vijest, obavijest, oglas, reklama, zahvalnica, pozivnica; privatni i javni komunikacijski tekstovi; naučni tekstovi: manji istraživački radovi (seminarski i maturalni radovi) – istraživanje, sortiranje izvora, referenciranje...; administrativni tekstovi: molba, žalba, izjava, zahtjev; medijska kultura (film, pozorišna predstava, radio).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Dugoročni ishodi - nakon 4. razreda gimnazije

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja oblasti – metodičke smjernice

Koriste se različite strategije s ciljem aktivnog slušanja, uspostavljanja dijaloga i diskusije. Učenici samostalno kreiraju strukturalnu rasprave, stručno argumentiraju vlastite stavove, diskutuju o temi, povezujući diskusiju sa širim kontekstom, donoseći zaključke i usklađujući vlastito mišljenje s drugima na osnovu argumenata i dokaza, a sve uz primjenu jezičkog bontona. Tako se učenici potiču da budu uspješni govornici u samostalno pripremljenom govoru i uspješni sagovornici, te da njeguju kulturu dijaloga. U istraživačkim radovima i projektima učenici se osposobljavaju za samostalno istraživanje, sortiranje izvora i prezentiranje zaključaka do kojih dolaze, te da kritički procjenjuju kvalitet, vjerodostojnost i svrsishodnost rezultata istraživanja. Javnim nastupima u različitim situacijskim kontekstima i s različitim komunikacijskim ciljevima potrebno je ojačati njihovo samopouzdanje, izbjegavajući nasilnu komunikaciju, primjenjujući vrednote usmenoga govora, retorička i pravila jezičkog bontona. Kroz medijsku kulturu (posjetama pozorištu i sl.) treba ih u potpunosti osposobiti da kritički promišljaju i vrednuju sadržaje koje slušaju, te da na osnovu takvih iskustava odabiru kvalitetne sadržaje za razvoj i kultiviranje vlastitog estetskog doživljaja.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Moguće je ostvariti korelaciju s drugim predmetima i disciplinama, naročito sa Likovnom i/ili Muzičkom kulturom (ilustracija doživljaja, tekst pjesme, motiv, muzička numera, interpretacija pjesme), stranim jezicima, Filozofijom, Sociologijom, Historijom, Informatikom (koristeći multimedijalne komponente – slika, zvuk, grafika), Vjeronaukom ili Kulturom religija i s ostalim

oblastima u kojima se može naći sadržaj kao poticaj za razgovor, naročito iz oblasti izrade maturalnog rada.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Komunikacijska kompetencija – učenici govore i slušaju u različitim situacijskim kontekstima i učestvuju u konstruktivnom i kritičkom dijalogu izražavajući pozitivne stavove i prezentirajući vještinu efikasne komunikacije, uz uvažavanje različitih mišljenja i stavova. Pritom se razvija elokventnost kroz bogaćenje rječnika, vježbama usmenog izražavanja i jačanjem samopouzdanja prilikom usmenoga govora. Prezentiranjem istraživačkih radova učenici se potiču na potpuno osamostaljivanje u izražavanju vlastitih stavova i zaključaka uz pravilnu argumentaciju i poštivanje pravila standardnojezičke norme i jezičkog bontona.

Društveno-gradanska kompetencija – komunicira konstruktivno i s poštivanjem općeprihvaćenih društvenih pravila i pravila ponašanja. Razvijenim vještinama slušanja izgrađuje povjerenje i empatiju prema drugima i drugačijima, čime se jača učenička socijalna inteligencija. Samostalnim istraživačkim aktivnostima razvija se svijest o vlastitoj odgovornosti prema donesenim zaključcima i rezultatima istraživanja.

Informatička pismenost – koristi multimedije za podršku kritičkom načinu razmišljanja, inovacijama i kreativnosti, te kao podlogu za vježbu usmenog izražavanja i za prezentiranje vlastitih stavova i zaključaka.

Kulturna svijest – učestvujući u razgovorima o različitim temama, učenici upoznaju domaće i međunarodno kulturno naslijeđe prepoznajući sličnosti i razlike među različitim tradicijama, kulturama i civilizacijama i afirmirajući interkulturalna načela i vrijednosti uz shvatanje važnosti pravila jezičkog bontona. Osposobljavaju se za usavršavanje medijske kulture i za kritičko promišljanje o različitim medijskim sadržajima.

Kreativno-produktivna kompetencija – primjenom različitih komunikacijskih strategija i retoričkih pravila u usmenom izražavanju učenici prezentiraju ideje, povezuju ih i otvaraju mogućnost za nove diskusije i ideje obogaćujući svoj rječnik i razvijajući elokventnost. Kritički promišljaju o vrijednostima različitih medijskih sadržaja i na temelju vlastitih iskustava potiču se da produktivno djeluju u odabiru sadržaja za kultiviranje vlastitog duhovnog bića.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost – Učenje i poučavanje

Učenje i poučavanje u okviru nastavnog predmeta BJK, HJK, SJK odvija se uz optimalno uvažavanje svakog djeteta i njegovo pravo da uči. Slušanje, govorenje, čitanje i pisanje su vještine koje su neophodne za učenje i poučavanje u svim ostalim nastavnim predmetima. Metodičkim pristupom u nastavi i komunikacijsko-jezičkim kompetencijama nastavnik dobija i priliku i obavezu da kod učenika razvija sposobnosti čitanja, razumijevanja, pisanja, govora, diskusije, razmišljanja, kreativnosti i stvaranja interesa i uživanja u jeziku i književnosti.

U tradicionalnoj nastavi dominiraju metode i strategije direktnog poučavanja. Kroz predavački oblik nastave transfer znanja je jednosmjernan od nastavnika ka učeniku koji su pasivni primatelji znanja, pamte i reproduciraju sadržaje koje govori nastavnik. U savremenoj nastavi teži se primjeni kreativnih tehnika / strategija učenja i poučavanja, učenik se stavlja u ulogu aktivnog istraživača s ciljem samostalnog upravljanja učenjem i samoevaluacije znanja. Odmak od poučavanja prema aktivnom učenju znači i stavljanje učenika u središte nastavnog procesa u odnosu na nastavnika, koji je u tradicionalnoj paradigmi nastave i poučavanja, zauzimao centralno mjesto. Na ovaj način samostalnost i samoregulacija učenika se jača raznovrsnim misaonim strategijama s ciljem da učenici uočavaju nove sadržaje i povezuju s postojećim znanjima i životnim iskustvima, kritički raščlanjuju i upoređuju informacije i njihova značenja, sažimaju i pamte bitno, a usvojeno funkcionalno primjenjuju u svakodnevnim životnim situacijama. Nastavnik razvija autonomnost učenika u skladu sa postavljenim ciljem, zadacima i definiranim ishodima rada.

Zadaci poučavanja nastavnog predmeta BJK, HJK, SJK:

- razvijati i podržavati učenikovu motivaciju za kontinuirano učenje,
- otkrivati i poticati učenikove prirodne sklonosti i interese,
- pronalaziti kontekste u kojima se školske aktivnosti odnose na svakodnevni život,
- poučavati sa stajališta koje je primjenjivo za učenikov lični razvoj i za njegovo uključivanje u socijalni život,
- voditi učeničke aktivnosti (upravljanje odjeljenjem),
- davati povratne informacije.

U vezi s navedenim, potrebno je osmišljavati aktivnosti i zadatke s ciljem podržavanja učenika u

ostvarivanju ishoda učenja. Metode poučavanja temelje se na različitim tehnikama / strategijama koje nastavnici koriste, prilagođavajući ih učenicima i ostvarivanju postavljenih ishoda učenja.

U nastavi BJK, HJK, SJK učenici ovladaju standardnim maternjim jezikom, razvijaju jezičko-komunikacijske kompetencije, odnosno, jezičke sposobnosti u govornoj i pisanoj upotrebi jezika u svim funkcionalnim stilovima. Potrebno je poticati učenike na govornu komunikaciju, kao i onu putem različitih pismenih formi, razvijajući vještinu i uvjerenje da dobro komuniciraju u ostvarivanju važnih ideja. Znanje se gradi povezivanjem novih informacija sa prethodno stečenim iskustvima.

Opismenjavanje je složen proces, a početno čitanje i pisanje je preduslov za sticanje jezičke i komunikacijske kompetencije. Komponente opismenjavanja (slušanje, govor, pisanje, čitanje) uče se kroz integralni pristup nastavnim oblastima i međupredmetnom korelacijom.

Osnovni principi poučavanja nastavnog predmeta BJK, HJK, SJK usmjerenog na učenika su: princip konstrukcije, princip samoregulacije, princip kontekstualizacije, princip fleksibilnosti, princip socijalne interakcije i princip inkluzivnosti.

1. Princip konstrukcije (Učenja nema bez samostalnog aktivnog mentalnog napora učenika i svako novo učenje konstruira se na osnovu već postojećeg znanja)

U procesu učenja i poučavanja različitih sadržaja u nastavi BJK, HJK, SJK nastavnik treba biti vodič koji će poticati učenika na samostalnost i preuzimanje inicijative. Naime, nastavnik treba biti neko ko koristi široku paletu nastavnih materijala, savremenih tehnika i strategija i podstiče učenike da ih i oni koriste. Tokom učenja kroz sve tri oblasti polazi od učeničkog predznanja, odnosno njegovog poimanja određenih problemskih situacija tj. zadanog koncepta prije nego što on sam objasni vlastito razumijevanje tih pojmova. Kada je riječ o učeničkom predznanju na osnovu kojeg nastavnik kreira motivacijsku komponentu časa, ono ne mora biti uvijek usko vezano sa nastavnim sadržajima iz predmeta BJK, HJK, SJK tj. nastavnik treba uzeti u obzir i učenička predznanja iz drugih predmeta koja može dovesti u vezu sa onim o čemu se razgovara na časovima iz oblasti *čitanja, pisanja ili usmenog izražavanja i slušanja*.

Veoma je važno da tokom rada na književnim i/ili informativnim tekstovima, bilo u svrhu njihove analize bilo da su polazna osnova za oblasti *pisanja i usmenog izražavanja i slušanja*, nastavnik potiče učenike da se uključuju u dijalog s njim ili sa svojim vršnjacima na način da postavljaju jedni drugima pitanja, traže promišljanja, potiču konstruktivnu raspravu, iznose vlastiti stav koji će biti utemeljen na argumentima, a sve u cilju razvijanja različitih vještina i kompetencija koje učenici na ovaj način stiču. Da bi učenje i poučavanje bilo zasnovano na samostalnom aktivnom mentalnom naporu učenika, pored navedenog, imperativ za svakog nastavnika bi trebao da bude model koji će u svojoj osnovi imati problem tj. učenje koje polazi od određene problemske situacije.

Motivacijske tehnike koje nastavnik odabire trebaju biti upravo u funkciji prethodno napisanog. Svaka problemska situacija traži promišljanje, postavljanje pitanja, analizu, sintezu, podstiče na

debate, različito razumijevanje date problemske situacije kao i različita rješenja koja mogu i trebaju ponuditi sami učenici. Ovakav koncept nastave BJK, HJK, SJK omogućava učenicima da vlastitim promišljanjem i aktivnim umnim anagžmanom razvijaju divergentno i kritičko mišljenje, razvijaju različite socijalne vještine koje podrazumijevaju otvorenost prema drugima i drugačijim idejama i usvajanje pravila pozitivne komunikacije (verbalne ili neverbalne). Učenje i poučavanje u nastavi BJK, HJK, SJK treba se temeljiti i na tzv. saradničkom učenju pri čemu učenici razmjenjuju znanja i iskustva.

Organizirajući nastavne sadržaje iz predmeta BJK, HJK, SJK na ovakav način učenje dobija svoju svrhu jer polazi od učeničkog predznanja, jasno je definisana svrha i smisao učenja, učenici su u prilici da povezuju usvojena znanja, primjenjuju ih u praksi i što je najvažnije motivirani su da uče jer ih stalno stavljamo pred određene izazove gdje su oni u prilici da aktivno otkrivaju, istražuju i u svemu tome uživaju.

2. Princip samoregulacije

U nastavnom procesu podijeljena je odgovornost među sudionicima tog procesa. Na početku školovanja učenici su u potpunosti usmjereni na nastavnikovu regulaciju, podršku i vođenje. Iz dana u dan situacija se mijenja. Odgovornost postepeno prelazi i na učenike, pa dolazi do podjele odgovornosti s ciljem da vodi do potpune samostalnosti učenika kada oni samoregulišu sopstveni proces učenja. Nastavne strategije i aktivnosti trebaju principom sistematičnosti i postupnosti učenike usmjeriti na jačanje pažnje i pamćenja, samostalnosti u planiranju, praćenju, nadgledanju i samokontroli procesa učenja, refleksiji / evaluaciji naučenog, odnosno samoregulaciji kognitivno-afektivnih aspekata. U procesu učenja navikavati učenike da koriste strategije kao što su: pregledanje materijala, gledanje slika, tabela, grafikona, podnaslova, naslova. Na ovaj način postiže se aktivacija prethodnog znanja i razmišljanja o nadolazećem sadržajima. Nužno je razumijevanje, procjena informacija, pronalaženja glavnih ideje važnih u donošenju zaključaka koji omogućuju rekonstrukciju naučenog i ponovnu konstrukciju značenja i smisla naučenog povezujući ih sa sadržajima iz svakodnevnog života. Za ovu fazu karakteristično je sažimanje, prepoznavanje bitnog od manje bitnog pri čemu se nevažne informacije izostavljaju. U tom procesu unutarnja motivacija učenika, u čijoj je osnovi znatiželja, potreba za istraživanjem i znanjem, je poticaj za jačanje samoregulacije. Zadovoljstvo koje donosi znanje usvojeno samoregulacijom i vlastitim otkrićem je najjači motiv za učenje i napredovanje. Nastavnikova regulacija jačanja samoregulacije učenika podrazumijeva uvažavanje prethodnih znanja i iskustava te razumijevanje jednostavnosti isloženosti znanja i vještina. Učenik nije pasivan primatelj informacija. Dobivene informacije on nastoji integrirati u vlastiti konceptualni sustav i restrukturirati ih uz pomoć kognitivnih strategija i prethodnog znanja tako da obezbjeđuje dugotrajno pamćenje i jasne pojmove. U nastavi su važni spoljašnji podsticaji jer učenici još uvijek nemaju dovoljno znanja i iskustva da shvate značaj učenja i anticipiraju njegovu upotrebljivost u nekim kasnijim koracima. Uzrastom i napredovanjem

učenika smanjuje se nastavnikova regulacija, a pojačava vlastita samoregulacija.

3. Princip kontekstualizacije

Učenje se realizira u kontekstu sadržaja iz različitih područja ljudske spoznaje i stvaralaštva koji su stručno odabrani i raspoređeni u skladu s karakteristikama učenika određenog uzrasta, odnosno odgojno-obrazovnim ciljevima pojedinog nastavnog predmeta. Princip naučne i stručne utemeljenosti izbora i prilagođavanja sadržaja i didaktičko-metodičkih pristupa realizaciji tih sadržaja ne ovisi samo o učenicima nego i karakteristikama konteksta u kojem se odvija proces učenja (karakteristike određenih zadataka ili problema, specifičnosti sredine, kulture, vremena, mjesta i prostora realizacije nastavnih sadržaja: školska učionica, kuća, muzeji, biblioteke, škole u prirodi, u bolnici, online prostor). Znanje djeluje na razumijevanje postojećih i uspostavljanje novih relacija. Kvalitet kompetencija učenika se pojačava, produbljuje i prilagođava kada se iz postojećeg konteksta prenosi u drugačije kontekste i situacije. Taj prenos znanja i vještina se usložnjava kad se iz poznatog konteksta prenosi u manje poznati ili nepoznati kontekst. Kvaliteta razumijevanja i učenikova sposobnost prenošenja znanja i vještina iz poznatog konteksta u novi kontekst pokazatelj je kvaliteta njegovog učenja. Naučeno ima svoju upotrebnu vrijednost tek kada učenik pokazuje istrajnost i prilagodljivosti, a novi konteksti postaju sve različitiji od onog originalnog u kojem je nešto naučeno. To nije jednostavan zadatak i traži od nastavnika istrajnost i fleksibilnost u izradi smislenih sadržaja za aktivnosti značajne za učenika: poticanje učenika na samoregulirajuće učenje, međusobnu saradnju, kritičko i kreativno razmišljanje.

U svakom koraku potrebni su novi poticaji u vidu potvrde uspješnosti, a traganje prepustiti učenicima i van odjeljenja i škole. U nastavi treba težiti da se bude inovativan, originalan, duhovit, da se traže neočekivani udaljeni odgovori, da se teži funkcionalnoj primjeni naučenog. Znanje donosi sigurnost, smirenost, zadovoljstvo i uklanja frustracije, a jača osjećanje ponosa kod učenika, a to se postiže dostizanjem visokih standarda uz pomoć realne i autentične ocjene i samoprocjene postignuća.

Poučavanje je uspješno ako se učenici aktivno uključuju u proces učenja kroz različite koncepte, ako istražuju primjenu naučenog u različitim kontekstima, kreiraju, iznose vlastito mišljenje, formiraju stavove, pažljivo slušaju razlike u mišljenjima i na osnovu toga formiraju vlastiti stav ili stav o nečijem stavu bez izrugivanja ili potrebe nametanja neargumentiranog vlastitog mišljenja. Onaj ko može promišljati, artikulirati svoje razmišljanje o naučenom, dobivene informacije preraditi i upotrijebiti u nekom drugom kontekstu, na dobrom je putu da razumije uticaj različitih konteksta koji su u interakciji.

4. Princip fleksibilnosti

Svako dijete je sposobno učiti i razvijati se određenom brzinom i na različite načine. Princip fleksibilnosti u poučavanju podrazumijeva da nastavnik u obzir mora uzeti prethodna znanja i

iskustva koja učenik posjeduje, ali i njegove interese i mogućnosti. Da bi se to ostvarilo, vrlo je važno kontinuirano pratiti rad i napredak svakog učenika i u skladu s tim birati metode, strategije, dinamiku, složenost zadataka te aktivnosti prilagođene individualnim mogućnostima.

U tom procesu, nastavnik se može usmjeriti na pojedince, male grupe učenika ili cijelo odjeljenje te tokom poučavanja mijenjati svoje usmjerenje. U poučavanju nastavnog predmeta BJK, HJK, SJK princip fleksibilnosti može se primjenjivati od početničkog učenja slova, preko izbora književnih tekstova, razumijevanja pročitanog i načina analize, kritičkog promišljanja učenja različitih pojmova iz teorije književnosti pa do usvajanja sadržaja iz gramatike i pravopisa ili primjenu različitih tehnika pisanja koje su prilagođene učeničkim mogućnostima. Sve te aktivnosti osposobit će učenika za samostalno razumijevanje i funkcionalno čitanje različitih tekstova. Prateći napredak svakog pojedinog učenika, nastavnik će usporiti ili ubrzati sam proces poučavanja, stvarajući motivirajuće okruženje za rad, efikasno koristeći vrijeme te prilagođavajući dinamiku rada prema povratnim informacijama koje dobija od učenika.

Također, učenici, vođeni nastavnikovim primjerom, ovim principom uče da budu fleksibilni i tolerantni jedni prema drugima te se prilagođavaju potrebama grupe kojoj pripadaju. Primjena ishoda učenja u nastavi omogućava fleksibilnost i slobodu u izboru načina i metoda poučavanja svakom nastavniku, u skladu sa mogućnostima i sposobnostima grupe ili pojedinca koju / kojeg poučava.

5. Princip socijalne interakcije

U savremenoj školi nastavnik mora svakodnevno razvijati socijalnu kompetenciju jer samo na taj način može podsticati i razvijati učenikovu socijalnu kompetenciju. Krajnji ishod je učenik koji će biti više motivisan za učenje. Razvoj socijalne kompetencije je dvosmjernan proces - kao što nastavnik djeluje na učenike, tako i učenici djeluju na nastavnike.

Korištenjem različitih metoda, strategija i tehnika nastavnik će pružiti mogućnost svakom učeniku / učenici da aktivno učestvuje u radu preventivno djelujući na neprihvatljivo ponašanje, razvijajući socijalnu svijest i kritički moralno orijentisanog učenika. Imajući u vidu socijalnu, kulturnu i etničku različitost učenika, vrlo je važno organizovanje optimalnog i motivacionog okruženja čiji je cilj olakšati, podsticati proces učenja, timski rad.

Kroz različite oblike rada učenici će razvijati socijalnu kompetenciju. Nastavne aktivnosti koje se provode u učionici potrebno je organizovati na način da raspored namještaja i pomoćnih nastavnih sredstava omogućuje socijalne interakcije koje podržavaju aktivno učenje u paru, grupi ili timu. Grupni i timski rad će podstaći učenike na prihvatanje svojih obaveza i odgovornosti te im omogućiti da razmjenjuju informacije sa svojim vršnjacima, uvažavajući drugačije mišljenje uz poštivanje kulture slušanja i kulture govorenja. Individualni rad, koji rezultira prezentiranjem pred vršnjacima, pomoći će razvoju samopouzdanja kod učenika te im omogućiti da razvijaju vještinu

aktivnog slušanja, što je preduslov za dobru komunikaciju, ali je važno i za razvijanje kritičkog mišljenja.

Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) zauzima značajno mjesto u životu pojedinca u današnjem vremenu te je neophodno razvijati socijalnu interakciju i u tom okruženju. Na ovaj način učenici će biti osposobljeni i za radne zadatke izvan učionice - interakcija sa predstavnicima različitih kulturnih ustanova (pozorišta, muzeji, biblioteke, različiti kulturni centri), a na koncu će svojim znanjem i vještinama biti osposobljeni za preuzimanje aktivne uloge u socijalnom i kulturnom životu.

6. Princip inkluzivnosti

Inkluzivno obrazovanje se temelji na državnim i međunarodnim zakonima i propisima. Odgovornost za inkluzivno obrazovanje nije na pojedincu, već je to rezultat zajedničkih napora i aktivnosti različitih subjekata:

„Pravo na inkluzivno obrazovanje obuhvata transformaciju u kulturi, politici i praksi u svim formalnim i neformalnim obrazovnim okruženjima kako bismo se prilagodili različitim zahtjevima i identitetima pojedinih učenika, zajedno s opredjeljenjem za uklanjanjem prepreka koje ometaju tu mogućnost. To uključuje jačanje kapaciteta obrazovnog sistema kako bi se dosegnulo do svih učenika.”

(Više vidi: Opšti komentari na član 24 Konvencije o pravima osoba s invaliditetom: PRAVO NA INKLUZIVNO OBRAZOVANJE.)

Proces poučavanja treba prilagoditi različitim znanjima, vještinama i sposobnostima učenika, omogućiti im aktivno učešće u nastavnom procesu te dati priliku da pokažu napredak, dožive uspjeh i osjećaju se prihvaćenim u svojoj sredini. U središtu pažnje je proces razvoja učeničkih kompetencija, a ne samo procjena i ocjenjivanje kompetencija u odnosu na očekivane. Stoga poučavanje treba da odgovori na sposobnosti, potrebe i interese svakog pojedinca, kroz primjenu metoda, materijala, tehnika, sistema vrednovanja, uz neophodnu fleksibilnost, polazeći od pretpostavke da su učenici različiti.

Nastavni proces mora, prije svega, biti emocionalno ugodan za svakog učenika, a to će se postići ukoliko on bude u skladu sa stvarnim učenikovim mogućnostima, sposobnostima, potrebama i interesovanjima.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost – Vrednovanje i ocjenjivanje

Vrednovanje je proces kojim se osigurava stalno praćenje ostvarivanja postavljenih ciljeva učenja i poučavanja i odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost, a to su: razvoj lingvističko-komunikacijskih vještina, osposobljavanje za samostalno čitanje, razumijevanje i interpretaciju književnih i drugih tekstova, te pisanje različitih tekstova uz ovladavanje pravilima standardnojezičke norme, zatim razvoj sposobnosti pravilnog i jasnog izražavanja i vlastitog jezičko-kulturnog identiteta. Razvoj lingvističko-komunikacijskih kompetencija podrazumijeva ovladavanje temeljnim vještinama, sposobnostima i pojmovima vezanim za slušanje, usmeno izražavanje, čitanje i pisanje i njihovim međusobnim odnosima, te poznavanjem pravila standardnoga jezika. Osposobljavanje za samostalno čitanje, razumijevanje i interpretaciju književnih tekstova podrazumijeva poticanje potrebe i želje za čitanjem i vrednovanjem književnih djela, razvoj kritičkog mišljenja i estetskog doživljaja i povezivanja elemenata književnih tekstova sa svakodnevnim životom i međuljudskim odnosima. Pisanje različitih tekstova temelji se na argumentiranju i dokazivanju stavova i promišljanja o analizi određenih tema ili tekstova uz objašnjenja i dokaze u skladu sa standardnojezičkom normom. Razvoj sposobnosti pravilnog i jasnog izražavanja počiva na poticanju verbalne fluentnosti, aktivnog i pažljivog slušanja, uvažavanja drugih i drukčijih stavova, te na vrijednostima slobode izražavanja. Učenici stječu svijest o vlastitom jezičko-kulturnom identitetu komunikacijom na vlastitom maternjem jeziku i uvažavanjem i poštivanjem različitosti u jezičkoj i kulturnoj zajednici, svijesti o njenim vrijednostima i međusobnoj usmjerenosti njenih govornika.

Vrednovanje se pažljivo planira i provodi sistemskim prikupljanjem različitih povezanih informacija o usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda. Pritom se poštuje jedinstvenost svakog učenika s obzirom na kognitivno, društveno-afektivno i psihomotoričko razvojno područje vrednovanja. Ono motivira učenika na daljnji rad, a istovremeno daje povratnu informaciju učenicima, nastavnicima, roditeljima i obrazovnim institucijama. S pedagoškog aspekta vrednovanje pomaže u boljem ostvarivanju ishoda učenja i poučavanja, a s motivacionog aspekta unapređuje učenički interes za usvajanje znanja. Učenici se upravljaju prema onome što se vrednuje i ocjenjuje (esej, pravopisna vježba i sl.), odnosno vrednovanje daje povratnu informaciju o procesu učenja, koja mora biti pravovremena, detaljna i jasna učenicima.

Elementi vrednovanja u predmetu Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost proizlaze iz odgojno-obrazovnih ishoda konceptualiziranih u domenama: *Čitanje*,

Temeljne sposobnosti čitanja i pisanja, Pisanje, Slušanje i usmeno izražavanje, utemeljenim na jezičkim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, a usmjereni su ka sposobnostima primjene, analize, komparacije, evaluacije, kreiranja novog, kritičkog mišljenja, rješavanja problema i sl., što unapređuje razvoj komunikacijske kompetencije, saradnju i kreativnost kao glavne ciljeve nastave maternjeg jezika.

Opće svrhe vrednovanja su formativna i sumativna. Ciljevi formativnog procjenjivanja imaju usmjeravajući i korektivni karakter radi praćenja napretka učeničkih postignuća, vještina i vrijednosti u toku jednog ciklusa učenja i poučavanja. Formativno procjenjivanje stimulira učenika na napredak, a češće i kraće provjere znanja, s pravovremenim i jasnim obrazloženjima, doprinose razvoju učeničkih postignuća. Pomoću formativnog vrednovanja nastavnik prati realiziranje ciljeva i ishoda učenja i podučavanja. Ovaj vid vrednovanja ne mora rezultirati ocjenom.

Sumativno se prati i procjenjuje usvojenost znanja, općeprihvaćenih stavova i vrijednosti te razvijenost vještina, navika i elemenata generičkih kompetencija: odgovornost, samostalnost i samoinicijativnost. Sumativno procjenjivanje vezano je za kraj određenog ciklusa učenja i poučavanja (može biti jedna nastavna oblast, jedan kvartal, polugodište ili kraj godine) i ono se odnosi na ocjenjivanje rezultata procesa učenja, odnosno predstavlja ocjenu učeničkog postignuća koja se prema ishodima vrednuju broječanim ocjenama – nedovoljan (1), dovoljan (2), dobar (3), vrlo dobar (4), odličan (5).

Tri su vrste vrednovanja: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. *Vrednovanje za učenje* je kontinuirani proces koji se odvija tokom učenja i poučavanja. Njime se unapređuje trenutno postignuće i planiranje budućeg učenja i poučavanja. Temelji se na povratnoj informaciji i razmjeni iskustava na relaciji nastavnik – učenik i učenik – učenik o procesima učenja te usvojenosti znanja, vještina i stavova u odnosu na postavljena očekivanja (npr. nivoi jezičke strukture, periodizacija književnosti i dr.). *Vrednovanje kao učenje* je proces kroz koji se omogućava učenicima učenje i razvoj metakognitivnih umijeća (sposobnost praćenja, evaluiranja i korigiranja vlastitih kognitivnih procesa). Utemeljeno je na aktivnom uključivanju učenika u proces vrednovanja uz stalnu podršku nastavnika, a krajnji je cilj podsticanje razvoja učeničkog autonomnog i samoreguliranog učenja i preuzimanja odgovornosti za vlastito učenje (npr. prezentacije, seminarski radovi, multidisciplinarni projekti). *Vrednovanje naučenog* podrazumijeva sumativno vrednovanje nivoa usvojenosti znanja i razvijenosti vještina u odnosu na definirane odgojno-obrazovne ishode, njihovu razradu i nivo usvojenosti (npr. debata, rasprava i sl.). Provodi se na kraju određenog planiranog ciklusa tokom obrade, ponavljanja, uvježbavanja i sintetiziranja sadržaja s ciljem ostvarivanja planiranih odgojno-obrazovnih ishoda i iskazuje se najčešće broječanom ocjenom.

Oblici vrednovanja su: usmene provjere, pisane provjere zadacima otvorenog i zatvorenog tipa, samostalni učenički radovi, eseji, izvještaji, projekti, seminarski radovi, rasprave, usmena izlaganja

i aktivnosti na času, bilješke o praćenju rada svakog učenika i saradnje s drugima, učeničke samoprocjene. Prilikom vrednovanja potrebno je da nastavnici primjenjuju različite pristupe i načine procjene, te koriste različite vrste zadataka: esejski zadaci, esejski zadatak uz slobodno korištenje izvora (knjige), zadaci otvorenog tipa s kratkim odgovorom, zadaci razvrstavanja i sparivanja, zadaci višestrukog izbora, usmeno odgovaranje, prezentacija, praktične vježbe, terenski rad (terenske vježbe), analiza ili studija slučaja, projektni zadatak. Navedene metode i tehnike primjenjuju se u skladu s nastavnim planom i programom, sposobnošću i kreativnošću nastavnika, nivoma procjene i elementima koji se vrednuju.

Vrednovanje je jedna od ključnih nastavničkih aktivnosti i distinktivno umijeće uspješnog nastavnika, koje se mora planski razvijati kroz inicijalno obrazovanje nastavnika i njihov kasniji profesionalni razvoj. Potrebno je da nastavnik vodi računa o faktorima objektivnosti, valjanosti, pouzdanosti i svim drugim relevantnim specifičnostima odgojno-obrazovnog rada da bi tehnike vrednovanja bile u skladu s razvojem ključnih učeničkih kompetencija neophodnih za život i rad u savremenom dobu. U obrazovanju koje je usmjereno na učenika i učenje kompetentan nastavnik treba uključivati vršnjačko ocjenjivanje i učeničko samoocjenjivanje, proces u kojem učenici samostalno procjenjujući vlastiti rad i napredak vrednuju sebe i svoje vršnjake. Nastavnik sistemski razvija i definira kriterije za dobro urađeni zadatak koje učenici primjenjuju u ocjenjivanju zadataka svojih vršnjaka radi razvoja kompetencije evaluacije. Na taj način se postižu i brojni efekti – učenici bolje razumijevaju proces i kriterije vrednovanja, procjenjuju ostvarenost ishoda i ciljeva podučavanja, povećavaju kvalitet učenja i sl., npr. javna prezentacija i procjena multidisciplinarnog projekta.

Ulogu ocjenjivača pored nastavnika mogu imati i učenici vršnjaci, koji se prethodno obučavaju za aktivnost vrednovanja. Nakon primjene kriterija u procesu vršnjačkog ocjenjivanja zadataka javno saopćavaju datu ocjenu i nude objašnjenje svojih stavova. Takva vrsta vrednovanja posebno je korisna u grupnim zadacima i projektima, gdje članovi grupe mogu procijeniti doprinos svakog člana realizaciji zadatka. Pri vrednovanju nastavnik razvija i prati učeničku sposobnost samoocjenjivanja u svrhu razvoja ključnih kompetencija pojedinca za samoostvarenje i cjeloživotno učenje (npr. rad u grupama prema prethodno postavljenim zadacima i uputama, uz njegovanje kreativnosti i inovativnosti učenika). Na taj način učenici mogu samostalno pratiti i procjenjivati vlastito napredovanje. Ovakav tip vrednovanja omogućava da se, između ostalog, učenici uključuju u postavljanje ciljeva, razvijanje kriterija za evaluaciju, procjenu napretka vlastitog rada, kao i traženje povratne informacije od „kritičkog prijatelja“, što ih stavlja u situaciju jasnije procjene uspješnog provođenja zadatka.

Nivoi procjene i elementi vrednovanja u kurikulumu Bosanski jezik i kjiževnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost su:

- 2. nivo – primjena i analiza
- 3. nivo – sinteza i evaluacija

Znanje i razumijevanje

Ovaj nivo procjene i pripadajući elementi vrednovanja odnose se na pokazivanje znanja i razumijevanja učenika prema:

- *književno-teorijskim i jezičkim konceptima i teorijama,*
- *književno-teorijskim i jezičkim činjenicama i stavovima,*
- *metodama istraživanja zasnovanim na argumentima i raspravama,*
- *teorijskim i praktičnim razmatranjima i istraživanjima.*

Sadržaj nastavnog kurikuluma predstavlja jezgro znanja koje učenici trebaju steći. Uloga nastavnika jeste da na odgovarajući način osmisli kojim će metodama i resursima učenicima prenositi znanje. Pri tome je veoma važno voditi računa da su neki resursi teži i zahtjevniji od drugih. Za ovaj nivo procjene veoma je važno koristiti sadržaje koji su u manjoj mjeri akademski poput poznavanja osnovnih pojmova, definicija, teorija, perspektiva, koncepata, osnovnih znanja o istraživačkim procesima te osnovnih književno-teorijskih i lingvističkih izvora. Prilikom vrednovanja znanja, nastavnici mogu koristiti tehnike poput kvizova, testova, ispitivanja tokom nastave i raznih vježbi, vodeći računa o pravilnosti intervala u kojima se ove tehnike provode.

Razumijevanje je naprednija vještina od znanja koja zahtijeva znanje kao preduvjet, ali i njegovo značenje u drugim (brojnim) kontekstima, širim i drugačijim od samog osnovnog znanja. Dobar način za provjeru razumijevanja jesu grupne vježbe s učenicima. Ovdje nastavnik započinje s jednostavnim pitanjem (pitanjima) da bi provjerio učeničko znanje, a zatim, koristeći dobivene odgovore, razvija sljedeća pitanja koja zahtijevaju od učenika da razjasne i prošire svoje razumijevanje date teme ili koncepta. **Ovaj nivo nosi 40% od ukupne ocjene učenika.**

Primjena i analiza

Ovaj nivo procjene i pripadajući elementi vrednovanja odnose se na primjenu i analizu književno-teorijskih izvora i jezičkih pojava – koncepti, teorije i dokazi, a posebno se odnosi na:

- *upotrebu relevantnih izvora i dokaza za potkrepljivanje stavova ili razvijanje argumenata,*
- *objašnjavanje kako je izbor ili dokaz primjenjiv na određeno pitanje,*
- *demonstriranje svijesti o vezama između koncepata, teorija i dokaza koji se koriste za potkrepljivanje stavova ili razvijanje argumenata.*

Navedeni nivo procjene znanja najbolje je razumjeti tako da zamislimo situaciju u kojoj učenik sastavlja dobar (adekvatan) odgovor na postavljeno esejsko (problemsko) pitanje. Da bi učenik dao dobar odgovor, treba biti sposoban precizno protumačiti zahtjeve pitanja – šta se tim pitanjem traži, te, koristeći odgovarajuće znanje i razumijevanje, primijeniti ga u kreiranju dobro obrazloženog odgovora. **Ovaj nivo nosi 30% od ukupne ocjene učenika.**

Sinteza i evaluacija

Ovaj nivo procjene i pripadajući elementi vrednovanja odnose se na vrednovanje književno-teorijskih teorija i jezičkih pojava, dokaza, stavova, metoda istraživanja i argumenata:

- *objašnjavanje jačine i ograničenja književnih teorija, stavova i metoda istraživanja,*
- *razvijanje protuargumenata,*
- *istraživanje teorija i argumenata kako bi se otkrili i vrednosni sudovi, zablude, logičke mane i ideološki utjecaji,*
- *raspravljanje o suprotnim stavovima kako bi se demonstrirala složenost društvenih pitanja i rasprava,*
- *prepoznavanje ograničenja ili pristrasnosti u argumentima i dokazima,*
- *donošenje zaključaka na osnovu obrazloženog razmatranja dostupnih dokaza i argumenata.*

Sinteza i evaluacija vještine su najvišeg nivoa procjene. Kompletan sadržaj predmetnog kurikulumu nije podložan sintezi i evaluaciji. Neke oblasti zahtijevaju malo sinteze i nema mnogo prostora za vrednovanje. Iz tih razloga nastavnik prilikom planiranja treba prepoznati teme i sadržaje koji su pogodni za ovaj (najviši) nivo procjene. Primjeri takvog sadržaja nalaze se u književnim djelima (lektirama), gdje bi tema za sintezu i evaluaciju kao procjenu i element vrednovanja bila rasprava o idejama koje djelo „nosi“. Motivi i teme književnih djela pogodni su za sintezu jer postoji mnogo načina za ilustraciju istih ideja – različiti sociološki izvori, kulturno-historijske reference, religijska uvjerenja te vlastita iskustva učenika. Mnogo je načina testiranja vještina sinteze i evaluacije kod učenika, npr. kompariranje književnog djela, filma, pozorišne predstave i sl. koji progovaraju o istom motivu, temi u određenoj kulturi ili historijskoj epohi, a zatim tražiti od učenika da analiziraju do koje mjere umjetničko djelo ilustrira društvenu konstrukciju vremena u kojem žive, te da o tome napišu sastav u kome trebaju iznijeti vlastite stavove o datoj temi. Učenički radovi mogu se javno pročitati, te kroz razgovor i diskusiju kod učenika se može jačati sposobnost procjenjivanja. **Ovaj nivo nosi 30% od ukupne ocjene učenika.**

Nastavnik u procesu vrednovanja treba voditi računa o individualnom potencijalu učenika i prilagođavati vrednovanje procesu razumijevanja nastavnih sadržaja i njihovoj primjeni u

svakodnevnim životnim situacijama. Prilikom postavljanja kriterija za vrednovanje nastavnik treba promišljati o tome da li vrednovanje pokazuje šta učenik zaista može uraditi, da li je izabrani način ispitivanja najbolji način određivanja nivoa razumijevanja određenog gradiva i mogućnosti primjene, ima li određeni način vrednovanja negativni povratni efekt na učenje, postoji li povezanost između vrednovanoga i onoga što se od učenika očekuje da mogu raditi izvan odgojno-obrazovnog procesa i podstiče li vrednovanje razvoj ključnih kompetencija za život i rad u 21. stoljeću.

Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda potiče dubinsko i trajno učenje i primjenu znanja i vještina, te rješavanje problema u novim okolnostima zanimljivim učenicima. Eksplicitni kriteriji vrednovanja učenicima pomažu pri razumijevanju elemenata uspješne izvedbe i aspekata učenja koji se vrednuju. Sumativna procjena izvodi se na temelju više različitih informacija o učenikovo usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (npr. poznavanje standardnojezičke norme i gramatičkih pravila, znanja iz historije i teorije književnosti, interpretacija i analiza književnih tekstova itd. procijenjeno ZOTOM, esejem, usmenim izlaganjem, prezentacijom i sl.).

Zaključna ocjena koja se izvodi na kraju određenog ciklusa nije aritmetička sredina pojedinačnih ocjena, već pokazatelj napretka u učenju i razvijenosti učeničkih vještina baziranih na čitanju, interpretaciji različitih vrsta tekstova, pisanju, slušanju i usmenom izražavanju. Pritom se uzima u obzir poznavanje i primjena standardnojezičke norme, retoričke sposobnosti i vještine, verbalna fluentnost u usmenom izražavanju, sposobnosti analize, komparacije, evaluacije, kreiranja novog, rješavanja problema, razumijevanje ideja, sposobnost organiziranja materijala, sposobnost razvijanja argumentacije, originalnost mišljenja, informacijska pismenost, praktična umijeća, primjena principa i lične kvalitete. Formativna procjena podrazumijeva praćenje učeničke progresije ostvarivanjem ishoda na osnovu jezičkih vještina slušanja, govorenja, čitanja i pisanja i što objektivniju procjenu stepena učeničkih postignuća razumijevanja sadržaja te razvijenosti ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

